Françoise

Sagan

ROMANAS

Françoise

Sagan

audra tvenkiasi

Françoise Sagan

AUDRA TVENKIASI

Romanas

Iš prancūzų kalbos vertė
VILIUS LITVINAVIČIUS

baltų lankų
rinktinė proza

baltos lankos

UDK 821.133.1-31
Sa58

Versta iš:
Françoise Sagan, *Un orage immobile*,
Éditions Stock, Paris, 2010

Cet ouvrage, publié dans le cadre du programme d'aide à la publication „Oscar Milosz", bénéficie du soutien de l'Ambassade de France en Lituanie et l'Institut français.

Knygos leidimą remia Prancūzijos ambasada Lietuvoje ir Prancūzų institutas (O. Milašiaus programa knygų leidybai remti).

Redaktorė
Diana Bučiūtė

Viršelio dailininkas
Zigmantas Butautis

Maketuotojas
Audris Šimakauskas

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: parduoti, nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn.

Draudžiama šį kūrinį, esantį bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti visiems prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

ISSN 1822-6930
ISBN 978-9955-23-665-8

Copyright © Éditions Stock, 2009.
The first edition of this work was
published in 1983 by Éditions Julliard
© Vilius Litvinavičius, vertimas į
lietuvių kalbą, 2013
© Baltų lankų leidyba, 2013

Skiriu Pegei Roš

Jei vieną gražią dieną koks nors skaitytojas atrastų šiuos puslapius, kuriuos nebent paika autoriaus tuštybė ar kokie kiti likimo vingiai galėtų sutrukdyti man sunaikinti, tai tegu jis pirmiausia žino, kad šie užrašai, pradedami 1832-ųjų vasarą ir apimantys dar keletą metų, skirti ne tam, kad kažką kitiems papasakočiau, o tik tam, kad viską pats geriau prisiminčiau. O svarbiausia, tegu jis žino, kad aš visiems tų įvykių dalyviams: ir tiems, kurie tapo budeliais ar aukomis, ir tiems, kurie, kaip ir aš, buvo bejėgiai liudytojai, linkiu vienintelio dalyko – užmaršties. Galutinės užmaršties, tegu ir tokios tūžmingos ar slegiančios it švinas, kokia slogi buvo ta pirmoji vasara mielojoje mūsų Akvitanijos provincijoje, kur klimatas šiaip yra gana švelnus.

Aš jau senas – netinkamas nei meilei, nei gyvenimui. Ir niekas manimi nepatikės, jei pasakysiu, kad, kaip ir daugelis mano amžiaus žmonių, esu tuo patenkintas. Tačiau jie bus neteisūs. Praeis dar keleri metai, ir mano žemiškas kūnas atsidurs mažosiose Nersako kapinaitėse po kiparisais, o tada, jei ir atsiras kokia nors gailestinga siela, kuri apraudotų mano mirtį, ar piktadvasė būtybė, kuri tik imtų džiūgauti, tai visos tos pastangos nueis perniek. Jie atsisveikintų tik su senu lavonu. Kadangi jau trys dešimtys metų, kai esu miręs. Ir jau trisdešimt metų, kai besugebu gyventi vien tik tų karštų vasarų prisiminimais.

1832-aisiais man suėjo trisdešimt. Taigi buvau perbrendęs jaunuolis, naivesnis, negu derėtų, nevedęs, paveldėjęs vieną geriausių provincijoje notarų kontorą, puiki partija, net pasakytum, kad gražus, jei gerą sveikatą vertintum labiau už grakštumą. Štai kaip atrodžiau iš veido: nuo aukštokos kaktos krentantys vešlūs plaukai, guvios medžioklinio šuns akys, kaip man atrodė, į visus žiūrinčios iš aukšto, trykštančios sveikata lūpos ir šiek tiek išsišovęs smakras, ir visa tai papildė tvirtai surėsti pečiai, stamantrus kūnas, kurio tvirtumą liudijo skaisčiai raudonas skruostų atspalvis. Tačiau vienu dalyku tikrai galėjau didžiuotis – tai savo pailgais delnais ir plonais pirštais, tad moterims mano rankos atrodė gražios. Moterys... viskas, kas man suteikė apie jas žinių, tebuvo keletas trumpalaikių apsilankymų Paryžiuje studijų metais, dar pernelyg užsitęsusi ir kvaila aistra vienai provincijos Kirkei*, kuri dabar jau sena, keletas trumpų nuotykių su nusivylusiomis gyvenimu ištekėjusiomis moterimis ir mėtomi maloningi žvilgsniai jauniklėms merginoms, girdi, tučtuojau esu pasirengęs jas vesti. Vienintelė moteris, kurią iš tikrųjų mylėjau, vadinosi Eliza, ir ji buvo mano motinos kambarinė. Tačiau po vienų metų baikščių meilės pasimatymų Eliza, nepaisydama mano maldavimų, paspruko tinkamiausiu laiku, ir šitaip pavyko išvengti didžiulio skandalo. Taip pat ši moteris vienintelė šiek tiek mane mylėjo, šiek tiek atitraukė šydą nuo meilės

* Senovės graikų mitologijoje – kerėtoja, gyvenanti atkampioje saloje ir stebuklingu gėrimu viliojanti jūreivius, kurie jo paragavę virsta gyvuliais. Neatremiamos viliotojos simbolis vėlesnių laikų literatūroje. (Čia ir toliau – vert. past.)

slėpinių. Bet ne pernelyg daug. Kiti meilės reikalai mano gyvenime arba varė į beprotybę, arba stūmė į neviltį, ir manau, kad panašus likimas buvo visų mano amžiaus, mano aplinkos ir mano laikmečio provincijos viengungių.

Anguleme 1832-aisiais, kaip įprasta provincijoje, susibūrė glaudus „bendraminčių" ratelis ir, kaip pridera tokiais atvejais, jam energingai vadovavo prefektienė, ponia Artemizė d'Obek, pravardžiuojama Užverstasnape*, ta pati, kuri vienu metu sugebėjo man uždegti aistros liepsną, bet pusantrų, taip ilgai užsitęsusių metų nė nesiteikė jos gesinti. Šitoji Kirkė buvo pernelyg liauna ir laiba iš stuomens, pernelyg šviesiais plaukais, apdovanota pernelyg šaižiu balsu ir pernelyg įvirtusi į metus, ir aš vis dar piktinuosi savimi, jei retkarčiais susimąstau, ką ten tokio žavaus pamačiau. Galiu tik pasiteisinti, kad tuomet man buvo vos dvidešimt metų, bet ano meto meilės jausmai dar iki šiol verčia rausti. Reik pridurti, kad kiti dėl šios įkūnytos dorybės atšiaurumo turėjo kentėti kur kas mažiau už mane. Artemizė d'Obek tiek savo vyrą Onorė d'Obeką, tiek gausybę dūsautojų laikė despotiškoje ir drauge dosniai pateptoje rankoje, nes turėjo nemenko nuosavo kapitalo, kai kurių nuomone, išlupto iš tremiamųjų** jos tėvo, pasinaudojusio einamomis pareigomis. Kad ir kaip būtų, jos viešpatavimo provincijoje dešimtmetis buvo paženklintas baliais, poetų sambūriais, piknikais, gurmaniškomis vakarienėmis ir taip toliau. Jeigu

* Žodžių žaismas. Pavardė d'Aubec sukeistais skiemenimis, de Bec Haut, reiškia „užverstas snapas", arba pasipūtimas.

** Kalbama apie ištremiamų aristokratų nuosavybės konfiskavimą Prancūzų revoliucijos laikais.

tavęs nepakviesdavo į tokį balių, tai būdavo pažeminimas, o ten nepasirodyti tapdavo iššūkiu. Ji tuo naudojosi, kartais užmiršdama išsiųsti vieną kitą kvietimą, o kiti tuo naudojosi pamiršdami kvietimo datą – ir vienu, ir kitu atveju triukšmo užtekdavo ištisiems trims mėnesiams.

Gali pasirodyti keista, kad taip žiauriai kalbu apie moterį, kurią mylėjau pusantrų metų, bet ji šito nusipelno. Reikia iš tikrųjų būti labai jaunam, kad kiti tau atvertų akis, kuriomis žiūri į moterį. Reikia iš tikrųjų būti atviraširdžiam, kad moteris, be jokių antgamtinių jėgų pagalbos, galėtų šitaip nuniokoti tavo širdį. Ir reikia visiškai prarasti viltį, kad dėl šito būtum pasiruošęs mirti iš liūdesio ir gėdos.

Bet aš per toli nuklydau. Dabar mes vėl esame Anguleme 1832-ųjų pavasarį. Nepaisant keleto visuomenės subruzdimų, Liudvikas Pilypas toliau valdo Prancūziją, turtuoliai lobsta, vargšai skursta kaip visada, buržuazija lieka patenkinta, o ji yra vienintelis šalies politinis barometras. Akvitanijoje gražūs orai. Reikia pažinti Akvitaniją, kad pasimėgautumei šiuo pasakojimu. Ir tik dabar pastebiu, kad jau imu svajoti apie tobulą ir imlų, patiklų ir nuovokų skaitytoją, kuris užsidegtų mano proza. Pajuoka jau tyko progos, bet ar tai svarbu! Lyg ką nors reikšmingo veikčiau, žiūrėdamas į savo ranką, kuri dar išliko tokia balta, tik venos dabar išsišovusios kaip laivavirvės, ir stebėdamas, kaip ji dėlioja vieną mėlyną ženklą prie kito, mėlynu rašalu iš tokios baltos rašalinės, ir viskas išsirikiuoja ant šiurkštaus, lyg būtų miltuotas, tokio pat balto popieriaus! Tačiau surašinėdamas notarinius aktus šitokio jausmo niekados

nepatyriau, ir tai tikriausiai toks dalykas, kuris rašytojus, kada jie imasi kūrybos, stebuklingai nukeldina atgal į vaikystę... Tik ar šitas ženklų nenaudingumas nerodo visos tos užmačios menkystės? Bent jau mano menkystė čia akivaizdžiai matosi. Mano langas viršutiniame namo aukšte (valstiečiai jį vadina „pilimi", aristokratai „statiniu", o itin praktiška buržua kalba jis vadinamas „būstu") atsiveria į šarantietišką peizažą, tiksliau, į plačiai išsidriekusią žemą kalvą, lyg įgrimzdusią į žaliuojančią lygumą su vešliais gelsvais javų plotais, apsuptais išlakių tuopų, ir kertamą ramiai sruvenančios upės. Lygumą tolumoje, kur baigiasi dangaus akiratis, visiškai apdengia rausvi, balti ir melsvi debesėliai, o vakaruose, kur leidžiasi saulė, apvalūs skaisčiai raudoni debesys atitrūksta ir šauna į viršų, bet nuo to nesumenkėja dangaus galia, kurią jis įgijo mūsų žemėms: jis išsitiesia per visas mūsų pievas, bažnytėles ir miestelius, tarytum nuo horizonto ligi horizonto ir diena iš dienos mūsų žemėse taisytųsi sau guolį, ir nė viena javo varpa, joks žolės stiebelis tos galios neišvengia. Ir jei oras pas mus visai kitoks negu kitur, tai reiškia, kad čia dangus arčiau ir saulės spinduliai krenta tiesiau, naktys čia tamsesnės, vėjai labiau nežaboti, o karščiai ir speigai tiesiog stingso. Namai mūsų kraštuose renčiami apvalūs, bet ne gremėzdiški, ir dažniausiai jie išeina gražūs, nudažomi pilkai arba baltai, su prieangiais, ir tuo labiausiai skiriasi nuo pilvotų ir kampuotų Boso krašto namų, kurie yra ryškiausios rožinės spalvos. aukščiausi ir siauriausi visuose Pietuose. Tai kraštas, kuris sugeba aukštai laikyti galvą, lygiai kaip ir jo žmonės. Jie malonūs, bet ne familiarūs, padorūs, bet

ne griežti, linksmi, bet ne triukšmadariai. Taigi šis kraštas turi kuo pasididžiuoti prieš savo kaimynus.

Taigi ta proga ir pasakysime, kad 1832-aisiais pas mus atvyko, tiksliau, sugrįžo viena moteris, kuria turėtų didžiuotis ir Anguleme, ir Sentonže, nes tai ne kokia veidmainė paryžietė ar ekscentriška užsienietė, bet moteris, kilusi iš mūsų krašto, auklėta pagal mūsų tradicijas ir papročius, su visais mums būdingais polinkiais, ir nors ta moteris, savaime suprantama, buvo prancūzė, tačiau pirmiausia vis dėlto mūsų kraštietė. Ji vadinosi Flora, Flora de Marželas, ir buvo kilusi iš negausios, bet labai senos Žarnako aristokratų giminės, o jos pilis, – beje, ją šitaip vadino ir vietinė aukštuomenė, – keturiasdešimtį metų stovėjo beveik apleista, kol Marželasai, išvykę iš čia paskutiniai, sužinojo, kad Prancūzijoje jau nebekapoja galvų aristokratams. Per tą laiką jiems tremtyje gimė vienturtė duktė – tai įvyko 1805-aisiais, ji suspėjo ištekėti ir netgi tapti našle, o tėvai, matydami jos širdgėlą, nusprendė grąžinti dukterį į tėvynę; jie suspėjo pigiai parduoti savo žemes Anglijoje ir netrukus numirti, o ji atvykti pas mus; taigi per tą laiką jie buvo visiškai užmiršti ir jau nebegirdėjai, kad kas nors ištartų bent žodelį apie Florą de Marželas.

Pas mus ji atvažiavo pavasarį, bet prieš tai porai metų apsistojo Paryžiuje. Per tuos dvejus metus ji nepriekaištingai išmoko gimtąją kalbą, nors jos puikų tarimą paryškindavo šioks toks akcentas, parsivežtas iš anapus Lamanšo, o su Prancūzija susipažino labiausiai gundančiu ir pavojingiausiu būdu – aplankiusi sostinę. Ir labiausiai stimuliuojančiu būdu, nes Flora, tapusi našle Londone ir

ten pasilikusi, tikriausiai visą gyvenimą būtų našlavusi, tačiau Paryžiuje, kur ji atvažiavo kaip našlė, labai greitai tapo jauna moterimi, kuriai skirta antrąkart ištekėti. Ir ji ištisus dvejus metus kratėsi daugybės tokių progų, atrodė, kad niekaip nenori išsižadėti našlystės, nors tai jai taip nepritiko, jog net sunku įsivaizduoti. Kai kurios moterys jau gimsta našlėmis, kaip kitos – motinomis, o dar kitos – senmergėmis, žmonomis arba meilužėmis. Florą de Marželas neabejotinai reikia priskirti prie dviejų pastarųjų kategorijų. Ji gimė kurti bendrą gyvenimą su vyru, bet tokiu, kuris ir juokautų kartu su ja, ir globotų po savo stogu. Kaip tik tai jai suteikdavo pirmasis vyras lordas Desmondas Naitas tuos penkerius jų santuokos metus, ir ji, viską priimdama, besąlygiškai atsilygindavo jam tuo pačiu: tai buvo karšta, patikli ir abipusė meilė, kurioje kūnas, širdis ir protas atranda visišką santarvę. Kai lordo Desmondo žirgas grįžo į arklidę vienas, kaip paprastai nutinka laikraštiniuose romanuose, Florai buvo dvidešimt ketveri. Kada atvažiavo į Angulemą, jai sukako dvidešimt šešeri, O 1835-ųjų vasaros pabaigoje, tiksliau, rugsėjo 23 dieną, jai suėjo trisdešimt, nors tai neturėjo jokios reikšmės nei jai, nei kam nors kitam. Juolab man, notarui, įstatymo tarnui, kurio svarbiausia pareiga suteikti reikšmę datoms, antspaudu tvirtinti šio pasaulio gėrybių nuosavybės teisėtumą, lyg kirviu įkirsti kiekvieno turėtojo teises ir pareigas. Ir vis dėlto šios 1835-ųjų vasaros pabaigoje man jau atrodė, kad į savo registrus neįrašiau nieko, kas pergyventų mane arba mano sūnėnų vaikaičius, arba mano vyriausiųjų raštininkų anūkus. Man atrodė, kad visas tas rašymas yra bevertė ir

beprasmiška kraiglionė be jokios naudos, taip nutolusi nuo tikrovės, jog nė vienas mano klientų visai nesuvirpina man širdies, o jiems taip pat nieko realiai neužtikrina, nei to, kas teisėta, nei to, kas draustina. Nieko, išskyrus žinojimą, kad vieną gražią dieną tarp dantų ir gomurio pajus tą siaubingą pelenų skonį, kuris man dabar pripildo burną vos spėjus pabusti ir išlieka iki pat vėlios nakties. Aš nenoriu vienintelis to patirti, ir linkėčiau, kad niekas to neišvengtų. Miegas... varganas, palaimingasis miege, nieko taip nemyliu, nenoriu, netrokštu ištisomis naktimis, kaip tavęs, taip tikriausiai niekados nemylėjau ir netroškau nė vienos moters. Suprantama, išskyrus Florą. Kadangi nepažįstu nė vieno garbingo vyro, verto to vardo, kuris nenorėtų padaryti visko, kad tik Flora būtų laiminga. Ir juolab nepažįstu nė vieno garbingo vyro, verto to vardo, kuris nepadarytų visko, kad tik ji liktų laiminga, kai jo jau nebebus šalia.

Taigi tą 1832-ųjų balandžio 10-ąją Flora man, kaip ir daugeliui kitų, atsiuntė, kad niekas nematytų jos vaikščiojant Žarnako gatvėmis, kvietimą, kuriame uždėtas antspaudas šį bei tą išjudino mano nusilpusioje atmintyje. Marželasų herbas vaizdavo piestu stovintį liūtą kviečių lauko fone po apsiniaukusiu dangumi, o sunkiai suprantamas devizas skelbė: *Virtus sive malus**. Man pasirodė, kad šitą herbą kažkada mačiau notarų kontoros archyvuose, ir staiga ėmiau įsivaizduoti, kaip regiu karietą, lekiančią tolyn nuo gaisro

* Dorybė arba blogis. (Lot.)

židinio ir išvežančią mažuosius vikontą ir vikontaitę iš Marželaso pilies, maždaug už penkių ljė* nuo mano kontoros. Tačiau vertėtų prisiminti, kad tuo metu man buvo trisdešimt metų, o tas iškilnus Prancūzų revoliucijos įvykių vaizdas galėjo ateiti iš krikštasūnio istorijos vadovėlių. O šiuo kartonėliu ledi Desmond Nait, lordo Desmondo Naito našlė, man pranešė, kad jau perėmė jai priklausantį Marželaso dvarą, esantį Žarnake, ir dar pridūrė, kad jai būtų malonumas matyti mane, „taip pat visus draugus, su kuriais nebuvo nei progų, nei laimės pabendrauti anksčiau". Kvietimą ji susiejo su savo tėvais, Odonu ir Blanša de Marželasais, mirusiais prieš dvejus metus Norfolke, kurie taip pat, be jokių abejonių, būtų labai patenkinti, jei aš bent truputį tikiu anapusiniu gyvenimu, priimdami mane po savo stogu. Floros tėvai buvo pusbrolis ir pusseserė, jie kartu išaugo ir galiausiai susituokė, ir atrodė, kad tas giminystės ryšys jiems niekuomet nekėlė nė menkiausio rūpesčio. Tiesiog Flora gimė labai vėlai, po dešimties nesėkmingų pastojimų, kurie taip suardė motinos sveikatą, kad jai be laiko numirus šį pasaulį, nepakėlęs širdgėlos, paliko ir tėvas. Ši dviguba netektis ją ištiko netrukus po vyro mirties ir nubloškė ją iš Anglijos į tą Prancūziją, kurios ji nepažinojo, ir provinciją, apie kurią buvo girdėjusi tik tiek, kad fanatiškai ištikimi valstiečiai pusininkai išsaugojo jai nesuniokotą tėvų pilį. Žodžiu, Angulemą bei jo apylinkes ir visus visuomenės sluoksnius beveik akimirksniu apskriejo žinia, kad yra tokia panelė de Marželas, kuriai

* Senovinis ilgio matas: 1 ljė = 4,4448 km.

priklauso to paties vardo pilis, kad šita panelė jau turtinga našlė ir dabar sugrįžta iš Anglijos pas mus apsigyventi. Čia praleidžiu viską, ką kiti skelbėsi apie ją dar žiną, bet tai buvo taip neįtikėtina, romantiška ir keista, kad galėjo būti, speiguotos žiemos pabaigoje provincialus apėmus šiokiam tokiam nuoboduliui, įaudrintos jų vaizduotės padariniai. O aš tik priminsiu, kad mano senelis buvo Marželasų notaru, todėl kitame kartonėlyje buvo mandagiai paklausta, ar rasiu galimybę jau kitą savaitę apsilankyti pilyje.

Taigi ten ir nuvykau 1832-ųjų balandžio 15 dieną, antradienį. Dar ir dabar ši užrašų knygutė guli priešais mane, atversta ties tuo puslapiu, kuriame tvirta jaunuolio ranka skersai ir be jokių skyrybos ženklų užrašyta: „Trečia valanda Marželasas". Ak, ne, likimas niekada nesiunčia šauklių, kad praneštų jo sprendimus, arba tie šaukliai net nesivargina mesti žvilgsnio į vargšus neišmanius mirtinguosius, kokie jų akyse esame... Kad ir kaip būtų, aš tądien džiaugsmingai išrisnojau dailiuoju grynaveisliu sarčiu Marželaso link, ir buvo gražus oras, miškelyje pakeliui į pilį sklandė pakalnučių kvapas, o pievose kalėsi jauna žolė. Kad ir kaip būtų, apvali klasikinio stiliaus pilis šioje pavasario saulėje man pasirodė užburianti, kaip ir supančios ją tuopos, kaip ir du gražūs arkliai – baltis ir juodis. Ir toks buvo tas baltumas ir juodumas, kad, stovėdamas priebutyje, net akimirką per ilgai į juos stebeilijausi, ir Flora, nepastebimai jau išėjusi pro duris, turėjo pati ištiesti man ranką. Sumišęs pasilenkiau jos pabučiuoti, bet jau žinojau, kad priešais mane yra graži ir kilni moteris, ir kai pagaliau pažvelgiau jai į veidą, nes ji pati į mane atsigręžė, man pasirodė, kad iš kažkur jau

atpažįstu jos mėlynas pailgas akis, skaistų, dailių bruožų veidą, taisyklingas lūpas, tą švelnią jų šypseną, liauną kaklą, grakščias rankas, tuos purius auksinius plaukus, tą akių spindesį, ploną, skambų, tokį žaismingą balsą. Lyg būčiau seniai ją pažinojęs, todėl čia pat panorau ją vesti, turėti su ja vaikų, branginti ją ir rūpintis visą likusį gyvenimą. Tebebuvau kvailas senbernis, kadaise paikai mylėjęs vieną beširdę moterį. Tačiau nuo to laiko praslinko dešimt metų, ir nors dar netapau šaltu žmogumi, nepasidariau nei aistringu ar galinčiu iš pirmo žvilgsnio įsimylėti. Mano širdis buvo kur kas lėtesnė už kūną, o protas dar lėtesnis už širdį. Taigi nesunku suprasti, kodėl pasijutau toks priblokštas, kai vietoje ramaus: „Mano pagarba", vos neleptelėjau Florai de Marželas: „Tekėkite už manęs." Čia buvo kuo išmušti iš vėžių ne tik drovuolį, bet galbūt ir drąsiaširdį.

Štai jau trys savaitės, kai neatverčiu savo užrašų. Rašymas ar prisiminimai, arba viena ir kita kartu, pasižymi pavojingais padariniais, ir bet kuriuo atveju tai būna skausminga. Kai kitą dieną buvau bebaigiąs pasakojimą apie mudviejų susitikimą, staiga pamačiau, kaip mėlynieji ženklai nuo balto popieriaus išprūsta man iš po plunksnos ir kažkur išnyksta. Ir mačiau, kaip skraido šie pergamentinio popieriaus lapai, mano užrašų knygutės lapeliai, mano meilės laiškai, rudens lapai, laiko puslapiai, ir mačiau save, apimtą drebulio, stovintį tame priebutyje. Vėl pajutau iš pievų atsklindant besikalančios žolės kvapą, o Floros pirštai padvelkė dar švelnesniais kvepalais, ir man pasirodė, kad už nugaros vėl girdžiu savo arklio žąslų skimbčiojimą,

kai jis kinkuoja galvą. Mačiau tas mėlynas, žaismingas, meilias gražiosios Floros akis, mačiau savo ir jos jaunystę. Ir aš darsyk permąsčiau tą beprotišką užmačią, kai norėjau jai pasakyti: „Ar nenorėtumėte ištekėti už manęs?" Ir mane sugriebė tokiomis aplinkybėmis išties juokinga, bet labai didelė širdgėla, apėmė kvailas, bet paaiškinamas apmaudas, kodėl tada taip nepasielgiau, ir vienu akimoju susipynusių šviesos, šešėlių ir kvapų prisiminimai pasidarė nepakeliami. Man tapo taip sunku, kad norėjau nedelsdamas nutraukti šį pasakojimą. Tačiau vėl esu čia ir rašau įveikdamas save, nepaisydamas, kad man tiesiog šlykštu jaustis nelaimingam, nepaisydamas, kad negaliu pakęsti atlaidumo sau ir praeities bei prarastos meilės ilgesio. Rašau viso to nepaisydamas, dėl nieko ir niekam, tik tam, kad krebždėtų plunksna ant vis labiau bąlančio popieriaus, kuris darosi vis atsparesnis mano rašymui ir vis sunkiau ką nors įskaityti. Rašau šiuose tokiuose intymiuose puslapiuose, tokiuose intymiuose, kad net šlykštu, šiuose namuose-statinyje-pilyje-būste, kur niekas daugiau neužeina, išskyrus romią trumparegę guvernantę, keletą jos pagalbininkių, romų toliaregį jos vyrą, dar Nersako kleboną, kuriam tiesiog nepakeliama, kad aš praradau tikėjimą ar bent taip jam prisipažinau, neatleistinai pasidavęs užėjusiai nuotaikai. Išskyrus šiuos mielus ir banalius nevėkšlas, kuriems ateitis atsiveria tik mirčiai, o ne gyvenimui, niekas čia nebuvo užėjęs nuo to laiko, kai Flora paskutinįkart sau pavymui uždarė duris, tiksliau, kada ji paskutinįkart čia pasirodė su savo šlamančia šilko suknia, o jos vešlūs auksiniai plaukai plaikstėsi skaisčioje

saulėje lyg priešo pagrobta vėliava, plevėsuojanti vien dėl pajuokos virš jos naujojo veido, kuris buvo toks išblyškęs, kad nuo šiol atrodė praradęs net bruožus, nurodančius amžių bei lytį.

Anguleme aš buvau pirmas vyras, įsimylėjęs Florą de Marželas, nors tai menkas mano nuopelnas, nes pirmasis su ja pasimačiau. Tačiau nebuvau vienintelis ir manau, kad baigiantis tam pirmam Marželase suruoštam baliui įgijau didelį būrį varžovų. Pagaliau ir jiems tai toks pats menkas nuopelnas, nes Flora buvo gryniausias įsikūnijęs žavesys. Nors tą vakarą ji tik pirmąkart pasirodė viešumoje, tai vertėjo pavadinti besąlygišku triumfu. Kadangi ji pasižymėjo šiokiu tokiu polinkiu į paslaptingumą, dėl kurio aš iki šiol apgailestauju, nors kaip tik tai ir yra pati moters koketiškumo esmė, Floros iki to vakaro dar niekas taip ir nebuvo matęs. Ji nė kojos nekeldavo iš Marželaso, tiksliau, išvažiuodavo iš ten angliška karietaite, o žirgus vadelėdavo pati (šį įprotį ji atsivežė iš Anglijos, ir Angulemo damoms tai iškart sukėlė didžiulį pasipiktinimą), ir dar taip išmaniai, paleidusi juos lėkti visu smarkumu. Tie keletas vyrų, kuriems per tą pirmą dešimtį dienų pasitaikė atsidurti tame pačiame kelyje, labiau rūpinosi ją praleisti ir pasisaugoti patys, užuot bandę palenktyniauti su šia amazone. Juodasis ir baltasis jos žirgai buvo anglškos veislės ristūnai, dvejetas puikių mišrūnų, atgabentų iš pačios Anglijos, ir jie, vadelėjami užtikrinta ranka, skriedavo kaip vėjas, tad vien probėgšmais šmėkštelėdavo jos besiplaikstantys plaukai, žibančios iš malonumo akys

ir povyza, kuri labiau pritiktų berniukui negu moteriai. Gražiosios mūsų prefektūros damos, įgudusios tik kilnoti savo krinolinus laipiodamos į karietas ir iš jų, pasmerkė jos sportinę važiavimo manierą kaip begėdišką. Jos netgi pasišnibždėdavo, kad Flora de Marželas tikriausiai ir savo vargšą vyrą muštruodavusi panašiu būdu, tai yra rimbu (nors niekas nematė, kad ji ragintų juo žirgus), ir šitaip jį risčia ir be atokvėpio nuvariusi tiesiai į kapus. Ponia prefektienė, kuriai girdint per savo naivumą pasakiau, jog poniai Nait, mergautine pavarde de Marželas, netrūksta tam tikro žavesio, ir netgi per savo neįsivaizduojamą kvailumą tai tardamas jos akivaizdoje dar paraudau, bematant griebėsi kruopščiai blizginti ginklus, nors iki tos atmintinos balandžio 30-osios, galėjusios išjudinti jos besąlygiško viešpatavimo pamatus, dar buvo likę nemažai laiko. Kelios tarnaitės ir virėjos, paslaugiai nusiųstos mūsų damų, kad padėtų vargšei užsienietei geriau pasiruošti, be jokių paaiškinimų buvo skubiai atšauktos atgal. Galėjai pasakyti, kad šita moteris, kuriai pajusdavai meilę vos tik pirmąkart pamatęs, šitaip suardydavo kai kurių žmonių planus ir dar palikdavo sukurstytą ir nepatenkintą smalsumą.

Vienintelis žmogus, tuo metu ją matęs ir su ja kalbėjęsis, buvau aš, ilgšis Nikola Lomonas, kuriam notaro tarnyba suteikė tokią privilegiją. Sutikti žmonės visą laiką mane taip apiberdavo klausimais, lyg tą porą savaičių būčiau praleidęs prie Floros kojų. Iš tikrųjų mačiausi su ja vos trejetą kartų, pabendraudavome kokį pusvalandį, o kalbėdavomės tik apie reikalus, tiksliau, ji pati pradėdavo apie tai šneką, nes man patikėjo juos visus tvarkyti, taip pat savo

turtus. Dėl tokio jos parodyto spontaniško ir trikdančio pasitikėjimo būtų vertėję tik džiaugtis, jei ne tas Floros de Marželas visiško saugumo jausmas šalia manęs, tapęs nerimą keliančiu ženklu, kad ji niekados manęs nepamils. Nebuvau toks kvailas, kad nežinočiau, jog nebūna tokios meilės, kuri nekeltų baimės, o Flora manęs nė kiek nesibaidė, ir dėl jos reakcijos negalėjai suklysti, tai tik aš vis bijojau ją įsimylėti, nors iš tiesų jau mylėjau. Čia aš nesiruošiu itin smulkmeniškai aiškinti, kokiu būdu aš iškart įsimylėjau Florą iki pat savo dienų pabaigos. Ir taip bijau, kad šiam pasakojimui per akis apimties, net jei vien tik nuosekliai dėstytum įvykius. Trumpai tariant, užuot nuo pat pradžių išsižadėjęs tos beviltiškos meilės Florai, ėmiau didžiuotis, kad ją myliu, ir iš anksto laiminau viską, ką ji man beatneštų, tegu ir pačią skaudžiausią širdgėlą. Kas beatsitiktų, niekas, ką patirsiu, neprivers manęs pasiduoti. Tai buvo vienintelis dalykas, kurį supratau ir pamačiau iš pirmo žvilgsnio.

Taigi į balių susirinko visas Angulemas, didžioji dalis Konjako miestelio, daugybė aukštuomenės, suvažiavusios iš visų keturių departamento kampų, keletas plunksnos atstovų, atvykusių iš Paryžiaus ir sukėlusių visuotinę nuostabą (lyg Paryžius būtų apgyventas vien išsigimėlių ir prostitučių), ir netgi, iškart sužadinusios neįtikėtiną smalsumą, dvi poros iš Anglijos. Tiksliau viską apibendrindamas galiu pasakyti, kad jau pačioje baliaus pradžioje pasijutau kaip išdavikas, nors nežinojau nei dėl ko, nei kaip; toks jausmas mane aplanko retai, ir nieko tokio neatradau savo gyvenime, kas galėjo jį

sukelti. Artemizė d'Obek atvyko su savo vyru Onorė Antelmu d'Obeku, kuris, jau sakiau, vadovavo Angulemo prefektūrai ir tuo metu laukė paskyrimo į Lioną, o viską užbaigti turėjo Paryžiumi, visos provincialios politinės smulkmės troškimų objektu. Onorė d'Obeko politinės ambicijos ir jo materialistiniai siekiai buvo žinomi visiems. Pagal viešai neskelbiamą Obekų, prancūzų valdžios ir Angulemo miesto susitarimą karjeros pabaigoje raudonskruostis nevėkšla Onorė d'Obekas turėjo pasidaryti milijonieriumi, įtakingu valdžios žmogumi, o žmona savo šaižiu balsu šokdinti visą Paryžių. Šitaip belaukiant tos valandos, atvykusi Flora sukėlė galimą grėsmę dabartiniam jų viešpatavimui, ir buvau čia ne vienintelis, žinantis, kad Florai reikia parodyti kokį nors nuolankumo ženklą, prisidėti prie Artemizės garbės palydos arba bent atsisakyti vienatvės pilyje, taip pat nedemonstruoti paniekos šitaip akivaizdžiai. Tačiau aš nė kiek neabejojau, kad tai tokia panieka, kokią kilnios prigimties siela rodo niekšingai, natūralios laikysenos žmogus – pamaivai, o žavi moteris – tokiai, kuri tik įsivaizduoja esanti gražuolė. Atvirai kalbant, iš to baliaus tikėjausi blogiausio. Baiminausi ir drauge miglotai vyliausi, juk dar tebebuvau jaunuolis, sugebantis įsivaizduoti, kad ištiesiu pagalbos ranką, kad paaukosiu savo reputaciją ir garbę dėl moters, kurią puola pasiutę šunys. Įsivaizdavau, kaip skeliu antausį tam vargetai Onorė arba išdidžiai ką nors atkertu į Artemizės mestą įžeidžiamą pastabą, nors prireikus taip ir nesugraibydavau kišenėje nė žodelio, o greičiausias atsakymas ateidavo į galvą po trijų dienų. Mano vaizduotėje rutuliojosi melodrama lyg „Port Sen Marteno" teatre... Kada ponios d'Obek karieta sustojo

ties ponios Nait priebučiu, tikėjausi dviejų priešiškų pasaulių susidūrimo. Tačiau, kaip ir kiti baliaus dalyviai, įsitikinau, kad abi moterys susitikusios elgėsi ganėtinai maloniai ir ganėtinai mandagiai, todėl iškart atsirado kuo nuoširdžiausios ir pabrėžtinai rodomos draugystės regimybė.

Taigi šį pirmąjį balių lydėjo tikra sėkmė, o Artemizė d'Obek pati pasakė, ir visi kuo puikiausiai girdėjo, kad ledi Flora Nait, mergautine pavarde Marželas, yra nuostabi moteris, kuriai rinktinė Angulemo draugija jaus pareigą ir su malonumu pasistengs palengvinti našlės dalią. Suprantama, kad vieną gražią dieną kaip tik šioje puikioje draugijoje atsiras pakankamai žavus vyriškis, kuris sugebės ją paguosti galutinai, ir tai bus graži pora, kuri tikrai nepagadins, o kaip tik, atvirkščiai, dar labiau papuoš šį mažąjį šarantietišką Versalį, kokiu tapo mūsų visų mylimas senasis miestas. Paryčiui ruošdamasi palikti Marželaso pokylių salę, Artemizė d'Obek jau spėjo suregzti vedybų planą, ir jos veide galėjai išskaityti tą santūrų džiaugsmą, kurį jai visada sužadindavo galimybė suteikti laimės savo artimui (o galimybė tam pačiam artimui pakenkti jai sužadindavo per kraštus trykštantį džiaugsmą). Galiausiai ji kokius dešimt sykių išbučiavo savo brangiąją Florą, kuri visai neprieštaravo, o aš turėjau akivaizdžiai pripažinti, kad mano senelė, tetulės, Eliza ir Artemizė buvo teisios, manydamos, kad esu beviltiškai kvailas senbernis ir tikras kaimo stuobrys.

Prasidėjo piknikų metas, bet vakarienės, pobūviai, pasivaikščiojimai po kupliais miesto medžiais tęsėsi kaip ir anksčiau, vienintelis skirtumas buvo tas, kad dabar ten

visą laiką dalyvaudavo Flora ir aš buvau ją beprotiškai ir beviltiškai įsimylėjęs. Šitaip lyg sapnas prabėgo 1832-ieji ir 1833-ieji, kurie kitomis aplinkybėmis būtų užsitęsę kaip dešimtmečiai, kone amžinybė. Mat, išskyrus savo meilę, dėl nieko nebuvau tikras. Kita vertus, niekada negali būti tikras ir moters abejingumu. Galima manyti, kad „ne", bet užteks vienintelio žvilgsnio, ir tau atrodys, kad „taip". Atsikeli apimtas nevilties, o nuo vieno rankos prisilietimo eini miegoti apsvaigintas vilčių. Šitaip visą laiką ir buvau tokios būsenos, ir šie nuolatiniai blaškymai aukštyn žemyn man neleisdavo nueiti toliau pusiaukelės, sukaustydami liūdnu arba džiaugsmingu sąstingiu, nepriklausančiu nei nuo jos, nei nuo mano širdies, o tik vien nuo kai kurių pasvarstymų. Tik tiek, kad aš buvau ir jaunas nuotykių ieškotojas. Ir norėjau sužinoti tai, ką jau žinojau. Pagaliau, ar turėjau jai prisipažinti meilę? Pykau ant Floros dėl savo paties tylėjimo. Po prabėgusių dviejų savaičių ji negalėjo nieko nežinoti apie mano jausmus, bet iš jos nesulaukiau nė menkiausios užuominos. Labai mažai yra sprendimų, kaip elgtis su moterimi, kurią myli, bet ji į meilę neatsiliepia. Tokiomis aplinkybėmis patogiausia buvo laikytis tylos, ir ji buvo tokia niauri, kokia, žinojau, Florai turėjo būti nepakeliama, bet kitos išeities nemačiau. Maniau, kad Flora, idant išsaugotų ramybę ir tokią jai parankią mano draugystę, pasistengė išmesti iš galvos tai, kas taip draskė mano širdį. Tad vieną lietingą vakarą paprašiau, kad paskirtų man pasimatymą ir galėčiau pasikalbėti su ja akis į akį, o ji iškart sutiko, nepaklaususi priežasties ir neparodžiusi nė menkiausio smalsumo. Kitądien pavakare aš visas drebėdamas

vykau į Marželasą. Pirmiausia tirtėjau dėl naujos žaizdos, kurią netruksiu iš jos gauti, taip pat virpėjau dėl to laimingo kvaišos, išprotėjusio vaikėzo, kuris mane šiąnakt du ar triskart prikėlė, kad pasakytų: „O jei, tarkime, ji pati puls tau į glėbį... O jei tai nebus paprasčiausias nesusipratimas... O jei ji pati laukia, sudaužyta širdimi, kaip ir tavo, kol tu prisipažinsi..." Aš net užsidegiau lempą, ir kai atgavau sveiką nuovoką, jau buvau pasiruošęs uždusinti pagalve tą išprotėjusį vaikėzą, bet juk pats savęs nenugalabysi ir savo vaikystės nenužudysi, kiek pastangų bedėtum.

Flora laukė manęs prie oranžerijos, kurios dėl savo atsainaus požiūrio į botaniką beveik neprižiūrėjo. Jai patikdavo tik tai, kas juda: žmonės, šunys, arkliai, vėjas. Ji buvo užsivilkusi pilkšvos smėlio spalvos suknelę, ir aš net nežinau to audinio pavadinimo, tik jis šlamėdavo, kai ji žengdavo, o besileidžiančios saulės spinduliai taip atsimušdavo jo klostėse, kad vienu metu galėjo atrodyti, jog ji apsirengusi ir pilkai, ir raudonai.

– Pageidausite užeiti į vidų, – paklausė ji, – ar jums bus geriau pasėdėti čia?

Nelaukdama, kol atsakysiu, ji klestelėjo iš krašto ant šiaudinės sofutės, puošusios terasą, manydama, kad aš tikrai būtinai atsisėsiu šalia, bet aš įsitaisiau ištaigiame fotelyje priešais ir pakėliau žvilgsnį į ją, tikėjausi, kad rimtą ir išraiškingą, bet jis tikriausiai buvo sustingęs ir sutrikęs.

– Norėjau jums pasakyti... – prakalbau.

Ir nutilau, net gana ilgam, o ji per tą laiką spėjo pakelti nudelbtą į rankas žvilgsnį ir nustojo jas nervingai gniaužyti.

– Flora... – pagaliau ištariau maldaujamu balsu.

– Aš taip norėčiau... – prabilo ji.

Tada mūsų akys susitiko ir aš pamačiau, kad ją apėmusi tokia pat neviltis kaip mane. Ji atsikėlė, o gal aš pirmas atsistojau, dabar jau net nežinau, ir paėmė mane į glėbį, aplenkdama mane, nes ketinau pats tai padaryti, ir nors buvau už ją visa galva aukštesnis, ėmė mane sūpuoti kaip vaiką, o aš, apimtas stipraus jaudulio, pradėjau visas krūpčioti, tik nenorėčiau to pavadinti rauda, nes paskutinį kartą verkiau prieš penkiolika metų, kada numirė tėvas. Visiškai sutrikę, mes apsikeitėme keletu žodžių ir vienas kito atsiprašėme, paskui susėdome ant tos sofutės. Viskas buvo pasakyta Floros fraze: „Aš taip norėčiau...", ir mano atsakymu: „Nieko tokio." Šitaip likimas ir susiklostė, kad mylėčiau ją visą gyvenimą, o ji man niekados nepriklausytų.

Po keleto savaičių, būdamas kaip reikiant išgėręs, aš paprašiau, kaip paprastai kaulijama išmaldos, kad ji man skirtų nors porą šios nakties valandų. Bet ji atkirto kaip pridera oriai moteriai, ne tiek baimindamasi dėl savo dorybės, kiek išdidžiai, kad ji tikisi, jog per tas porą valandų nespėčiau ja pasibodėti, o priešingai, tik dar labiau prisiriščiau, kad ji visada teikė svarią reikšmę tiems dalykams, kuriuos kiti traktuoja taip lengvai, ir kad ji niekados nesutiktų paversti jų kažkuo lengvabūdišku, tiksliau, vulgariu, net iš gailesčio. Nors ir labai susijaudinę, netrukus atgavome kvapą, ir aš pasakiau keletą priekaišto žodelių, kad ji visą laiką tyli ir abejinga mano aistrai. Tačiau, man pradėjus aiškinti apie tą „parankią tylą", ji net įtūžo.

– Jums tikriausiai atrodo, – atsakė ji man, pirmąkart taip sausai, – kad tuomet, kai tyliu, tai vien apie jus tegalvoju,

o ne apie save. Yra vyrų, kurie jei tik ką nors pasakys, tai jau perdės trigubai. Tikriausiai ir jūs priklausote tam būriui ir nieko nekalbėdamas manote, kad jūsų jausmai greičiau išsivadės. Patikėkite, tai nėra taip jau kvaila. Juk žodžiai labai dažnai žeidžia skaudžiau už elgesį.

– Tai reiškia, kad aš klydau? – paklausiau, bet ji nusišypsojo ir uždėjo savo ranką ant manosios, kad nutilčiau.

– Ne, – atsakė ji, – bet jūs labai norėjote klysti.

Šitaip lyg sapne atmerktomis akimis praleidome dar dvejetą metų, bent jau apie save galiu tai pasakyti, ir tegu rausdamas iš gėdos, bet galiu pakartoti, kad tai buvo patys laimingiausi mano metai. Nuo šiol Florą matydavau beveik kiekvieną dieną. Flora nieko kito nemylėjo, tik mane. Ji gal keletą kartų 1833–1834 metų žiemą buvo pradingusi kokiai savaitei, ir ją praleisdavo Paryžiuje su velionio vyro draugais, daugiausia laiko skirdama teatrams, koncertams, susitikimams su literatais. Aš vienintelis žinojau, kad ji ten sutiko vyriškį, užimantį labai aukštą padėtį visuomenėje, gan paslaptingą asmenybę, ir jo padėtis, pareigos, dar dievai žino kas neleidžia jam pabūti su ja ilgiau kaip savaitę. Taip pat žinojau, kad Flora dėl to nesikankina be saiko, todėl šita sentimentali draugystė, netgi, deja, iš tikrųjų jausminga, būtų leidusi man toliau puoselėti visas viltis, žinoma, jei tik būčiau turėjęs jų nors trupinėlį. Flora iš Paryžiaus parsiveždavo naujų drabužių, daug naujienų ir vis kitų užgaidų. Ji buvo tokia žaisminga, taip mokėjo džiaugtis gyvenimu, kad bematant užmiršdavai jos amžių arba skirdavai jam antraeilę reikšmę. Jos sugrįžimas tapdavo mano laimingiausia metų

diena. Raitas šuoliuodavau į lygumą pasitikti diližano, ir iš tolo pamačius ją parvažiuojant aštuonetu arklių širdis man suspurdėdavo lyg penkiolikmečiui. Bet galų gale aš noriu papasakoti ne mūsų istoriją, o Floros ir visai kito vyro. Tas kitas pasirodė 1833-iųjų vasaros pradžioje, tikriausiai birželį, nes viename pirmų mano prisiminimų, išsaugotų apie jį, išryškėja jaunuolio, valgančio vyšnias po prefektienės Artemizės d'Obek langu, vaizdas.

Iš Angulemo prefektūros didžiosios svetainės balkonų vėrėsi vaizdas į Karo pratybų aikštę, kurioje išsidėstę „Pažangos" viešbučio-restorano ir merijos fasadai su stoginėmis ir į kurią žvelgia žymiausių mūsų piliečių rūmų langai. Iš tikrųjų per ją turėjo eiti pagrindiniai keturi Puatjė, Perigė, La Rošelio ir Bordo vieškeliai, tačiau visi jie daro lankstą. Mat Karo pratybų aikštė buvo skirta išimtinai miestiečių laisvalaikiui ir pramogoms. Ji buvo apželdinta pačiais gražiausiais platanais, kurių šešėlyje stovėjo simetriškai išdėstyti dailūs žali mediniai suoliukai. Netgi vaikai čia pritildydavo šūksnius, o praeiviai sulėtindavo žingsnį, – šitokią pagarbą kėlė pačiame aikštės viduryje iškilęs gražiausias mūsų krašte, o gal net ir visoje Prancūzijoje, muzikos paviljonas. Jo kupolą, dengtą rusvo vario plokštėmis, nors jau pažaliavusiomis nuo blogų orų, laikė kaltinės geležies, bet tvirtai atrodančios kolonos, apraizgytos bronziniais vynuogienojais su įmantriomis kekėmis. Jo marmurinės grindys dar nebuvo apsitrynusios, nors čia skambiai mušė taktą tūkstančiai lakuotų batelių. Trejetas laiptelių vedė į šią estradą, o dar trejetas centre – prie „Angulemo har-

monijos" orkestro dirigento piupitro. Vietiniai gyventojai šį muzikos kolektyvą vadindavo tiesiog „fanfaromis", o atvykėliai – „Orfeonu". Jei nelygintume su anglų „Kovent Gardeno karališkąja filharmonija", kaip mūsų muzikantus pašaipiai vadino Artemizė d'Obek, tai jų atliekama muzika skambėjo ne taip jau prastai, nors itin išrankioms ausims turėjo atrodyti per lengva. Tą atmintiną dieną mudu su Flora gerokai užtrukome smagioje žūklėje, tad į kviestinio vakaro pradžią pas Artemizę vėlavome, ir dėlto „Angulemo harmonija" nuo prieškambario, atrodė, suskambėjo dar gražiau, muzikantai griežė Rosinio valsą, kitaip tariant, vieną šio kompozitoriaus temų, žinomo muzikos mylėtojo iš Konjako aranžuotą pagal šią melodiją. Kiekvienas to krašto gyventojas siekė reikšmingo vaidmens laisvalaikio veikloje, visiškai nesuderinamo su jo tiesioginiu užsiėmimu. Šiuo atveju tai buvo mokesčių rinkėjas, aranžavęs ir harmonizavęs pagal savo skonį visus mūsų sekmadieninius koncertus. Bet kad ir kaip stengėsi, jam taip ir nepavyko galutinai subjauroti Rosinio, ir skambant gražiajai jo muzikai mudu įžengėme į prefektienės namus. Ėjau per tris žingsnius už Floros, ir kadangi man nereikėjo atlaikyti trisdešimties žvilgsnių apšaudymo, kur kas anksčiau už ją pamačiau naują svečią – Žildą Kosinadą, taip jį man pristatė namų šeimininkė ir iškart pridūrė: „Jis yra mano pusininko Kosinado sūnus, turėtumėte jį pažinoti..." Antra pastaba man pasirodė visiškai bereikalinga, bet vaikinas dėl to, regis, nė trupučio nenusiminė.

Žildas Kosinadas buvo labai gražus jaunuolis. Netgi stulbinamai gražus, nors gal tik mane taip paveikė, nes

į dailius vyrus niekada neatkreipdavau dėmesio. Vėliau sužinojau, kad jam neseniai sukako dvidešimt treji; tamsios garbanos buvo vešlios kaip liūto karčiai ir akinamai žėrėjo balti dantys, pagaliau visa jo laikysena, maniera pakreipti galvą, jo rankų mostai dvelkė aristokratiškumu, o pridėjus jaunystę ir vyriškumą, jei jau man pasirodė toks patrauklus, tai moteris turėjo tiesiog apžavėti. Jis man nuoširdžiai paspaudė ranką ir mane patikino, kad jo tėvas, apie kurį jis atsiliepė be paniekinančio atlaidumo, o su tikra pagarba, jam sakęs, jog esu geriausias šių apylinkių notaras, nes sutvarkiau vieną jo teisminį ginčą. Ir atrodė, kad jis mane už tai gerbia ne mažiau. Kai jis nusišypsodavo, aplink akis net susimesdavo raukšlelės, jo smulkių bruožų veidas taip atsipalaiduodavo, kad atrodė įkūniįąs pačią jaunystę. Jis buvo toks draugiškas, kad tądien palankiai nuteikė ne vien mane, bet ir visus ten buvusius vyrus... nors reikėjo elgtis visai priešingai, griebtis visų savo ginklų ir pulti į kovą...

Flora pasisveikino su savo draugais ir vėl grįžo pas mus, tai yra atgal pas mane ir Artemizę, ir atsistojo jaunuoliui už nugaros, o prefektienė tvirtai tebesilaikė įsitvėrusi jam į alkūnę. Ir paleisdavo tik tam, kad vis timptelėtų jam už siauroko švarko rankovės, ir taip aš atpažinau, kad jis pirktas iš vadinamojo Žano Valstiečio, žinomo drabužių tiekėjo, kurio paslaugomis kur kas dažniau naudojasi mūsų krašto pusininkai negu šio salono svečiai. Supažindindama su Flora, vėl smarkiai timptelėjo. Jis atsigręžė, ir jau mačiau tik jo pakaušį, bet už jo dar galėjau stebėti Floros veidą, kai ji staiga išvydo jaunuolį. Man knietėjo žinoti, kaip ji reaguos. Tikėjausi jos bruožuose, kurie man tokie brangūs,

kad niekaip neišeina iš galvos, ir, kaip man atrodė, jau tokie perprantami, įžvelgti atsispindint susižavėjimą. Tikėjausi, kad ji apstulbs nuo tokio grožio, kur dailumas taip rėžia akį, o vyriškumas toks subtilus. Tačiau, priešingai mano ir Artemizės lūkesčiams, – ji visąlaik smalsiai stebėdavo Florą, kai supažindindavo su savo svečiais, – tai sukėlė jai tik neslepiamą nuobodulį, abejingumą, gal net susierzinimą, kuris taip retai pasirodydavo šios moters veide, o po tokio pat stačiokiško supažindinimo kaip su manimi jau galėjai įtarti snobizmą ir pasipūtimą, bet aš žinojau, kad Florai tai apskritai nebūdinga. Šitokia išraiška atsirado iškart po Artemizės klausimo: „Ar pažįstate mūsų šauniojo pusininko Kosinado sūnų?" Beje, jau kitą akimirką mūsų mielosios prefektienės familiari kalbėsena, perauganti į panieką ir tampanti vulgari, lyg mostelėjus burtų lazdele išsklaidė tą nelauktai užplaukusį puikybės debesį. Ištiesdama jaunuoliui ranką, Flora maloniai pridūrė:

– Viešpatie! Ar tik ne jus užvakar mačiau javų laukuose šalia Porto kelio? Ten auga kviečiai, ar ne?

– Mes iš tikrųjų dirbame tą lauką, – atsakė jaunuolis visai nesivaržydamas, – tačiau žemė priklauso grafui d'Obekui, o mano tėvas berods jau trisdešimt metų yra jo pusininkas.

– Bet aš turiu jūsų atsiprašyti, – pasakė Flora. – Užvakar mano kumelė pasibaidė ir pasileido mane nešti skersai lauko, ir suniokojo visus jūsų pasėlius... Norėjau važiuoti pas jus ir atsiprašyti, kartu atlyginti nuostolius, bet...

– Tai menkniekis, negalvokite apie tai, – atsakė jaunuolis. – Jūsų kumelė pasėlių išmindė ne daugiau už blusą, juk

ji tokia daili ir grakšti! Šįryt aš juos pakėliau, ir nieko ten nesimato. Grafas d'Obekas nė nepastebės. Užtat...

Jis pritilo, paslaptingai kilstelėjo antakius ir palinko arčiau mūsų. Ir visiškai instinktyviai mes taip pat palinkome į jo pusę, lyg norėdami išvengti nekuklių ausų. Tačiau Artemizė, nors ir labai apgailestaudama, turėjo nuskuosti durų link, kad laiku pasitiktų senuką civilinių bylų teisėją su žmona.

– Užtat?.. – nekantraudama paklausė Flora.

– Užtat aš kur kas daugiau prisikentėjau dėl šito negu dėl pasėlių lauke... – pasakė vaikinas, ištiesdamas į priekį rankas, kurias iki šiol lyg tikras buržua kruopščiai slėpė už nugaros, o dabar akimoju parodė viską: nuospaudas, ištinusius pirštų sąnarius, aplūžinėjusius nagus, ir tai buvo akivaizdi sunkaus kasdienio darbo pasekmė.

Rankos buvo tvirtos ir įdegusios, raumeningos nuo nenutrūkstamų fizinių pastangų, o manosios šalia jų, nors ir pramankštinamos medžioklėje ar vadelėjant kebą, vis tiek atrodė kaip miestiečio. Šiaip ar taip, tos rankos atrodė vyresnės už jo veidą, labiau pritinkančios vyrui negu jaunuoliui, ir Flora paskubomis nusuko akis, o aš, kaip tikras mulkis, jos reakciją palaikiau užuojauta arba sutrikimu.

– Jūs labai smarkiai apsidraskėte... – ištarė ji švelniai.

– Aš gėdinausi pasirodyti šiame salone su šiomis artojo rankomis... Man tikrai čia ne vieta, – kalbėjo toliau vaikinas su ta pačia patenkinta ir išdidžia šypsena ir atrodė toks nerūpestingas ir džiugus, kad aš iškart pagalvojau, jog jam yra tikra laimė būti valstiečiu. (Jeigu prie jo grožio būtum pridėjęs titulą, tai jis tikriausiai būtų tapęs vienu arogantiškiausių jaunųjų aristokratų.)

– Kodėl jums čia ne vieta? – paklausė Flora, nežiūrėdama į jį, bet nenuleisdama akių nuo Artemizės, kuri vėl artinosi prie mūsų. – Gyvendama Anglijoje, aš visą laiką maniau, kad Prancūzijoje visi žmonės yra vertinami vienodai, juk mes visi esame nulipdyti iš to paties molio. Buvau įsitikinusi, kad šioje šalyje revoliucija įvyko tam, kad tai įrodytų.

– Nepaisant to, aš vis vien vadinuosi Kosinadas, – švelniai atsakė Žildas, ir jo balse nelauktai virptelėjo paguodos gaidelė. – Ir mano tėvas, ir mano senelis, ir visi mano protėviai buvo pusininkai ir dirbo vien svetimą žemę... Mes esame pusininkų giminė. Tačiau mes esame geriausi žemdirbiai visame krašte. Ar ne, pone Lomonai? – pridūrė jis šypsodamasis.

– Jūs esate visiškai teisus, ir aš galiu tai paliudyti, – atsakiau reikšmingu bosu, kaip paprastai atsiliepdavau, jei manęs kas šitaip stačiai ko nors paklausdavo, ir tai visada prajuokindavo Florą.

Čia sugrįžo Artemizė, nors ir uždususi, bet tokia pat rėksminga, ir mane nutraukė:

– Aš jus supažindinau su šiuo gražiu jaunuoliu, mano brangioji Flora, – ištarė ji sniaukrodama, – bet nepaaiškinau, ką jis čia veikia.

– Tai ne bėda, – šaltai atsakė Flora. – Su šiuo ponu ir taip malonu bendrauti, nors jūs mums ir nepaaiškinote...

– Įsivaizduokite, – vėl įsiterpė Artemizė, – juk šitas jaunasis Apolonas mūsų gerojo mokytojo dėka laimėjo stipendiją ar prizą, Dievas žino, ko tik nesugalvoja valstybė, kad palaikytų jaunimą, ir dar jis be niekieno pagalbos išlaikė

net nežinau kokio sunkumo egzaminą, ir jis yra kur kas labiau išprusęs už bet kurį čia esantį žmogų... bet kuriuo atveju labiau išprusęs už jus, mano brangusis Lomonai, ir netgi už Onorė, bet aišku, tas pavyzdys dar nieko neįrodo... Ar žinote, kad šis jaunuolis dar ir rašo? – Tai buvo skirta būtent Florai. – O rašo jis eilėraščius... Taigi jo eilėraščiai, užuot peliję pas mus, Anguleme, nukeliavo į sostinę ir netgi bus išspausdinti *Le Revue de Paris*! Ak, kaip šmaikščiai pajuokavo Onorė, tai puiku, per ištisus šimtmečius Kosinadai pirmąkart mums pateikė tokią staigmeną... – užbaigė ji savo kalbą, šitaip reikšdama slaptą troškimą, kad Kosinadų pusininkystė, o ypač ką tik išleidusi daigelius jų aukštuomenė pakiltų į kryžiaus žygį.

Nežinau kodėl, bet man išliko labai spalvingas tos popietės prisiminimas. Kaip jau sakiau, buvo giedras oras ir besileidžiančios saulės spinduliai pro stiklines balkono duris šliuožė Floros nugara, nutvieksdami liepsna jos plaukus, užmesdami šešėlį jai ant veido, ir jos akyse atsirado klastingi ir grėsmingi atspindžiai, kurie vis dėlto jai labai tiko. Ji vilkėjo melsva rododendro atspalvio suknele, kurios spalvą tik dar labiau išryškino Žildo tamsaus veliūro kostiumas. Ir man atrodė, kad tas pastelinis išblukęs melsvumas taip nuostabiai tinka šiai moteriai, kuri yra pačioje savo grožio viršūnėje, pačiame savo amžiaus žydėjime, ir puikiai dera su tuo juodo veliūro griežtų linijų kuklumu, sutelkiančiu padriką jėgą ir lemtį, neabejotinai sruvenančius šio jaunuolio gyslomis kartu su krauju. Mudu su Artemize jiems nė iš tolo neprilygome estetine prasme: nei aš su savo kaštoniniu

kostiumu, nei ji su savo geltona tafta, dabar atrodžiusia ant jos pernelyg ryškiai... Ir kažkokia nuostabi nuotaika tądien tvyrojo aplinkui. Likimas dažnai sukuria tokią atokvėpio regimybę prieš audrai pratrūkstant ir nubloškiant tave į bedugnę. Juk gana dažnai pasitaiko tokių ramių prošvaisčių, kurių metu kartu pailsi meilužiai ir varžovai, budeliai ir aukos, draugiškai susirinkę ir nė neįtardami, kad čia pat jų laukia kelionė į pragarą.

– Viešpatie... – ištarė Flora visiškai rimtai. – Viešpatie, pone Kosinadai, kaip aš jums pavydžiu!..

Šitokio pobūdžio rimtumo jai niekada netrūko, bet itin kritiški protai būtų pažvelgę į tai su šypsena ir priskyrę Florą prie „mėlynųjų kojinių".

– Juk, savaime suprantama, mes visi jam pavydime!.. – atsiliepė Artemizė geraširdiškai šypsodamasi ir kikendama, kad šitaip pabrėžtų savo žodžius.

Ji mestelėjo man žaismingą žvilgsnį, turėjusį reikšti: „Brangioji Flora... pavydėti kažkokiam pusininkui. Tik ji ir dar miško paukšteliai galėtų jam pavydėti." Mano nuomonę ji turėjo perskaityti iš akių, nes ūmai nusigręžė nuo mūsų ir pasipiktinusi nužingsniavo į svetainę, kur laukė ne tokios poetiškos, bet kur kas solidesnės asmenybės.

– Toks jos beatodairiškas pasitraukimas man kaip tik parankus, – pasakė Flora. – Jos akivaizdoje neišdrįsau jūsų prašyti, kad padeklamuotumėte keletą savo poezijos eilučių, tad galėtumėte čia pat...

– Bet... – atsiliepė Žildas rausdamas, – aš negalėsiu.

– Aš jus meldžiu, – ištarė Flora, – aš jums taip šito pavydžiu. Nejuokauju, aš jums pavydžiu...

Turėjai būti Flora de Marželas, kad išdrįstum taip rimtai ir nuoširdžiai prabilti apie pavydą tam jaunuoliui. Šis tikriausiai tai pajuto ir lygiai taip pat rimtai į ją pasižiūrėjo, bemat pamiršęs savo guvų mandagumą ir santūrią laikyseną, atrodo, įsirašiusius jam net į veido bruožus. Pastebėjau, kaip jis net sukando žandikaulius, bet pagaliau nusiramino ir dusliai pratarė: „Na, gerai, jei taip norite, aš sutinku." Tada Flora nusišypsojo. Ji jam šypsojosi, nors vien tik akimis, bet man ji šitaip nesišypsodavo niekada. Galėdavau jos žvilgsnyje įskaityti pagarbą, taip pat dėkingumą, tik niekada nemačiau jame tokios baimės, tokio iššūkio ir nerimo, kokius įžvelgiau dabar, ir tie jausmai buvo užkrečiami ir labai akivaizdūs. Netgi pernelyg, nes jaunuolis pasisuko į balkoną, kad nematytume jo veido. Tačiau mes, aš ir Flora, tuoj pat grįžtelėjome į jį ir apstojome iš abiejų pusių, o jis tik barbeno krumpliais į stiklą, stengdamasis prisiminti žodžius, ir tuo metu, kai pro balkoną pažvelgiau į dulkėtą ir saulės auksinamą miesto aikštę, ūmai prisiminiau savo vaikystę. Man atrodė, kad matau mažą berniuką su raudona prijuoste, bėgantį šalia kito vaiko juoda prijuoste ir jį lupantį, o gal jis mane lupo, liejantis melodingiems „Angulemo harmonijos" garsų srautams ir skardint pasipiktinusiems mūsų garbiųjų motinų šūksniams. Ir staiga pajutau, kad šita šleivai išgrįsta aikštė su tais padaužomis vaikigaliais, koks aš buvau, yra mano tėvynė ir mano tikroji prigimtis, nes tai giliai įleidę į mane šaknis. Kad ir kaip būtų, tik jau ne šis balkonas, kuriame stovėjau šalia moters, sudaužiusios man širdį, ir jaunuolio, deklamuojančio jai savo eiles. Ką gi aš veikiau tarp žmonių, pasenusių iškart, kai tik šio

to gyvenime pasiekė? Ką aš veikiau tarp tų suaugusiųjų (bent jau tokie jie jautėsi)? Man norėjosi pažaisti rutuliais ir susipešti su kokiu nors savo bendraamžiu. „Šis vaikas niekados nesuaugs..." – sakydavo mano motina. Suprantama, nebūčiau pasilikęs toks infantilus, jei ji po kelerių metų nebūtų numirusi. Ir čia, tikriausiai pirmąkart gyvenime, aš jos gedėjau, ilgėdamasis jos šilumos, sklindančio nuo jos vaikystės dvelksmo, šiurkštaus audinio suknelės, kur mažas būdamas galėjau įkniaubti savo veidą. Gedėjau to liūdesio, kurį būčiau pajutęs po jos netekties, jei ji būtų truputį ilgiau pagyvenusi.

Ūmai mano klausą pasiekė jaunojo Kosinado balsas, jis buvo prislopintas, bet drauge jausmingas ir liūdnas. Jaunuolis stovėjo nusigręžęs prie pat balkono krašto, todėl balsas sklido labai tyliai.

Aš matau, kaip tavo vokus rožėmis spalvina žaros,
Aš matau, kaip tavo blakstienos kelia bangomūšį ūkanotoje jūroje,
Kaip prasiveria tavo akys po miego, sunkaus lyg akmuo,
Ir matau, kaip po tavo pirštais susiglamžo paklodė...

Jis deklamavo puikiai. Jo balsas skambėjo dusliai, tačiau nuoširdžiai, tad praėjus pirmam sumišimui man pasidarė malonu klausytis. Šiaip aš nevertinau poezijos, nors tais laikais eilės buvo rašomos gerai, tegu aš visai tuo nesidomėjau, užtat gerai jausdavau. Taigi aš klausiausi. O Flora man diena iš dienos atvėrinėdavo poetinės eilutės muzikalumą, bet dalyvaujant kam nors iš pašalinių mane nuo to imdavo

juokas. Tik, vaje, kaip pasikeldavau į puikybę, kada likdavau vienas! Tai būdavo tokie mano gyvenimo tarpsniai, kai aš užsidarydavau nuo viso pasaulio, bendravimo su kitais, lėtai slenkant minutėms, netgi valandoms. Ir kartkartėmis, padedamas svajonių ar knygų arba apsieidamas be nieko, ištisomis naktimis versdavau save susitaikyti su tikrove, ar dar paprasčiau, su visiška vienatve. Uždraudžiau sau mąstyti, kaip pridera racionaliam notarui, uždraudžiau savo vargšei nepatyrusiai širdžiai linkti į viskuo persisotinusių libertinų aistras. Galiausiai nustojau save įtikinėti, kad turėjimas negrįžtamai užgesintų mano meilę Florai. Aš atsisakiau pats sau meluoti. Ir vardan tiesos, tos vienintelės, aš nepasidaviau nei tuštybei, nei troškimui būti laimingam, troškimui atsikvėpti nuo visko, atsikvėpti nuo savo puikybės ir atsigauti nuo širdies žaizdų. Prisimenu, kaip, naršydamas po savo sąžinę, visai be priežasties, nieko nepaaiškinęs, pasitraukdavau nuo stalų su azartiškomis visto partijomis, atsikeldavau nuo sofų, linguojančių nuo linksmų draugijų juoko, išeidavau iš vakarienių gryname ore, dėl kurių tiesiog ėjau iš proto, ir joms baigiantis moterų suknelės ant tamsios, kvapnios ir vėstančios žolės atrodydavo dar baltesnės ir tarytum paslaptingai vaiduokliškos. Prisimenu, kaip atatupstas traukdavausi iš tūkstančio jaukių ir malonių vietelių, kad tik galėčiau pasilikti vienas... Ak, galiu pasakyti, kad man tai puikiai pavyko! Ir dabar jau esu visiškai vienišas. Čia man nebeliko jokio pasirinkimo. Už mano kontoros sienų jau nelaukia niekas, kam galėčiau pateikti bent keletą savo asmenybės variacijų ir nors kiek pakeisti tą galutinai susiformavusį doro provincijos notaro

įvaizdį, parodantį mane kaip turtingą, egoistišką žmogų ir tikrą plunksnagraužį. Ir niekur nėra žmogaus, kuriam galėčiau nutapyti graudų ir niūrų nelaimingo ir vienišo šešiasdešimtmečio paveikslą.

Iš čia, atrodo, tas apmaudas, su kuriuo taip užsipuolama praeitis, ieškant vien dingsties perkurti dabartį. Tą dabartį, kuri, beje, niekam nerūpi. Tie datos ir valandos tikslinimai, tie maniakiški klaidžiojimai po atmintį, tos sentimentalios piligrimų kelionės vis dėlto tėra palyginimo užmestas jaukas, ir klausimai jau aiškiai nesidėlioja, nors jie tave ir plūste užplūsta, nes atkakliai skambantys dabarties priedainiai pamažu užgožia jau praradusius realią prasmę būtojo kartinio ir būtojo dažninio laiko kupletus. Aš įtempiu vadžias, aš šliuožiu nuo vieno laiko orientyro prie kito, šliuožiu nuo klausimo: „Ką gi tu veikei aną sekmadienio rytą, vos atsikėlęs?", prie kito: „O ką tu veiki čia, dabar?" Ką veikia tas žmogus, kuris, būdamas trisdešimties metų, lyg akis išdegęs iššuoliuodavo raitas iš linksmos draugijos, tas žmogus, kuris tik tarp pievų ir laukymių išdidžiai ištiesindavo stuomenį, pasilenkdavo ir padėdavo savo galvą žirgui ant kaklo lėkdamas per Šarantos krūmokšnius ir tankynes? Jis tapo štai šiuo žmogumi, kuris dabar susigėdęs užrašinėja savo slapčiausias ir keliančias didžiausią ilgesį mintis, šiuo žmogumi, kuris pasibaisėjęs stebi, koks panašus jo rytas į vakarą, šiuo žmogumi, kuriam naujieji ekipažai, traukiami bėgiais plieno žirgų ir keliantys bildesį lyg per pasaulio pabaigą, kelia pasibjaurėjimą ir siaubą? Šis žmogus nekenčia pažangos ir ateities taip pat, kaip ir savo praeities už jos nesėkmes. Ir šis žmogus, nors beviltiškai vienišas, neišsiduoda nei veido

raumenėliu, nei gaida balse; šis žmogus, kurio nėra kam pagailėti, nėra kam prajuokinti, šis žmogus, kuris apleido savo artimuosius, draugus ir mylimąsias, kad tik liktų vienas, galėtų mąstyti vienatvėje, šitaip gyvena jau trisdešimt metų... Ar galima įsivaizduoti dar kvailesnę komediją?

Aš sugrįžtu į savo balkoną, pas Florą ir Žildą, kuriuos tebematau drauge, žiūrinčius vienas į kitą ir tebesikalbančius. Kai šiek tiek vėliau vėl juos pamatysiu kartu, tai nelaimė jau bus įvykusi ir taip viską iš pagrindų apvertusi, kad bus aišku kaip dieną. Ir man teks būti tuo atitolintu įsimylėjėliu, kuris pirmasis supras, kad kitas nėra atstumtas.

Apie porą savaičių daugiau niekas nekalbėjo apie Žildą Kosinadą ir daugiau niekas jo nematė Anguleme. Tačiau man pasirodė, kad vieną vakarą, jau temstant, aš mačiau jį einantį paskui tėvo plūgą su jaučiais ir verčiantį vagą didžiajame lauke prie upės. Iš tikrųjų aš jį mačiau, net labai gerai, bet Florai papasakojau, kad man tik „pasirodė". Aš jai sumelavau, visai kaip dabar šitame baltame popieriaus lape, ir net nežinau kodėl. Pagalvojęs nusprendžiau, kad tam buvo dvejetas priežasčių. Pirmoji – tai nesąmoningas nenoras priminti Florai apie šį itin gražų jaunuolį, tariamą poetą. Antroji – sąžinės priekaištai, nes aš labai gerai mačiau, kaip Žildas Kosinadas, visu svoriu spausdamas į dirvą noragą, susikūprina, kad net raumenys išsišauna pro storos drobės marškinius, ir jam šita baudžiauninko laikysena įaugo per kartų kartas. Net sutrikau pajutęs šiokį tokį pasitenkinimą ne be piktdžiugos priemaišos. O jau

piktdžiugos, kai su tik ja susiduriu, tai pakęsti negaliu, ypač kada pats pajuntu. Kol aš sėdėjau patogiai įsitaisęs ant savo dailiojo sarčio su odiniu šmaikščiu rankoje, šilkiniais marškiniais ir žabo, plaikstomu vėjo, gurgždančiais gerai išdirbtos odos auliniais batais ir žiūrėjau, kaip sunkiai dirba tas jaunuolis, išgirdau sarkastišką ir atsainų savo vidinį balsą, jau komentuojantį Florai tą susitikimą: „Mačiau mūsų vargšą poetą-valstietį, metantį savo eilėraščius ir sonetus į ariamą vagą, mano brangioji. Tikiuosi, kad jie sudygs taip gausiai ir bus tokie vešlūs, kaip javai mūsų gerojoje motinėlėje žemelėje... Kita vertus, žemės ūkio darbai puikiai pritinka šiam vaikinui. Tada jo laikysena kur kas guvesnė ir laisvesnė negu Artemizės salone." Šis balsas sukėlė man tikrą siaubą, ypač tas nevaržomas šmaikštavimas. Negalėjau pats savęs atpažinti. Iš tiesų ne aš taip kalbėjau, tai pasakė būsimasis Lomonas, būsimasis mano „aš", su kuriuo pagaliau vieną gražią dieną susiliesiu, bet tai bus skausmo ir nevilties diena, o išdaigininkas likimas suteikė progą paskanauti to iš anksto. Neabejotina, kad tik dėl šių dviejų priežasčių pasakiau Florai, jog man pasirodė, kad sutikau Žildą Kosinadą, o ne iš tikrųjų jį mačiau.

Netrukus aš tai pamiršau, maniau, kad ir Flora taip pat. Vieną dieną po pikniko mudu su Flora nuėjome į miškelį pagrybauti, o prie mūsų prisidėjo ir ševaljė d'Orti, vienas iš spėjamų prefektienės širdies užkariautojų, kuris dabar, berods ne taip sėkmingai, rėžė sparną aplink neprieinamąją Florą, o mudu su ja, kad pagaliau liktume vieni, prigulėme į žolę pamiškėje, ir jos gerbėjas, paliktas tankumyne vienas, maldaujančiu balsu vis šūkaliojo: „Flora! Flora!

Nuostabioji Flora!" O Flora jį niekino. Ji pasižymėjo tokiu retai dabar mūsų visuomenėje matomu būdo bruožu, kad bėgdavo nuo tų, kuriuos niekino. Mes stebėjome, kaip jis praeina pro mus ir pamažu išnyksta tarp medžių su savo ryškiai violetiniu kostiumu, tada Flora išsitiesė ant nugaros ir susinėrė rankas už galvos su tokia tobula ramybe, kokią jai suteikdavo tik mano meilės, jos tyrumo jautimas šalia. Floros plaukai susipynė su pradedančiais ruduoti pievų žolynais, jos mėlynos akys nuo plieskiančios saulės pasidarė kone žalios, šiek tiek įdegęs nuo jodinėjimo ir vaikščiojimo gryname ore kaklas suteikė jai tokio jaunatviškumo, kokio dar nemačiau. Pro lūpų tarpelius žavingai blykčiojo dantys, ir aš dar kartą save prakeikiau, kad meilė, kuria ji pripildė mano širdį, yra tokios prigimties, kad neleidžia čia pat pulti prie jos. Idant tai manęs daugiau negundytų, aš taip pat išsitiesiau, susinėriau rankas už galvos kaip ji ir užsimerkiau. Po mano vokais, lyg ankstesnio vaizdo atspaudas, vis slinko ir slinko Floros veidas, išsisklaidydamas ir vėl atsirasdamas iš niekur visu gražumu ir savo spindinčia jaunyste. Ji taip pat užvėrė akis, ir tai supratau iš balso, ūmai pasigirdusio šalia manęs, nes žmogui užsimerkus balsas skamba svajingai ir jo nevirpina jokia pašalinė gaida. Nelauktai tas balsas pasidarė kimus ir juslingas, koks turėjo būti Florai leidžiant naktį lovoje su vyriškiu, ir girdėjosi, kaip ji murma:

Aš matau, kaip tavo blakstienos kelia bangomūšį ūkanotoje jūroje,
Kaip prasiveria tavo akys po miego, sunkaus lyg akmuo...

Čia ji nutilo. Aš pasijutau lyg paralyžiuotas, atrodė, širdis sustojo, ir nedrįsau atmerkti akių, nes negalėjau nei taip gulėti šalia, nei pažiūrėti jai į veidą – maniau, kad mane užliejęs siaubingas pavydas ir žvėriškas įniršis, kai atpažinau šias eiles, atsispindės kiekviename mano veido bruoželyje. Ji taip pat bedeklamuodama šitą eilėraštį, aišku, suprato, kad jį atpažinau, bet nebegalėjo nei iškart sustoti, nei tęsti iki galo. Mano gūdus tylėjimas ir visas įsitempęs kūnas jai tikriausiai davė pavojaus ženklą, bet jau buvo per vėlu. Prisiverčiau tylėti ir nejudėti iš vietos, kol ji, nieko man nesakiusi, atsikėlė ir nuėjo, o aš, atgavęs aiškų protą ir gerą valią, įtikinau save, kad visiškai nieko baisaus ir nieko ypatingo, jei ji padeklamavo Žildo Kosinado eilėraštį.

Po keleto dienų, kurias praleidau prisiversdamas neprisiminti to apgailėtino incidento, su kuriuo susietą būdvardį „apgailėtinas" priskiriu savo elgesiui, iš Artemizės sužinojau, kad Žildas Kosinadas išvyko į Paryžių ir tai laikoma paslaptyje. Jei tik būčiau galėjęs, tai tą paslaptį būčiau saugojęs kuo ilgiausiai.

Taip man teko keletas savaičių laimės. Ilgiau kaip savaitę ištisai lijo, jei prisimintume, kokia buvo 1933-iųjų vasara. Kitą savaitę saulė jau taip plieskė, lyg atgailautų, kad taip ilgai galas žino kur dykinėjo. Auksiniai ir rožiniai kaitrūs spinduliai pilte pasipylė nenutrūkstamais srautais ant gelstančių javų, medžių, pievų, vėl sužaliavusių nuo to lietaus, ant nuplautų namų ir nupraustų gyvulių, patvinusių upių, per visą kraštą, pažliugusį valkomis, plūstantį vandeniu ir naujai srūvančiais upeliūkščiais, kur net arklių

kanopos jau nebekaukšėjo, tik sunkiai šlepsėjo. Kažkoks ilgesys maišėsi su kylančiais nuo užlajų garais. Kaip dar geriau paaiškinti?.. Jau niekur negalėjai toli šuoliuoti raitas, tekdavo plaukti. Atrodė, kad saulės ir vandens kovos baigtis neaiški, viskas kabo ant plauko. Drėgna ūkana, lyg koks voratinklis, užklojo viską, slopino balsus, lėtino gestus, žmonių veidai švelnėjo, širdys minkštėjo, net oda darėsi skaistesnė. Moterys atrodė gaiviau ir sveikiau, o vyrai pasidarė ne tokie apšepę, liūdnieji gluosniai palinko dar žemiau. Žodžiu, ir Flora pasidarė švelnesnė. Mes kartu jodinėdavome, kartu pusryčiaudavome, visą laiką kalbėdavomės ir juokdavomės, o raukydavausi aš jau vienas, bet taip retai, kad galėjai pamanyti, jog esame neseniai vedę ir tai tik blogos nuotaikos bežadis spektaklis, kurio ji nenorėjo žiūrėti, tik atsiliepdavo švelnesne nei įprasta šypsena. Per tas porą savaičių aš tik trejetą kartų užsiminiau, kas man spaudžia širdį: aš ją myliu, jos trokštu ir mano gyvenimas be jos būtų beprasmis.

Pirmą kartą kažkurį vakarą d'Orti medžioklės paviljono koridoriuje, kur, lyg būčiau neapsižiūrėjęs, susidūriau su ja, kada ji su glėbiu gėlių, o aš su žvėrienos gabalais bandėme prasilenkti siaurame take ir, mėtydamiesi tai į kairę, tai į dešinę, tik vis į tą pačią pusę, vienas kitam nevykusiai ir tiesiog žaibiškai gal tris kartus paeiliui užkirtome kelią. O galutinai žlugus šiems manevrams sustojome vienas priešais kitą juokdamiesi it padūkę, gal tik jai buvo linksmiau. Ir tik tada pamačiau, kaip išdykėliškos kibirkštėlės jos akyse perauga į tikrą siaubą, kai aš, apimtas polėkio, kuris atrodė man toks nuoširdus, toks tikras, tiesiog nenugalimas

prigimties šauksmas, paprašiau, kad ji mane pamiltų ir nebėgtų nuo manęs. Taip, aš gerai prisimenu, ką pasakiau: „Pamilkite mane, Flora. Pagaliau teisingai apsispręskite ir pamilkite mane." Jos žvilgsnis pradėjo blaškytis, ji jau pravėrė burną, bet iki šiol taip ir nesužinojau, ką ji norėjo man pasakyti, – dar ir dabar nenorėčiau to žinoti, – nes tuo metu lyg tyčia man už nugaros pasigirdo griausmingas prefekto balsas: „Tai bent, Lomonai, atrodo, jau rėžiate sparną kaip husaras, ar ne?", ir tada aš ją praleidau.

Antrą kartą tai buvo labiau apgalvota, bet išėjo tik dar blogiau. Ištisą dieną per pikniką Arsos pakrantėje ji buvo tokia maloni, natūraliai švelni ir dėmesinga man, kad grįžęs namo pasikeisti drabužių vakarui jaučiausi toks laimingas ir kartu nelaimingas, jog nieko nepasakiau jai apie tą laimę, apie tą beprotišką ir nepaaiškinamą trauką prie jos... Ir kai skusdamasis barzdą veidrodėlyje pažvelgiau į savo sutrikusį ir džiaugsmingą veidą, tokį apvalų ir vaikišką, kone idiotišką iš laimės, ir kai iš to veido vis dėlto atpažinau Lomoną, tykųjį Angulemo notarą, tai nusprendžiau, kad reikia rasti kokį nors pateisinimą, kokią nors prasmę egzistuoti tam nepažįstamajam. Ir viską protingai apgalvojęs nusprendžiau pasielgti taip kvailai, kaip tik buvo įmanoma tokiomis aplinkybėmis: sumaniau paklausti Florą, ar ji mane myli. Tarytum tuo atveju, jei tai būtų buvusi tiesa, šito būčiau galėjęs nežinoti, lyg koks nors slaptas draudimas trukdytų našlei ir laisvai moteriai prisipažinti išprotėjusiam iš meilės vyriškiui (suteikusiam šimtus progų tą suprasti), kad ji jam neabejinga, o mano prašymas galėtų tą kliūtį pašalinti. Tačiau man tai buvo nesvarbu. Apimtas

beprotiško įsimylėjėlių optimizmo, aš elgiausi taip, lyg tas paslaptingasis draudimas tikrai egzistuotų. Taigi apsirengiau, susišukavau, apsiaviau savo aulinius ir leidausi Marželaso link. Dar nespėjęs nušokti nuo žirgo, nusimoviau ir paėmiau į kairę ranką pirštines, kad vienu akimoju atsidurčiau mėlynojoje svetainėje ir iškart pulčiau ant kelių. Ačiū Dievui, kad mėlynojoje svetainėje Flora sėdėjo viena, nes mano pasirodymas, mano pakili nuotaika ir poza ją taip išmušė iš vėžių, gal net nuliūdino, kad ji iškart nepasitikėdama ir nustebusi kilstelėjo antakius. Ir pirmąkart jaučiausi žemesnis už ją, nes žiūrėjau iš apačios, skausmingai padėjęs kelį ant seno, šiurkštaus nuo pašinų parketo, ir šitaip žvelgdamas iš apačios į jos kaklą, aptemptą tokia plonyte ir švelnia oda lyg tų nušautų stirnaičių, prie kurios prisilietę suvirpa net labiausiai užkietėję medžiotojai, aš pastebėjau aplink skruostikaulį driekiantis vos žymų brūkšnelį, kuris vėliau taps grioveliu ir bus pavadintas raukšle, ir iškart pajutau desperatišką troškimą pamatyti, kaip jis gilėja, kol subjauroja ir suniokoja jos veidą, nes tai reikštų, kad būsiu gyvenimo draugu Florai iki to laiko, kai tapsiu ir jos senatvės liudininku. Aš godžiai apžiūrinėjau tokias plonytes ir šviesias, beveik permatomas jos garbanėles paausyje, nusvirusį ir geismą keliantį ausies spenelį, jos tvirtą ir apvalainą, tiesų lyg graikiškos statulos kaklą. Dar permečiau esteto, grobuonies ir stabmeldžio žvilgsniu jos veidą ir tik tada akimis susitikau su jos apstulbusiu žvilgsniu ir, netaręs nė žodžio, atsikėliau, išėjau iš tos svetainės ir raitas šuoliais pasileidau pagrindine alėja. Tikriausiai šito mane išmokė tos nebylios scenos, kurias knygos aprašinėja kaip

lemiamas, o meilės tyla moko geriau už bet kokį tuščiažodžiavimą. (Man atrodo, kad tai labai dažna klaida, būdinga mūsų lyriniams autoriams.)

Po ketverių dienų šokau su Flora valsą ševaljė d'Orti salone ir buvau apsvaigęs kone iki kaulų smegenų, ir galbūt toks atsitiktinumas apskritai nepaaiškinamas, bet aš šokau kuo geriausiai, o mano nepaslankus kūnas, pamiršęs savo jėgą ir svorį, pasidarydavo lengvas ir tarytum prisipildydavo paslaptingojo Vienos kraujo, o trijų muzikos taktų kartojimasis man pasirodė galintis pateisinti naują meilės prisipažinimą, tad palinkau Florai prie ausies. O Flora, jei jau iš tikrųjų linksmindavosi, tai net švytėdavo iš susijaudinimo. Taigi, įsiklausydamas į savo vidinį ritmą, keliskart ištariau: „Viens, du, trys, aš jus myliu, aš jus myliu, viens, du, trys." Kaip tik stipriau suskardėjo geismingi smuikų garsai, ir aš, tuo pasinaudojęs, tvirčiau suspaudžiau ją per liemenį, dar arčiau prisiglaudžiau prie jos, manydamas šitaip sau ir jai sukurstysiąs geidulingą virpulį, o jei ji manęs būtų nekentusi, tai būtų sudrebėjusi iš pasibjaurėjimo. Vis mėgavausi nekaltu malonumu, kurį savaime skleidė mudviejų artuma, muzikos garsų liūliavimas ir kūnų šiluma. Elgiausi kaip tikras netašytas stuobrys, ir kai dirstelėjau į veidrodį Florai už nugaros, pamačiau, kad jos sprandas ir pečiai ištisai apsipylę raudoniu.

Per tas porą laimingųjų savaičių tai buvo vieninteliai sukrėtimai, sudrumstę man džiaugsmą. Tai sakau be ironijos, nes tos bevaisės meilės pastangos buvo vienintelės akimirkos,

kada man teko kentėti. O visą kitą laiką aš, kaip kruopštus notaras, menkiausius žmogiškosios egzistencijos įvykius ir faktus paverčiantis teisiškai apibrėžtais aktais, kiek begalėdamas stengiausi neparodyti tų beprotiškų jausmų, kokių anksčiau niekados nepatyriau. Apsvaigęs leidausi nešamas pievomis, nešamas per tas melsvas akis, per jos sunertas prieblandoje rankas, per liepų, skleidžiančių savo dvelksmą aplink terasą, vainikus, leidausi nešamas jos švelnių plaukų, jos skruostų pūkelių, leidausi nešamas upių, jos balinių suknelių, leidausi nešamas netikrumo ir valso žingsnio. Šios keliolika laimingų dienų tikriausiai būtų trukusios gal keliolika metų, ir nei mano kūnas, nei mano pojūčiai nebūtų pabudę iš šio snaudulio, jei kaip perkūnas iš giedro dangaus, per patį baliaus įkarštį, vieną gražią dieną nebūtų išdygęs Žildas Kosinadas su randu ant kaktos. Jis įžengė taip netikėtai, kad sutrikdė porą orkestro taktų, keletą šokėjų žingsnių ir vienos kitos moters širdį, nes žvakių šviesoje atrodė toks gražus ir tragiškas. Ir tada orkestras nustojo groti. Stojo tyla kaip teatre ir, nepaisant viso pavydo, netikėtai mane suėmė juokas, nes man taip pat pasidarė smalsu, o tam neatgaunančiam kvapo jaunuoliui jau pajutau simpatiją, nors ir ką anksčiau apie jį galvojau.

– Prašau man atleisti, – ištarė jis tvirtu balsu, ir buvo taip nelaukta išgirsti tokį toną iš to išsekusio žmogaus lūpų, tačiau jis akivaizdžiai kreipėsi į Florą, o ne į namų šeimininkę. Aš iškart dirstelėjau į ją. Flora buvo taip išbalusi, kad dar niekad tokios nemačiau, net tuomet, kai perkūnijos pabaidytas žirgas ją nunešė gal porą ljė.

Tuo metu beveik visos gatvės Paryžiuje buvo užtvertos barikadomis. Žildą visi berte apibėrė klausimais. Muzika ėmė groti tik po ilgokos pertraukos, tačiau tai buvo neabejotinai geriausiai pavykęs sezono balius, nes nuspręsta, kad jis praėjo kuo smagiausiai, o be visų kitų pramogų atsirado ir nenumatyta dalis. Turėjai būti šitaip įsimylėjęs kaip aš ar panašlauti atkampiame Anglijos kaime kaip Flora, kad galėtum tą 1833-iųjų vasarą smagintis Angulemo baliuose. Beje, mano karšta meilė ir Floros lengvabūdiškumas yra visos šitos istorijos leitmotyvas, ir jei ne tai, tai nieko, apie ką čia pasakojama, nebūtų įvykę, nebūtų buvę tos sumaišties, sugriautų gyvenimų, visų tų nelaimių ir pralietų ašarų, – tai tiesiog būtų buvę neįmanoma, jei pačiose ištakose nebūtų glūdėjusi dviguba Floros ir mano vienatvė.

Kai Flora taip susijaudino ir išblyško, pamačiusi tą vaikiną, mano nuotaika galutinai sugedo. Ruošdamiesi išlydėti Florą, į karietaitę poron įkinkėme Heliją, jos puikų airišką juodą žirgą, ir mano Filemoną, rusvą ristūną, kurį ji mane įkalbėjo nusipirkti Konfolano mugėje. Nors taip nebuvau pratęs daryti, paleidau juos bėgti risčia, o Flora, iki šiol nekreipusi į mane dėmesio, dabar iškart pastebėjo mano prastą nuotaiką. Ji bandė mane nuraminti, prašydama nesudaužyti jos „viskio“, kaip ji smagiai angliškai vadino savo važiuoklę, ir man taip pat būdavo smagu papriekaištauti jai dėl anglicizmų, kurių jos kalboje vienas kitas dar liko. Šįsyk aš neatsiliepiau, ir ji susimąsčiusi taip pat nutilo. Apgalvojau padėtį, bent jau stengiausi tai padaryti. Ūmai man pasirodė, kad visi mano penki pojūčiai, mano sugebėjimai mąstyti, mano vaizduotė ir atmintis paaštrėjo, lyg

nujausčiau ateitį, kupiną kančios, o pavydas už smilkinių ribų išplėtė akis, ištiesė iš ausų klausos čiuptuvus, neįsivaizduojamai išpūtė šnerves, kad matyčiau į visas puses, girdėčiau labai toli ir užuosčiau menkiausią dvelksmą, galintį tik dar labiau pakurstyti šitą pavydą. Staiga man pasirodė, kad už nerūpestingo ir atlaidaus jaunuolio, kokį save įsivaizdavau, slepiasi niaurus ligonis, klastingas ir išgveręs beprotis, įniršęs dėl savo nesėkmės. Tada pirmąkart atėjo mintis, kad jau nebesutariu pats su savimi, Iš ši mintis sukėlė man tiek apmaudo, pasibjaurėjimo ir baimės, kad pradėjau raginti arklius ir balsu, ir vadelėmis. Jie iškart pajuto mano įtūžį ir net klupinėdami pasileido šuoliais į tamsą. Netrikdoma tyla tarp mudviejų tvyrojo kokią dešimtį minučių, kol aš stengiausi juos prilaikyti, kad kaip nors apramdyčiau tų gyvulių kvaitulį.

Po dešimties minučių staigių posūkių, kai vos neišvirsdavome, šokte peršokamų duobių ir ištryptų laukų pagaliau man pavyko juos sustabdyti. Tada iššokau iš karietaitės, priėjau prie arklių, pririšau juos prie medžio ir pradėjau su jais kalbėtis, glostyti jiems kaklus, prisiekinėti meilę ir atsiprašinėti; aš su jais elgiausi taip, kaip Flora būtų turėjusi elgtis su manimi.

Ji taip pat išlipo iš vežimo, atėjo pas mane po medžiu, ir pamačiau, kad buvo pablyškusi. Per tą beprotišką šuoliavimą ji neišleido nė garso, bet jos drąsa, už kurią anksčiau ją taip gerbiau, šįvakar mane erzino. Aš kilstelėjau galvą. Juosvai mėlyname danguje, ištaškuotame žvaigždėmis, švietė nuostabiai gražus mėnulis, bet didžiuliai nesuskaičiuojami debesys, lyg dūmų kamuoliai atslinkę iš rytų, nuo

Kersi pusės, kartkartėmis vis peršliuoždavo nejudančiu mėnuliu ir atrodė tokie grėsmingi ir niūrūs. Suspausta gerkle žiūrėjau į juos užvertęs galvą ir bandžiau atgauti kvapą, o mano rankos, aplipusios arklių seilėmis ir putomis, buvo priglaustos prie mano gražiųjų naujų nankino kelnių, kurias Flora kažkurią dieną dėl užgaidos įkalbėjo mane nusipirkti. Ir ūmai visi tie mano pertekliniai pirkiniai, šiurkščios vadelės saujoje ir tikrumas, kad mano meilė atstumta, – viskas iškart pasirodė man kvaila iki graudulio. „Nikola", – kreipėsi į mane Flora, ir aš pažvelgiau į ją. Mes apsikeitėme susirūpinusiomis šypsenėlėmis, ir šitą net dabar prisimenu, nes jos reiškė, kad jau susitaikėme su savo ateitimi... nors tuo metu dar sau neuždavinėjau tokių klausimų.

Vakar, pirmą kartą nuo to laiko, kai pradėjau gadinti šį gražųjį popierių, pajutau, kad prisimenu kažkokį naują dalyką, atrandu prisiminimą, kurio iki šiol nebuvo tarp kitų mano galvoje. Prisipažinsiu, kad man tai sukėlė nesmagumą, netgi siaubą. Tokių prisiminimų, ateinančių iš nežinomybės ir įsikuriančių mano atmintyje, aš bijausi, nes jie, kad ir kokie būtų malonūs, yra ir tokie pat skausmingi. Ar buvusios laimingos akimirkos nesukels graužaties, o nelaimingos nepadidins sielvarto? Ir kokia musė mane įkando, kad aš atsiverčiau šitą sąsiuvinį ir pradėjau rašyti? Gal tik užsispyrimas ar gardžiavimasis kančia vedžioja mano ranką, kad ir šią akimirką?

Aš esu toks vienišas savo palėpės mansardoje, kur įsirengiau „dramblio kaulo bokštą", kaip paniekinamai rašė

ponas de Vinji*. Atsiduodantį pelėsiais dramblio kaulo bokštą, kurį išeidamas visąlaik užrakinu, kad būtų ramiau mano ištikimajai guvernantei. Ji mano, kad esu pasinėręs į teismo bylas, ir visą laiką baisisi, kaip tokioje keistoje vietoje galima dirbti. Ji vis sielojasi, kodėl aš nesinaudoju gražiuoju raudonmedžio sekreteru, kurį ji kiekvieną rytą vis žvilgina ir žvilgina. Jei tik ji žinotų to aplanko turinį... Nors 1835-ųjų skandalas seniai išblėsęs, jo prisiminimas likęs, jis nė kiek neišsivadėjo. Apie tai tebekalbama net per trisdešimt ljė nuo Angulemo.

Pro palėpės langelį grožiuosi vakaru ir matau išsidriekusius ant senosios vejos savo namo, medžių ir visko, ką tik turiu ir kuo norėjau pasidalinti bei pavadinti daugiskaitos pirmuoju asmeniu, šešėlius. Ir nekenčiu viso šito nuo to laiko, kai gyvenimas man padiktavo vienaskaitą: savo namams, vejai, širdžiai – viskam, išskyrus pastarąją, esu vienintelis šeimininkas, nes mano dovanos buvo nepriimtos, atsisakyta visko, kuo tik norėjau dalintis. Nei asmeninis įvardis „mes", nei savybinis „mūsų" nėra man skirti. Pievos tiesiog mirguliuoja violetiniais atšvaitais nuo pražydusių vėlyvių. Jau girdisi, kaip skambina bažnyčios varpas, ir tai reiškia, kad rytų vėjas užneš lietaus. Jei tik jį Marželase išgirsdavo Flora, tai būdavo gero oro ženklas. Mums netgi vėjas pūsdavo ne tas pats, tiksliau, reikšdavo ne tą patį. Taigi esu beviltiškai kvailas, jei dar stebiuosi, kad mūsų vestuvės neįvyko.

* Alfred Victor de Vigny (1797–1863) – poetas, prozininkas ir dramaturgas, vienas žymiausių prancūzų romantizmo atstovų. Kūrybai būdingas pesimizmas.

Žildas sugrįžo ne vien su randu kaktoje, kaip vieninteliu Paryžiaus prisiminimu, jis dar parsivežė keletą *Revue de Deux Mondes* egzempliorių, kur buvo išspausdinti jo eilėraščiai. Negana to, slapčiomis jis rašė teatro pjesę, ir už tą slaptumą jam vos neteko labai brangiai sumokėti.

Praėjus maždaug savaitei po to baliaus, vieną dieną aš susiruošiau pas Florą ir nujojau žingine, tąkart nevaidindamas nei smarkaus jaunuolio, nei šaunaus raitelio, nes žirgas po pietų buvo labai sukaitęs. Tam ir jojau žingine, kad jo nugara apdžiūtų, ties vartais pririšau jį prie žiedo ir, nesutikęs nė gyvos dvasios, neradęs kas mane palydėtų, pats pasukau mėlynosios svetainės link. Stabtelėjau akimirkai priešais sieninį veidrodį koridoriuje, nes norėjau atgal pasišukuoti plaukus, ir štai čia mane lyg perkūnas būtų trenkęs. Pro pravertas duris, vedančias į didžiąją svetainę, kurioje paprastai visuomet rasdavai Florą, išgirdau Žildo balsą:

– Aš jus beprotiškai myliu! Ir man nusispjaut į visą pasaulį, man nusispjaut į įniršį tų, kurie prilygsta jums kilme, man nusipjaut į viską, nes galvoju vien apie jus!

Jis tai ištarė tiesiog karštligiškai kaip paauglys, bet taip įtikinamai lyg tikras vyras, ir buvau pasirengęs jį iškart nudėti. Žengiau porą žingsnių svetainės link, arčiau durų ir tos šventvagystės. Mano ranka pati užčiuopė medžioklinį peilį prie diržo, o nešiojausi jį daugiausia tam, kad nupjaustyčiau šakas, aptvarkyčiau apibrizgusius pakinktus, apskobčiau arklių kanopas, o ne tam, kaip būtų atrodę tądien, kad perpjaučiau gerklę savo artimui. Ranka prieš mano valią pati nusileido ant ramiai kabančio peilio ir ištiesė jį ašmenimis į priekį, deginama tikro kraujo troškulio.

– Ak, jūs tikrai mane mylite! Koks mielas prisipažinimas! O kas man beliko, jei ne mylėti jus taip pat beprotiškai ir laukti, kada jūs man tai pasakysite?

Tai pasakė Flora, bet ji šiuos žodžius ištarė kapodama, košdama galūnes pro dantis, lyg pati bandytų iššifruoti jų prasmę, ir aš, jau pasiruošęs pulti į priekį, akimirkai stabtelėjau, stengdamasis įsiklausyti, ką ji kalba. Ir viską supratau pačiu laiku. Iškart sustojau vietoje ir išgirdau, kaip ji prataria pro juoką, nuskambėjusį taip linksmai, nuoširdžiai ir nerūpestingai, kad vos nesudegiau iš gėdos:

– Jūsų raštas tiesiog neįskaitomas, Žildai, tikrai!

Atsakydamas jis taip pat nusijuokė, ir aš, jau plačiai šypsodamasis, įžengiau į kambarį.

– Kas čia per audringi meilės prisipažinimai, kad net parke girdisi? – paklausiau perdėm mandagiai ir tuo nustebinau Florą, tik, atrodo, nė kiek nepralinksminau jaunuolio. – Nemaniau, kad esate tokia puiki aktorė, mano mieloji drauge, – pagaliau užbaigiau pasisveikinimą, bučiuodamas jai ranką, o ji dirstelėjo į mane tiriamu žvilgsniu. Nuo to jos veide iškart atsirado kažkas dviprasmiško, ir man net pasidarė nesmagu. Bet aš jaučiausi padėties šeimininkas ir jau kone su panieka žiūrėjau į tai, kas, kaip man atrodė, turėjo čia vykti. Buvau toks atsainus, šaunus ir nevaržomas, kaip jaučiamasi supratus, jog sveikutėlis išsisukai iš to, ką laikei mirtinu pavojumi. Tada nei upė tavęs negąsdina, nei skendimas. Jau manaisi išsigelbėjęs iš vandens verpetų ir patenkintas traukiesi atgal, net nenukentėjęs ir išdidus, kad įkristum į prarają, žiojinčią tau už nugaros.

Dabar pradedu suprasti, kad priklausau kategorijai žmonių, – bent jau toks buvau iki pažinties su Flora, – mintimis niekada rimčiau nebendravusių su savimi, ir bijau, kad taip elgėsi ne tik daugelis mano kartos vyrų, bet ir nemažai moterų. Vien poetai naudojosi tokių vidinių dialogų teise, tikriausiai, kad atsikeršytų už tą priverstinę tylą, kuriai juos pasmerkė piktnaudžiavimas kuriant paslaptis. Tačiau jie jokiu būdu mums neatstovauja. Mums neatstovauja niekas. Mes viena koja tebestovime toje epochoje, kada viskas buvo uždrausta, todėl pasidarydavo trokštama ir lemtinga, o kita koja jau esame kitoje, kai daugelis dalykų, pasidarę prieinami, virsdavo nereikšmingais. Tarp tų dviejų epochų tėra vienas sąlyčio taškas: kiek akys užmato, kiek gyvenimas aprėpia ir kiek leidžia rutina, viską nenustygstamai prižiūri, aiškina ir tvirtina visuomenė, pati pametusi galvą tarp draudimų ir skatinimų. Šiaip ar taip, tie poetai, kad ir kokie jie būtų, savo plepumu mums kelia pavydą. Buržuazinis drovumas ir apverktina puikybė prisakyti sau paklusti jų reikalavimams niekada neapramdys poreikio šaukti visa gerkle, raudoti kruvinomis ašaromis, kaip aš šiuo metu ir darau, o šį gyvybinį poreikį jaučia kiekviena žmogiška būtybė. Mes buvome, mes esame, mes būsime... Tik kam reikia, kad visa tai išreikščiau dar ir daugiskaita? Gal čia mano paskutinis apgailėtinas bandymas paneigti savo vienatvę, tą vienaskaitinės egzistencijos bejėgiškumą? Aš buvau, esu ir mirsiu su raiščiu ant burnos, taisyklių, prietarų, papročių, manijų ir patogumų, draudimų ir grandinių vergas, taip ir nesupratęs viso to prasmės, priežasčių ir naudos. Mūsų dienų vyrai ir moterys išdresuoti neapkęsti, tuo pat

metu rodant didžiausios pagarbos ženklus, o tie iš mūsų, kurie norėjo ar tikėjosi kitokių taisyklių, pagrįstų normaliais santykiais ir meilės atlaidumu, kartkartėmis pajuokiami ar išstumiami už visuomenės ribų, bet dažniausiai jie kur kas banaliau įkalinami visam gyvenimui šalia svetimo žmogaus, ir santuokos sakramentai, visuomenės nuostatos ir vaikų čiauškėjimas pasidaro jiems neapkenčiami, nuodijantys gyvenimą ir varantys į neviltį, ir čia negali būti kitaip. Mus ruošia kovai, konfliktams, tik jokiu būdu ne sąjungai, netgi ne draugystei ar pasitikėjimui, kurie tikriausiai galėtų būti aistros tęsiniu arba pakaitalu. Iš mūsų nepermaldaujamai daro arba despotiškus ir abejingus visiškai netrokštamų moterų viešpačius, arba aukas kitų moterų, kurios smaginasi, elgdamosi su mumis kaip su gyvuliais, ir šitaip atkeršija už savo žeminamas seseris, nors sąmoningai to nesiekia, tiesiog dėlei teisybės ar koketuodamos.

Temsta. Medžių šešėliai jau susiliejo, ir nė vieno jų neliko pievose, tik lengvas rūkas draikosi artėjant nakčiai. Šį vakarą mano pasakojimas tekėjo neįprasta vaga, ir net jei turėčiau nors vieną skaitytoją, o jam užtektų kantrybės sekti raizgius mano nuostabios nelaimingosios meilės vingius, jis tikriausiai būtų nepatenkintas... Vis dėlto aš nusprendžiau tęsti šį pasakojimą, nors ir suvokiu, kad nesugebu prilygti savo garsiesiems kolegoms įgūdžiais, o perėmiau vien jų ydas. Perskaitęs, ką parašiau, labai gerai matau, koks įtaikus nuolaidžiavimas sau, koks groteskiškas pasitenkinimas savimi pakurstė mane įsigyventi į žmonių sielų žinovo vaidmenį. Ir štai aš, Angulemo notaras, teisuolio

mina imuosi atkurti svetimos širdies tvinksnius, nors kadaise netgi nesugebėjau jos uždegti, nebent tik truputį sugraudinti. Ir štai aš jau atrandu, dėstau, aiškinu ir nurodau tokias jos subtilybes, kurios kitiems prasprūdo pro akis. Taigi, viską perskaitęs ir pamatęs, ligi kokio masto mano prigimtinis kvailumas sukurstė literatūrines pretenzijas, kaip pasimėgaudama į tuščiažodžiavimą pasineria mano plunksna, ūmai pasijutau kupinas atlaidumo tiems literatams, iš kurių be perstojo šaipydavausi. Ir dabar padėsiu ilsėtis ant pūkinės pagalvės savo žilają galvelę, apsvaigusią nuo savo pačios prakalbų. O atrodė, tik duok man laiko...

...Bet jeigu išsaugojau tiek daug aiškių prisiminimų ir jeigu jau nusprendžiau nieko nepamiršdamas viską papasakoti, tad ir pažadinkime juos. Vėl save matau tame koridoriuje aną akimirką, kai Žildas kalbėjo meilės žodžius Florai ir man neatrodė, kad čia ji niekuo dėta. Matau save tykantį su peiliu rankoje, pasiruošusį pažeminti moterį ir nužudyti vyrą, nors nei vienas, nei kitas man niekuo nenusižengę. Aš virpu visais sąnariais, visas apsipyliau aitriu prakaitu, todėl tenka prisėsti į damastinį išgeltusių šiaudų spalvos fotelį. Tikriausiai ir mirdamas regėsiu tą siaurą koridorių, vedantį į Marželaso didžiąją svetainę, tas nuleistas žaliuzes ir besiskverbiančius pro jų plyšius auksinius ir rusvokus saulės spindulius, kuriuose spiečiais šoka dulkelės. Fotelio apmušalas visai išblukęs, o Floros protėvis nuo sienos meta į mane šelmišką žvilgsnį, ir aš pajuntu jam neapykantą. Ant bato galiuko atsinešiau užtiškusio purvo, ir jis man neduoda ramybės lyg tikra kaltė.

Aš pralaimėjau, jaučiuosi sugniuždytas ir apgailėtinas.

Kadangi tai buvo tik spektaklio repeticija, tai jų bus ir daugiau, šitai buvo akivaizdu. Prisimenu, kaip svirduliuodamas atsistojau, bjaurėdamasis pasižiūrėjau į savo atvaizdą sieniniame veidrodyje, ir prisimenu, kad darsyk pasibaisėjau, pagalvojęs apie nusikaltimą, iki kurio nedaug betrūko.

Tačiau, prisimenu, kai truputį vėliau pažvelgiau į tas dvi būtybes, prilygstančias viena kitai dailumu, man jų santarvė jau kėlė apmaudą. O jie toliau skaitė pjesę ir, įkvėpta atsiradusio klausytojo, Flora deklamavo kur kas išraiškingiau. Jos replikos dabar skambėjo įtikimiau, ir nuo tų tikroviškų intonacijų aš vis įpuldavau į neviltį. Bet tik mano dalyvavimas Florai ir Žildui bent jau tądien padėjo be didesnių trikdžių užbaigti tas įkvėptas mizanscenas. Kada tai supratau, man pirmąkart gyvenime užėjo nervingo ir sarkastiško juoko priepuolis, net pats savęs neatpažinau, ir nors nuo jo man palengvėjo, kartu jis mane ir šiurpino. Šitaip aš pradėjau atradinėti save. Šitaip aš aptikau vidinį liudininką, sielos skaitytoją, metantį neperprantamą, sustingusį ir šaltą žvilgsnį į mano neprideramus poelgius, o bėgant metams tai po truputį pasidarė mano vieninteliu požiūriu. Jau sakiau, kad atvykus Žildui tarp manęs ir Floros atsirado kažkoks atskirties jausmas, kurio nežinojau nei kaip pavadinti, nei kaip tiksliau apibūdinti, nei sugebėjau išsiaiškinti jo prasmę ar moralinį atgarsį. Iki šiol buvau laikomas padoriu ir gana narsiu žmogumi. Tačiau dabar vis dažniau ir dažniau jausdavausi bailiu, melagiu ir bejėgiu. Ypač bailiu. Būdavo net taip, kad nusukdavau

žvilgsnį žiūrėdamas į save veidrodyje, o vieną kartą netgi nejučiomis sudrumsčiau ranka savo atvaizdą kūdroje, kurioje girdžiau arklį. Dariau tai visiškai negalvodamas, lyg valyčiausi nuo drabužių purvą, ir tik kai prisiliečiau prie ledinio vandens ir nuo šalčio nudiegė pirštus, aiškiai suvokiau, kad atlikau tokį gestą ir ką jis reiškia. „Betgi tu nieko nepadarei... – murmėjau aš, – juk tu nieko blogo nepadarei!" Ir staiga pastebėjau, kad ginčijuosi su savo atvaizdu akivare šalia arklio.

Praėjusią naktį labai prastai miegojau, ir man atrodo, jog žinau kodėl. Šį vaikišką plepėjimą su praeitimi reikia kuo greičiau užbaigti. Iš prigimties nesu nei atviruolis, nei apsimetėlis, tad negaliu ilgiau savęs kamuoti ta apgailėtina išpažintimi. Savaitei baigiantis, aš viską sudeginsiu.

Tą vakarą, per pasivaikščiojimą po Marželaso vejį, sužinojau keletą dalykų, susijusių su Žildo kelione į sostinę. Jį lydėjo sėkmė, nes pavyko susitikti su ponu de Miusė* ir jo eilės pastarajam patiko, o juolab kad, šį kartą išvengęs savo profesijai būdingų ydų, ponas de Miusė naująjį talentą sutiko ne su įniršiu, bet su džiaugsmu. Daugiau apie Žildo Kosinado kūrybą nekalbėsiu. Iš tikrųjų aš apie ją nieko nežinau. Galiausiai, man iš tikrųjų patinka notariniai aktai, vertinu tik juos, nes jie yra tikslūs, tegu ir šaltoki, užtat atitinka įstatymo dvasią. Žmonės tėra kvaili galvijai,

* Alfred de Musset (1810–1857) – žinomas prancūzų romantizmo atstovas, poetas ir dramaturgas, išrinktas į Prancūzų akademiją.

kuriuos nuolat kamuoja puikybė, pyktis ir gašlumas. Ir svarbiausias dalykas yra tas aistras apraminti, suklasifikuoti ir jas visiškai nuslopinti stalčiukuose, apginkluotuose etiketėmis, – tai mano amatas, savaime suprantama, vienas reikšmingiausių mūsų visuomenėje.

Taigi Žildas Kosinadas, paskelbęs savo eiles, kurios patiko Paryžiaus publikai, dar parodė jai ir savo dailų veidelį, galutinai užkariavusį ir taip jau entuziastingai nusiteikusių skaitytojų širdis. Jo garbei ruoštos iškilmės, jį liaupsino, bet turiu pripažinti, kad jis iš Paryžiaus namo grįžo, tarytum nieko tokio apskritai nebūtų vykę. Parvažiavo lyg eilinis jaunuolis, kuriam *Café de Paris* niekas neruošė iškilmių, kaip eilinis jaunuolis, apie kurį pati ponia Sand* nebuvo viešai pareiškusi, kad jis tiesiog viliojantis. Žildas Kosinadas sugrįžo toks, koks buvo, valstiečių vaikas, vėl pasiėmė savo šakes ir stojo prie akėčių, ir, aišku, nė nebūtų kalbėjęs apie savo nuotykius sostinėje, jei Artemizė ir d'Orti, užsiprenumeravę visus Paryžiaus savaitraščius, nebūtų buvę apstulbinti straipsnių apie jo skinamus laimėjimus. Jie ir nusitempė jį nuo jo laukų, šieno, gyvulių ir pasisodino pačiame svetainės viduryje. Šakes jam pakeitė lyra, o šiaudinę skrybėlę – laiko nesunaikinama poeto aureole. Kol su juo nesusitiko, niekas nieko nežinojo ir apie randą ant kaktos, kurį jis parsinešė iš barikadų ir slėpė, matyt, atsargumo sumetimais.

Dar ir šiandien nežinau, ką apie tai galvojo pats Žildas Kosinadas. Tačiau tai turėjo pasirodyti pikantiška jaunuo-

* George Sand (1804–1876) – žinoma prancūzų romanistė, pagarsėjusi ir savo meilės nuotykiais.

liui, kuris apsėdavo mūsų žemes ir atidavė savo jaunystę, visą savo laiką ir jėgas trėšdamas laukus, iš kurių jam neatiteko nė grūdelio (prižiūrimas mūsų niekinančių ir nedėkingų akių), taigi, kartoju, jam turėjo atrodyti pikantiška matant aplink save tiek aukštuomenės, susirūpinusios, kaip atimti iš jo dalgį, nors jei prieš mėnesį būtų jį bent penkioms minutėms numetęs, būtų kilę daug triukšmo. Ir tik man jis turėjo dėkoti už tulžingiausias ir labiausiai paniekinančias pastabas. Bet jis į mano nuolatinį dėmesį atsakydavo geraširdžiu šuniuko žvilgsniu, kaip tik ir gali jautrus, tyras ir svajingas jaunuolis. Jis šypsodavosi taip, kad šypsena net akyse atsispindėdavo, o aš dar nežinojau ir stengiausi nežinoti, kad šitoks atlaidumas ir prielankumas yra besąlygiškas, absoliutus abejingumas, koks būdingas mylinčiajam, laimingam ar bent nujaučiančiam, kad toks bus. Flora rodydavosi visur, jos akys taip pat švytėjo palaima ir jau nesislėpdama ji deklamuodavo eilėraščius, kuriuos mėgino sulaikyti ištrūkusius iš lūpų per ne taip seniai vykusį pikniką. Ponas Žiulis Žanenas*, vykdamas į Nimą aplankyti kažkokios giminaitės, pagerbė mus pravažiuodamas pro mūsų puikųjį miestą ir puolė Žildui ant kaklo, nes tik dėl jo jis apsuko tokį lankstą. Šitos garbės lašelių užtryško ir ant mūsų visų. Kviestinėse vakarienėse aptarinėjant šį atsitikimą, įpulta į tokį naivų smulkmeniškumą, kad darėsi ir gėda, ir juokinga, tik, atrodo, niekas, išskyrus mane, to net nesuprato. Aš pasidariau karštakošis, sugniužęs, bejėgis,

* Gabriel-Jules Janin (1804–1874) – prozininkas ir literatūros kritikas, taip pat išrinktas į Prancūzų akademiją.

įtūžęs, net buvo sunku patikėti, kad tai tas pats gerasis, atlaidusis ir mandagusis Lomonas, iš profesijos notaras. Tačiau šio mielo aviganio pasivertimas nuodinga gyvate turėjo likti nematomas, net Flora to nepastebėjo. Beje, ji manęs apskritai nepastebėdavo, ji kalbėdavosi su manimi, bet nebendraudavo, ji klausydavosi manęs, bet negirdėdavo, ji žiūrėdavo į mane, bet nematydavo, ir man net atrodė, kad būčiau galėjęs ją apkabinti ir paimti, o ji nė nebūtų pajutusi prisilietimo. Tik man truko ryžto pamėginti šitaip eksperimentuoti. Žildas užėmė mano vietą ir įrodė, kad aš galbūt klydau.

Tą vakarą vėl pylė kaip iš kibiro, bet iš tikrųjų tą auksinį rudenį lijo pirmąkart, nors man ir pasivaideno, kad grįžus poetui iš dangaus pliūptelėjo ištisi srautai, ir dėl šitaip subjurusio oro jis turėjo lydėti Florą vienas. Prieš tai išgėręs šiek tiek tokajaus ir šampano, nors tokiam santūriam jaunuoliui tai nebuvo būdinga, jis išdrįso pasakyti Florai tai, ko ji iš jo laukė. Ji jam leido išsikalbėti ir leido, kad jis kebe padėtų jai ant peties savo gražiąją tamsią galvą. Ji leido jam liesti degančiomis lūpomis beveik visą savo kūną. Ji leido jam kartu su ja užkopti į priebutį, paskui laiptais į jos pilaitę, leido jam išsitiesti savo didžiulėje lovoje ant minkštų, baltų paklodžių, į kurias man tik kartą pavyko netyčia dirstelėti, bet jų vaizdas mane paskui persekiojo ištisomis naktimis. Dar ir dabar tebepersekioja... Sulaužiau plunksną aprašinėdamas šią sceną, nes ji vis dar mane sukrečia, ir jos skeveldra, palindusi man po nykščio nagu, nutraukė pasakojimą, taigi teks palaukti, kol vėl galėsiu jį tęsti. Jei tik apskritai kada nors jo vėl imsiuosi...

Jau praslinko mėnuo, kai nusprendžiau nutraukti šį pasakojimą ir sudeginti rankraštį. Tačiau to nepadariau, gal dėl bendros, tarkime, visų rašeivų silpnybės nuosavai prozai, o gal – tai man atrodo labiausiai tikėtina – dėl to, kad užkietėjusio raštvedžio refleksas neleido palikti neužbaigtos ataskaitos. Taigi aš toliau rašysiu, tik pasistengsiu būti ne toks tulžingas. Juk taip jau, deja, yra, kad sarkazmas beveik neišvengiamai palieka antspaudą vos ne kiekvienoje frazėje, kurią gali pasakyti vyras apie jam nenusileidusią moterį. Jis atsikeršys kur kas žiauriau už patenkintą vyrą, tik vėliau apgautą arba pamestą. Mat aistros aukų kūniškos meilės prisiminimuose, kad ir kokie skaudūs jie būtų, išlieka ir šiek tiek švelnumo budeliui, o štai atstumtajam tokio švelnumo negali sužadinti ir labiausiai nežabota vaizduotė. Moters kvapas, šiluma ir kūno prisilietimai susisuka atmintyje kur kas jaukesnį lizdą už karščiausią aistrą, jei ji liko nepatenkinta. Žildas, jei dar būtų gyvas, kitaip kalbėtų apie Florą, nors mylėjo ją mažiau, netgi tikrai būtų pagarbesnis ir švelnesnis už mane. Atrodo, kad aš čia ją teisiu ir netgi žeminu... Mano vienintelė... Flora... Ak, mano Flora... Mano širdie, mano meile, mano grožybe, mano saule! Mano akių šviesa... Vienintelis mano gyvenimo džiaugsmas... Ak, jeigu iš tiesų taip yra, Flora, mano mylimoji, jeigu tu žemėje, kurioje pranykai, jeigu tu naktyje, į kurią nuo manęs pabėgai, gali jausti, kaip tave įžeidinėju, tai atleisk man... Atleisk man, juk tu žinai, kad verkiu tavęs kiekvieną naktį...

Tačiau grįžkime prie mano pasakojimo. Jau trisdešimt metų praėjo nuo to laiko, bet aš viską prisimenu, ir nors jau

praėjo trisdešimt metų, prietarai, kurie iš tikrųjų yra mūsų visuomenės aukštesniosios klasės savisaugos instinktas, tik dabar pamažu ima prarasti savo galią. Padorioji visuomenė, prie jų besiderindama, išstumdavo visus, kurie jų nepripažino. Flora gimė Marželase, jos proseneliai iš tėvo pusės dalyvavo pirmajame ir antrajame kryžiaus žygyje, o jos motinos, mergautine pavarde Emė d'Arnagol, giminė siekia 1450 metus.

Tačiau Žildas Kosinadas, kad ir kokią tolimą praeitį naršytų, tarp protėvių, be keleto samdomų kareivių, daugiausia surastų valstiečių, kurių dar ankstesni protėviai buvo baudžiauninkai. Visi jo protėviai buvo mūsų, jo naujųjų draugų, protėvių tarnai, ir su tokiais bičiuliais ir jis iki šiol tebekalbėdavo nusiėmęs kepurę. Žildas Kosinadas, tegu ir būdamas net Paryžiuje pripažintas poetas, kiekvieną dieną susidurdavo su grėsme, kad jo bičiuliai, būdami sumautos nuotaikos, sudroš jam lazda arba, dar blogiau, numes jam kokį skatiką.

Savaime suprantama, kad buvo neįsivaizduojama, jog Floros de Marželas draugas ir meilužis pakęstų tokį elgesį, skatikų mėtymą ar lazdos smūgius. Taip pat negalėjai nė pagalvoti, kad šitie dvarininkėliai būtų patenkinti, jog vieną gražią dieną turės šį pusininką vadinti ponu. Ir šiuo atveju tikrai negalėjai žinoti, kas akstins jų elgesį – atlaidumas ar įžūlumas? Ar įsimylėjėliai galvojo apie tai? Manyčiau, kad ne, nors tai ir galėtų atrodyti keista. Juk jie iš pradžių net pagalvoti negalėjo, kad jų meilė sulauks atsako. Juos skiriantis atstumas, net mums, liudininkams, atrodantis toks didžiulis, jiems, gyvenantiems tik savo jausmais, turėjo

pasidaryti milžiniškas. Juk jie klausėsi vien savo širdies plakimo ir baiminosi, kad kita neliktų kurčia ir nebyli. O paryčiais jie tikriausiai pabusdavo labiau nustebę negu išsigandę, ir ne tiek nustebę, kiek laimingi: nuolat apniukusi jų egzistencijos padangė galiausiai perplyšo ir properšoje pasirodė kaitri, spindinti saulė, uždegta jųdviejų meilės. Ar jiems rūpėjo, kad už jos jau kaupiasi juodi debesys, pritvinkę pykčio ir gresiantys pratrūkti skandalu? Jiems tai buvo nė motais. O Flora vis dėlto rizikavo, kad bus palaikyta puolusia, ištremta iš visuomenės, pasmerkta vienišai ir gėdingai senatvei. Žildui grėsė sulaukti išpuolių, pagiežos ir pykčio protrūkių. Tačiau, pakartosiu, nei vienas, nei kitas neturėjo laiko apie tai pagalvoti, – gal jiems tokie pavojai atrodė neįmanomi, per daug nerealūs, kad galėtų jų tikėtis. Nei vienam, nei kitam nekilo nė mintis sudrebėti prieš kitokį pavojų, kitokį blogį negu tas, kuris jiems nuo šiol kas vakarą varydavo neviltį: nesvarbu, ar tai būtų nėriniuotos paklodės, ar šiaudų prikimštas čiužinys... bet patalas tuščias, ir daryk ką nori, jis vis vien siaubingai tuščias ir kiekvienąkart vakare laukia susitikimas tik su savo kūno vienatve ir kito kūno ilgesiu. Šita tuštuma, neviltis, liūdesys ir visa apimantis geismas buvo vieninteliai mūsų trijų sąlyčio taškai. Išskyrus tai, kad man niekas tos tuštumos neužpildė, niekas nepalengvino ilgesio.

Jau buvo spalis ar lapkritis, gerai neprisimenu, kai mane iškvietė į Bordo duoti parodymų teisme, kur turėjau padėti buvusiam mokslo draugui. Jis buvo toks varganas smulkus dvarininkėlis, iš kurio giminaičiai kadaise atėmė palikimą, dėl to iš jo tyčiodavosi net koleže, o dabar, apvaginėjamas

savo pusininkų ir niekinamas kaimynų, jis nebeištvėrė, ir kai žmona pradėjo jį apgaudinėti, ją nužudė. Aš nuvykau į teismą ir, matydamas jo advokato aplaidumą, apsisprendžiau jį pavaduoti ir gyniau kaltinamąjį ne per prasčiausiai, tad pavyko ištraukti jo kaklą iš kilpos, kurią ruošėsi užnerti teisėjai ir prisiekusieji (beje, po poros metų jis pats savo valia įkišo kaklą į kilpą). Man pavyko pravirkdyti moteris ir patikti žurnalistams, kurie atvažiavo iš Paryžiaus pasižiūrėti gyvenimiškos dramos, jau tapusios tokia reta, – bajoro, įvykdžiusio tik valkatoms priderantį nusikaltimą, aukštos kilmės žmogaus, kuris dar pavyduliauja savo žmonos. Šie žurnalistai per teismo posėdį taip pat apsiašarojo, padedami mūsų krašto vyno, ir giedojo man liaupses, o aš grįžau į Angulemą kaip nugalėtojas. Įveikiau trisdešimt ljė per aštuonias valandas, tris kartus keičiau arklius, pagaliau visiškai nusikamavęs, iš anksto neįspėjęs lyg koks jaunuolis, pasirodžiau Marželase. Per kvailumą man atrodė, kad šlovės angelai, susirinkę su trimitais Bordo teismo vidiniame kieme, vienu sparnų mostelėjimu suskrido čia, kad sugrotų tą patį himną Florai į ausį, o per visą Akvitaniją skamba tik mano vardas ir kalbama vien apie mano sugrįžimą. Taip aš jau antrąsyk prisistačiau neįspėjęs ir nelaukiamas, ir dabar tikrai buvo paskutinis kartas. Mano senoji tetulė, kuri mane auklėjo ir mane mokė auksinės taisyklės netikėtai nesirodyti ir visada įspėti, turėjo dar kartą apsiversti kape.

Kai tiktai prajojau Angulemą, visas mano žvalumas, su kuriuo tą trisdešimtį ljė šokinėjau nuo vieno arklio ant kito, kažkur išgaravo, ir aš ūmai pasijutau pavargęs po tokios jaunatviškos kelionės. Buvau toks išsekęs ir iškamuotas,

kad jau daugiau nebejaučiau Filemono žąslų, nors dar prieš valandą lengvai valdžiau žirgą. Aš jau visai negalėjau prisiderinti prie jo aliūro, kuris taip pažvalėjo po trijų dienų poilsio. Prastai jį vadelėjau, tąsiau į visas puses ir, atlapsėjęs prie Marželaso vartų, jis buvo šlaputėlis nuo balsvo prakaito, dėl kurio būna didelė gėda raiteliui. Taigi nusprendžiau, kad jis turi šiek tiek apdžiūti, nušokau žemyn ir nusivedžiau šalia savęs alėja. Aš taip pat buvau išmuštas prakaito, tik norėjau, kad man, kaip ir mano žirgui, taip atsitiktų iš nartumo, o ne iš baimės, kuri tuo metu nežinia kodėl mane apėmė. Kažkoks gumulas man gniaužė gerklę. Tačiau, pakartosiu, aš triumfavau, ausyse tebeskambėjo Bordo girdėti komplimentai, tad mano niauroka nuotaika vis skaidrėjo, rimo ir arklys. Tuo metu tas puikusis gyvulys turėjo, be abejo, šitaip mintyti: „Nagi, nusiraminkime. Mano šeimininkui šiandien nesiseka, betgi jis nėra blogas žmogus. Juk jis nesinaudoja nei rimbu, nei pentinais. Žiūrėkime į viską atlaidžiau", o aš mąsčiau: „Nagi, nusiraminkime. Flora labai mėgsta poeziją, dėl to elgiasi neatsargiai, tačiau ji ne lengvabūdė. Ji jaučia, kur baigiasi padorumo ribos, ir niekada nepraranda savigarbos. Žinoma, nieko baisaus neįvyko." Marželase tikėjausi Florą rasti be jos čičisbėjo. Poezijos skaitymai, kurių paprašė ir kuriuos taip vertino ta kilminga moteris, neturėjo tapti proga kažkokiam Kosinadui pamiršti, kad ji vis dėlto kilminga moteris; ir jei prasitarčiau jai apie savo įtarimus, ji man tik nusijuoktų į akis. Vėl įšokęs į balną nejučiomis nusišypsojau, įsivaizduodamas ir jau girdėdamas pašaipų ir švelnų savo Floros balsą. Filemonas, vėl tapęs orus ir patenkintas, smulkiais šuoliukais įlėkė į kiemą, ir tik vargais

negalais jį sustabdžiau prie užtvaro, nes duok jam valią, tai būtų įkopęs laiptais į priebutį ir užbėgęs už akių visam mano planui.

Tą popietę pievelėje priešais namą mane pasitiko mirtina tyla. Dangus virš šiferio stogų nuo karščio pasidarė akinamai melsvai baltas, lyg išsilydęs, be jokio vėjelio dvelksmo nei pakibusios dulkelės, kaip būna, kai pamažu telkiasi audra. Apjojau dvaro pastatą iš dešinės, nes būčiau jautęsis pernelyg nesmagiai eidamas tuo pačiu savo ankstesnio, man taip nepritikusio vizito keliu, vedusiu geltonuoju koridoriumi, apie kurį ir prisiminti buvo nemalonu, ir maniau rasiąs ją įsitaisiusią vakarinės pastato dalies verandoje šalia pievelės, lesinančią savo gulbes ar skaitinėjančią poezijos tomelį. Žinojau, kad pamatysiu ją ten, kaip visuomet esant giedram orui, ir, prisiekiu, maniau, kad ji bus viena. Bet taip pat galėčiau prisiekti, kad iki šiol nežinau, kas gi mane stūmė taip lengvai ir atsargiai žingsniuoti per gurgždantį žvyrą, taip sėlinti jau pradedančia gelsti veja. Aš apie nieką negalvojau, nieko tokio neįsivaizdavau, dėl nieko nedvejojau, netgi nejaučiau jokių norų. Buvau ištuštėjęs, išmuštas prakaito ir staiga ištuštėjęs. To žmogaus, kuris tada slinko kaip šnipas, aš visiškai nepažįstu, bet ir jis, beje, žinojo ne ką daugiau už mane. Kitaip tas nepažįstamasis, aplenkdamas mūro kampą, nebūtų sustingęs it perkūno trenktas, kai pamatė Florą pusiau gulomis savo karkliniame krėsle, o Žildą gulintį prie jos kojų ir padėjusį galvą jai ant klubų. Tuo metu ji laikė paėmusi avietę iš vazelės, stovinčios iš dešinės, ir bandė įsprausti uogą vaikinui tarp baltų jo dantų. Tačiau jis,

krūpčiodamas nuo slopinamo juoko, spaudė žandikaulius, o ji, užsispyrusi ir taip pat juokdamasi, mygo savo tokius plonus ir tokius baltus pirštus prie apvalių ir putlių Žildo lūpų, – iškart pajutau, kokios jos karštos ir stangrios, nes mačiau, kaip Floros pirštai prie jų prisiglaudė, greitai išsiskėtė ir nušliuožė jo kaktos link ir pašiaušė plaukus, tačiau delnas taip ir pasiliko prie lūpų, ir tada jos paklusniai atsivėrė prie pat delno viduriuko ir prisispaudė prie jo, o Flora užmerkė akis, ir jos pirštai ėmė raitytis tarp tamsių jo garbanų.

Aš taip ir likau stovėti sustingęs priešais tą vaizdą, sukaustytas baimės. Taip, prisipažįstu, prisipažįstu sau dabar – mane suėmė baimė. Gėdinga baimė, kad manęs nepamatytų, baimė, kad manęs neužkluptų šniukštinėjančio, baimė, kad nebūčiau priverstas elgtis kaip įniršęs, įžeistas, kupinas paniekos žmogus, kaip žmogus, kurio pareigos jausmas ir garbės supratimas nuo šiol amžinai nutolins jį nuo Floros, nes Flora de Marželas palaikė ryšį, jei ne priešingą žmogaus prigimčiai, tai bent jau prieštaraujantį visuomenėje priimtai tvarkai, ir ryžosi pasiduoti prigimčiai, o ne paklusti visuomenei. Aš visą gyvenimą buvau mokomas rinktis tvarką, iš kurios ji šitaip pasityčiojo. Žingsnis po žingsnio pradėjau lėtai trauktis, drebėdamas, kad manęs nepamatytų, ir pats negalėdamas atsistebėti, kad šitaip sprunku. Kur dingo mano buvęs įsiūtis ir troškimas užmušti, mane apėmę dar praėjusį mėnesį? Kas gi buvo šis baikštus vyras, drebantis, įpuolęs į tikrą neviltį, bet labiausiai bijantis atsidurti visiškoje vienatvėje? Pasitraukęs už mūro kampo, iš kur buvau išlindęs ir vėl pasislėpiau, turėjau prisėsti ant akmens, nes man visiškai

užėmė kvapą. Ir čia, tik paklausyk, mano skaitytojau, jei dar turi kantrybės, čia aš atsikvėpiau, net nusišypsojau ir pasijutau išgelbėtas.

Išgelbėtas? Beprarandantis bet kokią viltį būti laimingas. Išgelbėtas? Matęs, kaip Flora susižavėjusi kitu, jį įsimylėjusi, visiškai jam atsidavusi. Išgelbėtas? Matęs, kaip Floros pirštai glamonėja kito lūpas ir glosto plaukus, taip švelniai ir su tokiu malonumu, kaip tik galėtų visiškai nesivaržanti moteris, kada ji yra mylima ir pati myli. Išgelbėtas? Aš, toks nelaimingas jau tiek mėnesių, nes jos taip ir neturėjau, o dabar jau apskritai palikęs be jokios vilties ir galintis vien įsivaizduoti, kaip ją turi kitas. Išgelbėtas?.. Nusvirduliavau prie Filemono, atsirėmiau į jo šoną, padėjau galvą jam ant kaklo ir sustingęs, jau kone alpdamas, pamačiau, kaip jo snukis pasisuka į mane. Žiūrėjau nieko nematydamas į jo nustebusių ir blizgančių akių baltą perlamutrą ir, įsivaizduodamas, kaip skęstantis jūreivis įsikimba į plaustą, apsikabinau savo žirgą, savo vienintelį draugą, ir švelniu balsu juokingai jam į ausį murmėjau jo vardą. Ir kada, tempdamas pavadį, jis prilietė prie mano karščiuojančių ir trūkčiojančių skruostų drėgnas aksomines šnerves, man iš akių ištryško ašaros. Sunkiai ir nerangiai lyg koks senis įsėdau į balną ir paleidau arklį ramiai eiti savo tuščio tvartelio ir tuščių mano namų link, lėta žingine, kaip toliau eis visas mano gyvenimas, nes laimė jau numirė.

Aš dar nežinojau, kad tai tik mano vargų pradžia. Bet jau tada jie man pasirodė beveik nepakeliami. Sugrįžau į savo kontorą lyg iš pakasynų, tad sveikinimai ir pagyros, kuriais

mane apibėrė klerkai ir tarnautojai, man pasirodė visiškai absurdiški, ir prireikė laiko suvokti, kad šitokia pagarba susieta ne su mano jausmų žlugimu, o tik su sėkme teismo byloje. Mes gėrėme šampaną, aš padauginau ir elgiausi kaip pamaiva ir mulkis. Susimaišius vynui, nuovargiui ir nevilčiai, aš vos nenudribau pastalėn po savo klerkų kojomis. Gal išdidumo likučiai, gal stambus mano sudėjimas padėjo išvengti šitokios gėdos, ir man netgi pavyko nesuklupus užsiropšti į savo kambarį, o tada jau kritau kaip pėdas skersai lovos po baldakimu šeimyninių portretų apsuptyje, pribaigtas trisdešimties ljė riščia, trijų butelių baltojo vyno ir trisdešimties metų vienatvės. Kietai miegojau ištisą parą. Kai atsikėliau, tai jau visi aplinkui žinojo apie Floros ir Žildo ryšį.

Ką čia rašau apie tai, kas vyko tarp dviejų įsimylėjėlių, sužinojau iš paties Žildo tą vakarą, kai paskutinįkart jį mačiau. Vaikiškas jaunuolio veidelis ūmai tapo subrendusio vyro veidu, dvelkiančiu neviltimi ir net veikiau artėjančia mirtimi negu vaikyste, ir toks jis vis iškyla mano atmintyje. Kuo Žildas labiausiai sužavėdavo, tiek vyrus, tiek moteris, tai, man regisi, savo nenoru išsiskirti su paauglyste. Tvirtas iš stuomens, jis vis dėlto buvo liaunas kaip jaunas medis, tačiau, nepaisant viso įgimto grakštumo, – tokio neįtikėtino tam Sentonžo arimų kūdikiui, – gan nerangių mostų, o akyse kartkartėmis žybtelinti naivumo kibirkštėlė tik dar labiau išryškindavo, užuot nustelbusi, gyvai plazdančią proto ugnį. Juk Žildas Kosinadas buvo labai protingas jaunuolis. Tuo įsitikinau iškart, nepaisant viso mano įsiūčio ir

apmaudo, nes vis dėlto žema, jei jauti gėdą, kad nesugebi ko nors niekinti. Niekada negalėjau iš tikrųjų niekinti Žildo, kad ir kiek akivaizdžių dingsčių jis būtų suteikęs. Aš jo nekenčiau, linkėjau jam mirties, aš jo... Na, kitaip tariant, labiausiai tai aš jam pavydėjau. Niekam gyvenime taip nepavydėjau, kaip Žildui Kosinadui, valstiečiui ir pusininkui, kviečiamam tik nudirbti sunkių darbų ir už tai įleidžiamam mano guvernantės pasiganyti po virtuvę. Pavydėjau tam žmogui, kaip niekada nepavydėjau garsiausiam advokatui nei turtingiausiam savininkui, nei didžiausiam poetui, nei pamaldžiausiam dvasininkui, nei daugiavaikiam tėvui, nei mylimiausiam vaikui, kaip nepavydėjau niekam nieko. Vos pagalvojus apie jį, apie ją, apie jų pabudimą lovoje po meilės nakties Marželase, mane vėl užlieja kažkokia murzina lava, jos pritvinsta man tarp akių ir gulinčių popieriaus lapų. Jei pravirkčiau, tai pasipiltų juodos ašaros arba pūlinga bjaurastis, arba alyvuotas skystis, koks varva iš kai kurių rūšių medžių, kai juos nupjauna pernelyg anksti, o jų syvų skleidžiama smarvė tiesiog riečia nosį.

Iš ryto jie atsikėlė nustebę. Pirmiausia nustemba jis, matydamas tas baltas paklodes ir savo įdegusią ranką, uždėtą ant tos baltumos kaip ant kokio nepažįstamo daikto, o ji stebisi, iš kur ta šiluma šalia pat jos, tas įkaitęs žmogiškas pavidalas, kuris vėl prie jos prisiliečia, nes miegodama nebesuvokė, kad tai kūnas. Jis atpažįsta šią lovą, šias paklodes, o ji atpažįsta tą šilumos šaltinį, ir jiedu pasižiūri vienas į kitą kupinais džiaugsmo ir baikščiais žvilgsniais. „Iš pradžių nieko negalėjau suprasti, – pasakojo man Žildas. – Ir ėmiau bijoti, kad ji nepradėtų šaukti, jog aš ją iš-

prievartavau, ėmiau bijoti, kad ji manęs neprimuštų lazda ir neišmestų lauk, kad viso to nebūčiau tiesiog susapnavęs arba kad ji nebūtų visko pamiršusi. Jaučiausi padaręs šventvagystę, o kartu dar jutau švelnų maudimą petyje, kur ji vos prieš keletą valandų buvo įkandusi." Jis man nepasakojo, ką jautė Flora, bet aš ir taip atspėjau. Tiesiog gąsdinamai paprastai, – tuo pasižymi moterys, ir dėl to kai kurie iš mūsų mano jas esant bedvases, besmegenes, be jokios sąžinės ir dorovės, – ji pagalvojo tik tiek, kad tai ne sapnas, o tikrovė, kad jos meilė yra čia, o nuo paklodžių baltumo jo krūtinės varinis atspalvis jai pasirodė tik dar labiau gundantis. Netarusi nė žodžio, prisitraukė jį prie savęs ir lygiai taip pat lengvai ir aistringai atsidavė, kaip elgėsi visą tą naktį. Šito, suprantama, Žildas man nepasakojo, bet kai pridūrė: „Laimė, kad ji mane iškart atpažino...", ir čia pat nutilo, tai jo veidu šmėkštelėjo pilnutinės laimės išraiška, o blakstienos prisimerkė nuo palaimos prisiminimo, ir tai man sužeidė širdį giliau, negu būtų sužeidęs ne toks santūrus pasakojimas.

Jų meilė šitaip prasitęsė iki vidurdienio. Kol susirūpinusios tarnaitės pradėjo belsti į duris, Žildas norėjo pradingti, pasislėpti, pabėgti, norėjo išvengti, kaip jis labai nuoširdžiai prisipažino, mylimosios sukompromitavimo. Jis iššoko iš lovos ir skubiai rengdamasis aiškino, kad „jis puikiai supranta, jog ateityje ji nepageidautų jo daugiau matyti ir norėtų viską pamiršti, o jis susitaikys su tuo ir nesipainios jai ant kelio, tad niekas ir nežinos, kad tai buvo pati nuostabiausia naktis jo gyvenime. Jis išsaugos, – kalbėjo jis jai, – pačius ryškiausius ir mieliausius prisiminimus, bet

juos sergės giliausioje paslaptyje." Jis būtų pratęsęs tas kilnias ir herojiškas kalbas, jei Flora nebūtų pratrūkusi juokais ir vėl jo neapkabinusi. Paskui ji padėjo jam susišukuoti ir pataisė apykaklę marškinių, vienintelių tinkamų pasirodyti viešumoje, kuriuos drabužių spintoje turėjo šis skurdžius ir apsivilko eidamas į vakarykštį balių. Kol jis jai aiškino apie visuomenę, padorumo taisykles, reputaciją ir baisius padarinius, nuo kurių jis norėtų apsaugoti mylimąją, ji jam kalbėjo apie batistą, marškinių sukirpimą ir apie pirkinius, kuriuos parveš jam iš Paryžiaus. Tokie jų dialogo neatitikimai galiausiai priblokšė juos pačius, ir jiedu nutraukė šnekas, pasižiūrėjo vienas į kitą ir pajuto visą savo padėties žavesį, taip pat siaubą. Žildas nutilo. Jis liko stovėti sustingęs ir tik žiūrėjo į savo rankas „jų nematydamas", kaip man pasakė, pasiruošęs išeiti, pasiruošęs nusižudyti, pasiruošęs ir pasilikti. Jam pasirodė, kad praėjo ištisas šimtmetis, kol Floros balsas pasiekė jo klausą ir jis suprato, kad ji kalba visiškai rimtai, tvirtindama, jog jį myli. Ir ji nieko čia nematė gėdingo, tik laimę, todėl net neketino to slėpti ar nors akimirką nustoti džiaugtis, kad šita laimė yra abipusė. Žildas pamanė, kad jis kraustosi iš proto. Juk jam net negalėjo toptelėti, kad tai ji išprotėjo. Floros kalba skambėjo taip racionaliai ir nuoširdžiai, o laikėsi ji taip grakščiai ir ramiai, kad su beprotybe tai niekaip nesiderino.

„Bet... jūs negalite... – murmėjo jis, – jūs negalite..."

Ji vėl jį nutraukė, pasišaukė kambarinę ir liepė atnešti pusryčius dviem. „Jaučiausi kaip koks jos naudojamas daiktas, – pridūrė Žildas, baigdamas savo pasakojimą. – Vien ją temačiau, vien ją tegirdėjau, vien ja tikėjau, ir būtų

užtekę jai tik paprašyti, ir būčiau pasikoręs arba skelbęs didžiojoje Karo pratybų aikštėje ar iš jos karietaitės, girdint visam Angulemui, kaip karštai ją myliu."

O ji pareikalavo iš jo vos ne šito: suprantama, neprašė nei pasikarti, nei viešai skelbti savo meilę, tik visam pusiaudieniui pasiėmė jį pasivažinėti ta pačia karietaite, traukiama savo nartaus juodojo ristūno Helijo, ir šitaip jie išnaršė visas miesto gatves, gatveles ir aikštes. Ji sustodavo priešais kiekvieną parduotuvę, pati pasiimdavo pirkinius, o sutikusi pažįstamus su visais išdidžiu, bet maloniu rankos mostu pasisveikindavo, ir to niekaip nepakartotum, nes jis būdingas tik moterims, kai jos eina šalia to, kurį myli ir pačios yra mylimos. Žildas jautėsi kaip sapne, tik sveikinosi, lankstėsi, pririšdavo arklį, atidarinėjo duris, laipiojo į kebą ir padėdavo jai įsėsti, paragindavo arklį, šypsojosi jai ir atsakinėjo, nesuprasdamas nė žodelio, ką ji jam kalba (beje, paskui ji jam pati prisipažino, kad taip pat nieko nesuprato). Angulemo požiūris, atsispindėjęs miesto gyventojų žvilgsniuose, iš pradžių, prieš vidurdienį, reiškė nustebimą, paskui apstulbimą, paskui baisų pasipiktinimą, paskui pasitenkinimą dėl artėjančio skandalo, o kai Flora pagaliau nusprendė grįžti į Marželasą, miestiečių akys jau degė neapykanta. Ten jiedu su pavydėtinu apetitu pavakarieniavo, net beveik nesikalbėjo (bent jau neaptarinėjo savo popietės mieste). Paskui, lydimi pasipiktinusių apstulbintų tarnų žvilgsnių, jie labai vėlai nuėjo į miegamąjį praleisti savo antrosios bemiegės meilės nakties. Nuo tada dvejetą dienų jų niekas nematė mieste, tačiau kalbėta tik apie juos.

Gal penkiasdešimt pasakojimų, kuriuos išklausiau mieste apie jų apsilankymą ir tokį gėdingą pasirodymą, buvo persmelkti švento pasipiktinimo ir padoriosios visuomenės pagiežos, kad šitaip nesiskaitoma su jos nustatyta tvarka. Labiausiai tie žmonės nekentė Floros dėl to, kad viešai rodė savo meilę Žildui, o į trumpalaikį nuotykį jie būtų pažiūrėję atlaidžiau. Jie tikriausiai būtų pakentę, jei ji būtų ištvirkavusi su juo, užsirakinusi savo kambariuose, bet negalėjo pakęsti pasivaikščiojimų su juo už parankės. Nors man būtų patikę palaikyti mūsų miestiečių maištavimą ir visuotinį pasipiktinimą, aš to negalėjau vien dėl savo kvailo teisingumo jausmo ir net, nepaisant kerštо troškimo, niekaip negalėjau pasmerkti Floros, nes man tai iš tiesų atrodė drąsu, kilnu ir sąžininga. Aš ja žavėjausi, – suprantama, ir nekenčiau jos, bet nesižavėti negalėjau. Užtat įtaikiai šypsodavausi kitiems: liudininkams, teisėjams, pagyrūnams – visiems, kurie nenorėjo kautis su Žildu, girdi, tas nusmurgęs kaimietis nevertas jų špagų, bet taip jie kalbėjo daugiau iš baimės susikibti su juo plikomis rankomis ir būti kaip reikiant apkulti. Taigi aš niekinau tuos, kurie buvo pasiruošę užgauti Florą, ir nepuoselėjau vilčių atkeršyti už savo prarastą laimę.

Iš tiesų aš net nežinojau, ką daryti. Darbas kėlė šleikštulį, neveiklumas tiesiog žudė, o nusiminimas varė mane iš proto. Aš vis balnodavausi žirgą, kažkur lėkdavau šuoliais, bet visuomet priešinga Marželasui kryptimi. Man atrodė, kad tai tęsiasi mėnesius, nors iš tikrųjų truko vos trejetą dienų. Trejetą dienų, kurioms praslinkus man į kontorą atnešė Floros laišką. Tai įvyko penktą valandą vakaro, o laiške

buvo brūkštelėta vos keletas žodžių: „Laukiu jūsų, mums reikia pasimatyti. Flora." Aš ten lėkiau, tiesiog skridau, vien tam, kad vestibiulyje pamatyčiau kelionei apsirengusius Florą ir Žildą. Jų bagažai jau buvo sunešti į karietą, o jiedu, tokie gražūs, šiek tiek pablyškę iš susijaudinimo, atrodė dar gražesni nuo man nepakeliamos laimės. Jie paskubomis ruošėsi vykti į Paryžių. Flora sugriebė mane už rankų, pasižiūrėjo savo gražiomis, švelniomis akimis. Mano žvilgsnis turėjo būti sklidinas tokios nevilties, kad ji net sumirksėjo ir iškart pakeitė toną.

– Sudie, mano brangusis Lomonai... – pasakė ji. – Niekada jūsų nepamiršiu. Ir jei man liūdna iš čia išvažiuoti, tai tik dėl jūsų. Sudie, mano drauge, sudie...

Aš nieko neatsakiau, tik atsainiai pasisveikinau su Žildu ir atbulom pasitraukiau. Jau spėjo atslinkti naktis. Ir ruduo jau spėjo atslinkti, o žiema Anguleme turėjo būti ilga ir niūri, ir labai šalta, nes Flora čia jau niekada nebegrįš.

Šitaip praėjo dveji metai. Dienos sekė viena paskui kitą, bet niekaip nesiklijavo į krūvą, nes aš nuobodžiavau. Visai priešingai, negu skelbia žinomas posakis, jei gyvenime nieko nevyksta, tai ir visos dienos yra atsietos ir skiriasi vienos nuo kitų dėl mūsų nuotaikų, melancholijos priepuolių ar apatijos kaitos. Vien tik laimė išdėsto dienas vientisa seka. Aš tai gerai žinau, nes vien tik aušras ir saulėlydžius dar ir dabar galiu išskirti iš to keliolikos man tokių laimingų ir nelemtų geltonų ir žalių tvinksnių, apie kuriuos jau kalbėjau, iš tos prašmatnios vasaros, kai man užteko silpnumo, kvailumo ir ypač išminties jaustis laimingam, tiesiog neapsakomai

laimingam šalia Floros. Tačiau niekaip negalėčiau sudėlioti tų keliolikos dienų vientisa seka, surašyti ir pažymėti datomis tūkstančius įvairių nutikimų, vaizdų, kurie kartais, kai užmiegu, vis dar bėga po seno žmogaus akių vokais. Mano kambaryje tamsu. Žvakė čia dega ištisą naktį, nes jos šviesa man kur kas mielesnė už dujų ragelį, bet ji tik dar kartą parodo, kad aš esu senas ir kitos epochos žmogus, ji rūksta, užsmardina visą kambarį ir suteikia tam tikro tragizmo prabangiam buržuaziniam apstatymui. Man sunku kvėpuoti šaltu oru, kurio taip ir neįšildo anglys židinyje. Manajame kūne beveik nebeliko raumenų, ir jis, visiškai bejėgis, pasidarė šaltas, bekraujis ir blyškus, tik žili plaukeliai ir sausa oda, jis vis tirta iš šalčio, ir nieko negaliu padaryti, nieko nepadeda ir pūkinės antklodės, kuriomis mane iki akių apklosto guvernantė. Prieblandą nutvieskia tik komodos raudonmedyje, veidrodžių gyvsidabryje ir žvakidžių varyje atsimušantys plazdančios židinyje liepsnos atšvaitai, ir aš kiekvieną vakarą jaučiuosi sužlugdytu vargšu, sunkiu ligoniu, besigaluojančiu mirtimi ir nukamuotu vienatvės. Šis prašmatnus kambarys pavirtęs senelių prieglauda, minkšta lova – skurdžiaus gultu, o baltos paklodės – įkapėmis. Aš kietai sukandu dantis, kurie dabar gali žiaumoti tik virtą vištieną ir daržoves, ir užmerkiu savo prigesusias akis, kurios netgi vidury šviesios dienos, aptrauktos giedravalkiu kaip kokiu šešėliu, pasidaro trumparegės arba toliaregės, kaip aiškina Hipokrato sekėjai, šiaip ar taip, esu žlibas ir saulėje, ir naktį, bijausi sutemų, išsigąstu ryto žaros. Ir štai, nuleidęs vokus ant savo užgesusio žvilgsnio, matau, kaip išsiskleidžia ir prasismelkia pro jų plyšelius dangūs, mėly-

niausi iš mėlyniausių, ant medžių sušvytruoja lapai, raudoniausi iš raudoniausių, išsidriekia šis kaimas, gražiausias iš gražiausių, pasirodo mano draugai, linksmiausi iš linksmiausių. Ir man belieka tik pasiduoti, aš svirsteliu atgal ir krentu, iškrentu iš šito išsekusio ir vienišo kūno, leidžiuosi įsukamas sūkurių, plaukiu, leidžiuosi nešamas bangų, vėjo gūsių, saulės spindulių, leidžiuosi nuplukdomas į praeitį. Bet tik į tą praeitį, kuri susideda iš tų keliolikos dienų, ne kur nors kitur.

Flora, raita ant žirgo šalia manęs, atsigręžia ir šypsosi, laukia, nes mano žirgas dar geria. Flora žiūri į d'Orti, kuris mala kažkokias kvailystes. Flora dirsteli į mane, ją suima juokas ir ji negali susilaikyti, o aš net raudonas, nes taip pat negaliu sulaikyti juoko. Flora supyksta ant manęs, nes paraginau vytiniu savo aptingusį žirgą. Flora išvadina mane sadistu, bet Flora man atleidžia, Flora palinksta prie manęs, kad ir jai atleisčiau piktą žodį. Flora uždeda savo pirštinėtą ranką ant mano balno gugos, prie pat plikos mano rankos, tvirtos ir lyg sukurtos ją paimti, nes tai įstatymo žmogaus ranka. Tik ta ranka dar nežino, kad niekuomet prie jos neprisilies; ta ranka dar tiki, kad vieną gražią dieną perbėgs tuo kūnu, kai jis taps mano; ta ranka įsivaizduoja, kaip ji nuo pečių nušliuožia kelių link, įsivaizduoja esanti tokia mikli ir patikima, tokia laukiama ir trokštama; ta ranka pasitiki savimi labiau už mane, tokia beprotiška ranka, nepaklūstanti mano galvai... o ypač mano akims, aiškiai matančioms zomšinėje pirštinėje visiškai ramią kitą ranką, kuri nesuvirpa nei laikydama vadeles, nei ant mano balno gugos, ir tai yra Floros ranka. Ar tai buvo tą dieną, kai Flora

smarkiai susierzino, nes mano žirgas buvo toks nartus, o aš toks žiaurus, paskui toks atgailaujantis ir sutrikęs? Ar tai buvo tų poros savaičių pradžioje, ar gale? Ar tai atsitiko mano didžiosios meilės istorijos užuomazgoje, ar pabaigoje, meilės istorijos, kuri buvo mano vienintelė tikra meilės istorija, mano meilės romanas, mano aistra, kilniausia ir karščiausia Nikola Lomono aistra, pasiekusi aukščiausią tašką po dviejų savaičių pasivaikščiojimų ir piknikų su moterimi, prie kurios jis nė neprisilietė, nebent netyčia?

Aš pabundu, atveriu akis į dabartį ir net nustembu – man iškart palengvėja, nes matau, kad žvakė dar dega, vadinasi, tebesu gyvas, tada laukiu kokią akimirką, ne, gerą minutę, kol mano širdis nustos taip stipriai plakusi, kol vėl pradėsiu suprasti, koks esu nelaimingas gyvendamas, būdamas gyvas, nes Floros šalia jau nebėra. Dar ilgas akimirkas sėdžiu toks nelaimingas, kol pagaliau nevalingai pajuntu malonumą atsigulęs į šiltą lovą, pradėjęs ramiau kvėpuoti ir pajutęs, kaip mano vos rausvas, toks skystas kraujas ima tvinksėti kojų pirštų galiukuose. Dar kokią akimirką tuo mėgaujuosi, kol dar ūmai nesuėmė mirties baimė, kol dar nesu tikras, kad mirštu, kol dar nepradėjo kankinti mintys apie artėjančią mirtį, apie tą nežinomybę, kur mane įmes, į tą šlykščią duobę žemėje, ąžuoliniame ar pušiniame karste – lyg tą akimirką ką nors reikštų jo prašmatnumas! Ir ta siaubinga, akla ir juoda vienatvė, kuriai mane ramia sąžine patikės žmonės, palikdami ten mano vargšą kūną, kad juo naudotųsi kirminai ir laukiniai augalai, kol mano dvasia, tikriausiai pasimetusi Dievas žino kur juodumoje tarp žvaigždžių, kaukdama iš siaubo ne-

įsivaizduojamoje ir neatšaukiamoje vienatvėje, vis ieškos bent ko nors, bent kažko ir nematys nieko, nejaus nieko, nežinos nieko, nebent tai, kad ji egzistuoja ir yra amžinai pražuvusi, amžinai pasmerkta tam anoniminiam siaubui, mano dvasia...

Aš atsisėdu lovoje, patraukiu skambučio virvutę, sukviečiu tarnus, ir tos senos moterys, kadaise buvusios jaunutės kambarinės... atsikelia. Viena senė, vos judanti paliegėlė, kokia pavirto mano guvernantė, aimanuodama ir gąsčiodamasi skubiai atkepėstuoja. Pagaliau tarpduryje pasirodo jos visos: bjaurios, žilos, baisios, visai kaip aš. Jos žiūri į mane su gailesčiu, baime ir net niauriu palengvėjimu. Flora... Flora... Bet kurgi vis dėlto iškeliavo Flora? Gal ji taip pat aimanuodama klaidžioja tamsybėse? Gal netgi mato mane, nelaimingąjį, šaunųjį, vargšą Lomoną?.. Gal pagaliau aš jai pasidariau reikalingas?..

Reikia nutraukti pasakojimą. Nusprendžiau sustoti tos idilės tarp Floros ir Žildo pabaigoje, kitaip tariant, pradžioje, ir jei jau jie išvažiavo į Paryžių, o aš, kaip visuomet, likau sutrikęs ir kvailio vietoje, žiūrėdamas, kaip jie išvyksta, čia ir padėsiu plunksną ir paslėpsiu šitą sąsiuvinį, kur numačiau, idant jo niekas niekados nerastų. Tačiau negalėjau to padaryti. Vos tik užrašiau: „Žiema Anguleme turėjo būti ilga ir niūri, ir labai šalta, nes Flora čia jau niekada nebegrįš", ranka pati, užuot išvedžiojusi keletą žodžio „Pabaiga" raidžių, pridėjusi datą, pasirašiusi, viską paslėpusi ir pasiieškojusi kitos plunksnos ir notarinių aktų, kurie jai labiau pridera, ėmė slinkti kairėn be mano sutikimo: „Šitaip praėjo dveji

metai. Dienos sekė viena paskui kitą, bet niekaip..." Lyg nebūčiau nusprendęs sustabdyti tos rankos arba ji būtų maištavusi... Oi, kam čia dar meluoti?.. Nesvarbu! Jeigu čia mano paskutinė galimybė sau sumeluoti arba pasikankinti, arba pajusti iš to malonumą, tai tuo labiau negalėsiu apsieiti be šito sąsiuvinio, o tos istorijos tęsinys, jei toliau nerašysiu, nužudys mane per tris mėnesius. Juk tas tęsinys, atkeršijęs už mane, mane ir pražudė. Juk iki šiol tepapasakojau apie Floros laimę ir savąją nelaimę. Ir jei dabar negaliu papasakoti apie savo laimę, nes jos nebuvo, užtat galiu papasakoti apie Floros nelaimę, ir tai buvo išties kraupu, o gailestis ir liūdesys mane tiesiog žudo, tačiau kartais seno žmogaus piktdžiuga man neleidžia susitvarstyti tebepūliuojančios abejotino padorumo žaizdos, kurios net ir vardo nedrįsčiau paminėti. Kas gi gali taip žemai pulti, kad džiūgautų dėl nelaimės to žmogaus, kurį mylėjo? Tik kas gali taip aukštai pakilti, kad pasidžiaugtų to paties žmogaus laime su kitu? Beje, aukšta ar žema, gerai ar blogai, gėdinga ar garbinga – argi tai svarbu?.. Viskas baigėsi, ir baigėsi blogai. Taigi užuot pernakt gromuliavęs niekus kaip sena boba, greitai ir tiksliai papasakosiu, kaip viskas vyko ir kodėl.

Praslinko dveji metai tylos, tačiau ją nuolat nutraukdavo stulbinančios naujienos iš Paryžiaus, ištisai pasakojančios apie laiptelius, kuriais Žildas kopė į šlovės viršūnes. Neįmanoma to trumpiau apibendrinti kaip keliomis ištraukomis iš *Journal de Débats* numerių, pasirodžiusių 1834 m. sausio 3 d., rugsėjo 11 d., lapkričio 10 ir 30 d., pagaliau 1835 m. liepos 1 d. Viską pacituosiu iš eilės:

1834 m. sausio 3 d.

Vakar „Gimnazijos teatro" publika surengė ovacijas Šilkinei strėlei, *eiliuotai pono Žildo Kosinado dramai.*

1834 m. rugsėjo 11 d.

Šįryt didysis Prancūzų akademijos prizas buvo įteiktas Žildui Kosinadui už poezijos rinkinį Melancholijos alėjos.

1834 m. lapkričio 10 d.

Mūsų jaunasis dailusis poetas, griausmingai plojant gerbėjams, tarp kurių, savaime suprantama, buvo žavioji grafienė de Marželas, priėmimo metu buvo pasveikintas paties mūsų valdovo.

1834 m. lapkričio 30 d.

Ponas Žildas Kosinadas, Jo Didenybės malone, tapo ševaljė de Kosinadu.

Ir pagaliau:

1835 m. liepos 1 d.

Ševaljė Žildas de Kosinadas paliko Paryžių ir išvyko į Rytus, iš kur, mes tikimės, parveš mums dar vieną savo šedevrą. Mūsų jaunasis ir šlovingasis poetas, suprantama, pakeliui užsuks į savo dvarą Foršane, bet neabejojame, kad ilgiau apsistos grafienės de Marželas pilyje.

Cituoju laikraštį, kuris buvo liberalus, tačiau solidus leidinys, beje, vienas iš tų, kurį galima nusipirkti Anguleme ir

nieko nesigėdinant išskleisti viešoje vietoje. Beje, vienintelis laikraštis, kurį aš apskritai skaitydavau. Dar retsykiais iš nerimtos laikraštienos puslapių atsitiktinai sužinodavau karštų naujienų apie Floros ir Žildo santykius. Iš pradžių pavydūs paryžiečiai nuolat šaipydavosi iš jų aistros, visaip ją koneveikdavo ir negailėdavo ironijos, bet paskui, augant Žildo šlovei ir gausėjant titulų, ji pamažu pasidarė verta pagarbos, neapkalbinėtina meile, kurios gilumas ir tikrumas atbaidydavo ištroškusius dramų laikraštininkus ir ašarų ragautojus, linkusius viską išbandyti kaip medoką*.

Taigi aš sėdėjau su d'Orti Karo pratybų aikštėje mūsų mėgstamiausios kavinės terasoje, kurioje laukėme pietų meto, nes ruošėmės aplankyti prefektą ir jo gražiąją Artemizę jų namuose kitoje aikštės pusėje. Jau anksčiau, regis, sakiau, kad d'Orti kalbos buvo baisiai nuobodžios. Suradęs dingstį, kad reikia pasižiūrėti biržos kursų, paprašiau padavėjo, kad atneštų *Journal des Débats*, ir užsidengiau juo nuo pašnekovo. Vasara buvo dar tik prasidėjusi, kregždės kone raižė sparnais grindinį ir pranašavo lietų, bet mums tai negadino geros nuotaikos. Nors rytojaus dieną mūsų laukė medžioklė, mes, atrodo, išgėrėme per daug chereso, nes Anguleme, jei nedirbi nuo ryto iki vakaro, gali numirti iš nuobodulio. O dabar buvo šeštadienis. Abudu kėlėmės kaip tikri vyturiai, todėl iš dyko buvimo pernelyg anksti užklydome į „Akvitanijos kavinę" ir siurbtelėjome šiek tiek per daug to ispaniško vyno. Aš jau drumstomis akimis po pat savo nosimi bandžiau įžiūrėti

* Garsiausia bordo vyno rūšis. Taip pat aliuzija į anglų poeto romantiko Roberto Southey (1774–1843) mitologinę poemą „Medokas".

laikraščio straipsnius, kuriuose rašyta apie kruvinas skerdynes Lenkijoje, vienus iš tų siaubų, kurie liudija apie beprotybę, nepagydomai apsėdusią žmones Europoje ir visame pasaulyje. D'Orti pirmasis pastebėjo tą vienintelę katastrofą, kuri tiesiogiai siejosi su mumis.

– Nagi, nagi... – šūktelėjo jis, išleidęs pliūpsnį savo sniaukrojančio juoko, kaip pasakojama, kėlusio įsiūtį visoms Paryžiaus moterims, kai jis buvo dar tik dvidešimties metų, o dabar, kai jam buvo trisdešimt penkeri, jau erzindavusio visus vyrus, kurie girdėdavo į jį įpintas tuštybės ir paikumo gaidas. Pasitaiko žmonių, kurių ydas ir didžiulius trūkumus visi neįsivaizduojamai kantriai kenčia visą gyvenimą, nors negalėtų šito atleisti jokiam savo šeimos nariui, mylimiesiems ar draugams, ir tai netgi atrodo savaime suprantama ir neginčytina. Tik aš iškart nepuoliau skaityti *Journal des Débats* skilties, pakursčiusios tą „nagi, nagi". Man prireikė gerų dešimties minučių, kad mesčiau ten iš anksto nusivylusį žvilgsnį ir būčiau priblokštas: „...Mūsų jaunasis ir šlovingasis poetas, suprantama, pakeliui užsuks į savo dvarą Foršane, bet neabejojame, kad ilgiau apsistos grafienės de Marželas pilyje." Atrodė, kad stiklinė nuo karščio ėmė lydytis tarp pirštų ir trinktelėjo ant žemės, užtėkšdama tamsią dėmę ant baltų nankino kelnių nelaimingajam d'Orti, kuris iškart pašoko plūsdamasis it koks stabmeldys. Sukviesti tarnai, karštas vanduo ir amoniakas, liete liejami ant jo drabužio, šūkavimai ir atsiprašymai, jo keliantis juoką pyktis leido man kažkaip atsipeikėti ir paaiškinti, kad tikroji mano sutrikimo priežastis yra kaltės jausmas dėl nevėkšliško judesio. Kai mudu jau kirtome aikštę, kregždės atgavo savo

žvalumą ir orą skrodė jų šaižūs ir džiaugsmingi klyksmai. Tačiau man pasirodė, kad šie klyksmai ir paukštelių sukami ore ratai yra bloga pranašaujantys ženklai. Man tai buvo nelaimės šauksmai ir maitvanagių šešėliai, raižantys dangų.

Tačiau po sočių ir skanių pietų, kuriuos, nepaisant visų jos žmogiškų trūkumų, puikiai ruošdavo Artemizė, tokios nuojautos man pasirodė kaip reikiant perdėtos. Vėl tapau pavydėtinos sveikatos žmogumi, didžiu valgytoju, puikiu gėrovu ir ramiu miegaliumi, ir tegu net mažiausias sudirginimas šiose mano veiklos srityse kėlė metafizinį nerimą, apetitiškas viščiuko sparnelis nušlavė visas blogas nuojautas. Taigi ši diena tapo tokia kaip visos, ir prisimenu, kaip aš juokaujamu tonu, beje, nedėdamas didelių pastangų, pranešiau mūsų šeimininkei, kažkodėl šįkart prasčiau informuotai už mane, apie mūsų garsiųjų įsimylėjėlių atvykimą. Ji net suriko kaip bakstelėta adata ir vis šūkčiojo iš apstulbimo, pasitenkinimo ar net šiokio tokio pasipiktinimo: „Oi", „Ak", „Negali būti! Ne, tai neįmanoma!", „Vis dėlto kaip ekstravagantiška!", „Kaip šitaip galima?", „Ir ką jie sau galvoja?" – žodžiu, pasipylė tiek klausimų, kad jų gausa, įkarštis ir miglotumas neleido pateikti jokio atsakymo. Savo vyrą ji suerzino pirmiausia.

– Aš čia nematau nieko stulbinančio, mano mieloji drauge, – pasakė jis. (Tas „mano mieloji drauge", kurio ji negalėdavo pakęsti, reiškė susierzinimą, ir ji bemat nutilo.) – Aš nematau nieko stebėtino, jei ponas ševaljė de Kosinadas, – kalbėjo jis jausmingai ir dėl viso pikto ironiškai, – sugrįžta aplankyti savo dorybingųjų tėvelių. Ir nieko keisto, kad grafienė de Marželas atvyksta paviešėti savo protėvių pi-

lyje... Tikrai, aš nesuprantu, kas jus taip nustebino. O jūs, Lomonai? O jūs, d'Orti?

– Mane juolab, – pagaliau šūktelėjo d'Orti, gerą minutę pamąstęs (kad jis tą darė, liudijo suraukti antakiai, atvėpusi lūpa ir kaip niekad apgailėtinai kvaila veido išraiška, išduodanti, kad jis apskritai nesugeba mąstyti). – Ne, aš juolab nieko tokio čia nematau, brangioji Artemize... Visų pirma... Visų pirma jie grįžta į savo namus, – leptelėjo jis lėkštai. – Na, ji į savo namus, o jis – į savo... pas savo tėvus. Na, ji į savo namus Marželase, o jis – pas ją, tai kas čia tokio?

– O jūsų, Nikola, tai nė kiek nepiktina?

– Dieve mano, ponia, – atsiliepiau kuo šalčiau. – Dieve mano, ponia, kiek žinau, nei vienas, nei kitas nesvetimauja. Ponas de Kosinadas yra vienas šlovingiausių mūsų krašto žmonių, ir jo apsilankymas negali būti jokia prasme gėdingas nuo tos akimirkos, kai Jo Didenybė jį taip palankiai priėmė Tiuilri rūmuose.

Artemizė metė į mane smalsų žvilgsnį, kuriame tariausi įskaitęs apmaudą, susidomėjimą, gal net užuojautą, jeigu tik ji apskritai sugebėjo ką nors atjausti.

– Tiek to, ponai, jei jau esate tokie nuolaidūs ir tolerantiški, – pasakė ji, gūžtelėjusi pečiais ir šauniu mostu pakėlusi taurę, nors tokia laikysena visai nesiderino nei prie jos pernelyg plono kaklo, nei prie pernelyg ilgos nosies, – tai ir išgerkime už mūsų šlovinguosius įsimylėjėlius... Šiaip ar taip, – išrėžė ji, teatrališku gestu tuštindama taurę, kad net nosis atsitrenkė į stiklo kraštą, – aš nebūsiu pirmoji, priimsianti juos savo salone.

– Žinoma, kad ne, – pašmaikštavo Onorė sąmojingai, ko niekas iš jo niekada nesitikėdavo, – tačiau jūs būsite pirmoji, iškart lėksianti į jos saloną, kai tik ji pakvies. Tai kelintą valandą, ponai, rytoj traukiame į medžioklę? Ar žinote, Lomonai, kad man jau pranešė apie didžiulį šerną...

Ir taip toliau. Jei kam nors atrodo, kad vilkinu pasakojimą ir visąlaik blusinėjuosi, užuot dėstęs esminius dalykus ir sutelkęs dėmesį į abu pagrindinius šios istorijos veikėjus, vienintelius iš tikrųjų gyvus žmones, nes jie čia vieninteliai mylėjo vienas kitą, ir nieko daugiau nepridursi, nieko kito neįrodysi, tokie nukrypimai vien dėl to, kad aš nuo savo pasakojimo pradžios baiminuosi pernelyg primiršti tą, kuris tuo pat metu yra ir aplinka, ir pagrindinis herojus – mūsų tykųjį Angulemo miestą. Vėlesnių įvykių, kuriuos lydės kraujas, ašaros, glamonės, smūgiai ar riksmai, visko, kas juoda ir raudona, ir visko, kas turės nusidažyti šiuo nelaime pranašaujančiu purpuru: ir blyškus tos vasaros dangus, ir saulės nuauksinti namai, ir žalsva tyrųjų upių tėkmė, visos šitos kraupios ir kruvinos dramos veiksmo vieta, visa griaunančio lemties mūšio lauku taps mažas provincijos miestelis, apsuptas išlakių ir aptakių formų kraštovaizdžio, verto Ronsaro odžių, o pats lyg iš po Karpačo teptuko, su kupliais platanais, skraidančiais balandžiais, mažyčiais kaltinės geležies balkonais, gražiomis gatvelėmis, gyventojais, apsnūdusiais nuo savo ribotumo, pagarbos geriems papročiams ir mokančiais gerai saugoti savo smulkias gyvenimo paslaptis. Ir jei aš čia nuodugniai, kaip ant delno, parodau kažkurio iš jų lėkštą kvailumą, kito apsimestinį geraširdiškumą ir trečio nesle-

piamą piktumą, pridėdamas bereikšmį jų plepėjimą, savo skrandžio traukulius ir kregždžių nuotaikos pasikeitimą, tai tik tam, kad pateikčiau skaitytojui, tik ką aš čia sakau?.. Tik tam, kad aš pats išsiaiškinčiau, kaip vienintelis savo kūrinio skaitytojas, kokie neįmanomi dalykai ir kokios žmogiškos paskatos susidėjo, kad būtent tais metais visi šios istorijos veikėjai būtų sutraukti į Angulemą. Tuo aš noriu pasakyti, kad Paryžiuje šito tikriausiai nebūtų įvykę ar bent jau būtų vykę ne taip. Noriu pasakyti, kad be šitų paslapčių, be įsipareigojimų saugoti tas paslaptis, be dorovinių draudimų, respektabilumo ir liguisto rūpinimosi savo garbe – viso to, kas sudaro visų mūsų provincijų dvasią ir galią, tikriausiai nebūtų žuvęs žmogus; tikriausiai nebūtų tos baisios žalos pėdsakų ir tų dar teberūkstančių griuvėsių ne vien mano, bet ir dar kelių dar gyvų tų dienų liudininkų atmintyje. Paryžiuje, tokiame padrikame mieste, šita drama tikriausiai būtų rutuliojusis kitaip, tikriausiai apskritai būtų buvusi nepastebėta, apnešta sostinės kloakų ir tūkstančių kanalizacijos vamzdžių dumblu. O čia oras pernelyg grynas, vanduo ir dangus pernelyg vaiskūs. Ir jei žmogų apima aistra, jo akys iškart nustoja derintis prie bendros aplinkos, o jei ta aistra dar išeina į viešumą, tai čia jis tampa svetimkūniu iš esmės.

Kai po pietų grįžau namo, tai vos prisiminus savo apstulbimą ir tą sudaužytą stiklinę mane bemat suimdavo gaižus juokas. Kad ir ką sakytum, aš vis dar buvau labai jautrus tai vargšei Florai de Maželas, pastaruoju metu tapusiai savo ševaljė-valstiečio meiluže. Jau seniai buvau ją užmiršęs, netgi

tą įtaką, kokią ji turėjo mano gyvenime. Man prireikė vos vienų metų, kad pradėčiau apie ją galvoti vien atsitiktinai, ir tegu tų atsitiktinumų buvo nemažai, vis dėlto išsivadavau. Daugiau nebemylėjau Floros, o tokiam ne itin jausmingam žmogui kaip aš tai buvo nuostolis. Vis dėlto bent vienąkart gyvenime aš buvau karštai įsimylėjęs, tegu tokio įkarščio tai nenusipelnė. Jau porą metų jaučiausi laisvas, išsivadavęs nuo Floros, meilės ir prisiminimų apie ją. Tačiau kai rytojaus dieną gavau iš jos šiltai parašytą laiškelį su prašymu apsilankyti, iškart nujojau smulkia ristele senuoju man gerai žinomu keliu į Marželasą, o pakeliui linksmai juokiausi prisimindamas, kaip jodavau kadaise ir kaip mano meilės draskoma širdis į arklio šuolių taktą daužydavosi krūtinėje. Dar tebesijuokiau eidamas priebučiu ir sveikindamasis su naująja šaltaveide kambarine, akivaizdžiai atsivežta iš Paryžiaus, nes ji, net nedirstelėjusi į mane ir nepasiteiravusi vardo, iškart nuvedė į mėlynąją svetainę. Ir ten aš vis dar juokiausi, prisimindamas, kaip čia vieną vasaros dieną buvau žiauriai sužeistas, kaip mane ėdė pavydas ir kaip tūžau, bet atrodė, kad tai nutiko prieš kokį šimtmetį.

Čia mano juokas nutrūko, nes netrukus įžengė Flora. Kada grįžau į Angulemą, jaučiausi kaip žaibo trenktas ir vos besilaikiau balne, nes aš dar tebebuvau, aš buvau amžinai beprotiškai įsimylėjęs tą moterį. O kregždės savo šaižiais klykavimais bandė mane dėl kažko įspėti...

Aš vis prisimenu tuos paskutinius kelis žodžius, kuriuos užrašiau vakar, ir mano atmintį trauko beviltiški ir apmaudingi spazmai besistengiant kaip nors susigrąžinti tos ne-

lemtos dienos vaizdus, bet viskas veltui (kaip kitaip, jei ne nelemtais, pavadinti jausmus, užplūdusius žmogų, kuris tuščiai mylėjo, tuščiai kentėjo per savo išdidumą ir kūną, žmogų, kuris pagaliau patikėjo, kad aklų, įnirtusių, šlykščių ir plėšrių jo aistros laukinių šunų dingo ruja jau negyva ir užkasta, ir ūmai vėl pamato juos perbėgant skersai kelio, sunkiai lekuojančius, išbadėjusius, tuščiomis juodomis akiduobėmis, iššiepusius iltis kruvinai medžioklei?). Nepaisant to, aš neprisimenu nė vieno Floros žodžio, nė vieno jos gesto, kai tądien buvau su ja. Ar tik mūsų atmintyje nėra specialios saugojimo kameros, kuri, praėjus tam tikram laikui, neleidžia atkurti kai kurių prisiminimų, spėjamai pavojingų ir ten sukimštų mūsų savisaugos instinkto? Aš nežinau. Prisimenu vien blyškią properšą, melsvą įtrūkį pilkoje dangaus gelumbėje ir išties juokingą smulkmeną: nepakenčiamą balno girgždėjimą mums berisnojant. Prisimenu tik kažkokias bereikšmes, ničnieko nevertas mintis, pavyzdžiui, „duoti velnių arklininkui, kai sugrįšiu" arba „reikia pasikeisti balną", kurios susipynė su tuo neapsakomai aiškiai suvokiamu dalyku, paversdamos mano paties pajuokos objektu visą vidinį monologą: „Ką reikės daryti? Aš ją tebemyliu... Ką daryti? Ką daryti?.. Reikėtų kur nors gauti vaško, kad oda nustotų girgždėti. Bėgti, žinoma, bėgti, tik kur? Flora bus visur. Tik kaip pabėgti su tokiu šlykščiu girgždesiu ausyse?" Ir taip toliau. Lyg neturėčiau kito balno, užtat išmanyčiau du amatus ir turėčiau du likimus.

Kaip ir numatė mūsų prefektas, Flora vos spėjusi parvažiuoti paskelbė, kad rengia didžiulį pobūvį, didžiulį balių,

į kurį sukvietė visą Angulemą ir jo apylinkes. Pobūvyje, savaime suprantama, turėjo dalyvauti ir namų šeimininkės meilužis. Taigi padėtis čia buvo net perdėm aiški, suprantamiau net negalėjo būti, – jei ją įžeisi, atsisakydamas pagerbti Žildą de Kosinadą, tai reikš nepripažinti karališkos valdžios autoriteto. O mūsų prefektas nebuvo nei aršus revoliucionierius, nei senosios aristokratijos atstovas, kad ryžtųsi pats rizikuoti arba pridengti kaltininką, jei kas nors išdrįstų rizikuoti. Juk tai buvo ne vien ką tik iškeptas ševaljė, bet ir tvirtas vyras, kuriam jokie peštukai nedrįstų mesti iššūkio. Žildas jau nebebuvo tas vyriškos išvaizdos, tačiau lieknas jaunuolis, kokį pažinojome anksčiau, „Išdidus ir net šiek tiek atšiaurus, – žavus, jaunas, patraukiantis visų širdis", – ir šia Rasino citata galėtume padėti tašką mūsų tyrinėjimams. Dabar tai buvo vyras jau perkopęs dvidešimt penkerius metus, toks pat liaunas iš stuomens ir plačiapetis, bet jo veidas prisiderino prie figūros – nors netapo rūstesnis, buvo kur kas ryžtingesnis. Jo pasitikinčiame žvilgsnyje atsirado daugiau atvirumo, prie jo įkarščio prisidėjo daugiau guvumo, o prigimtinį mandagumą papildė išmoktos manieros. Žodžiu, tai buvo labai gražus vyras, vertas, kad būtų išskirtas iš kitų, ir Flora tą vakarą elgėsi su juo, lyg būtų namų šeimininkas. Ne kam kitam, o jam ji turėjo būti akivaizdžiai dėkinga už savo naują ir jaudinantį, kone graudulingą grožį: visa jos išvaizda, priešingai negu jo, atrodė išgryninta, trapi ir laikėsi tik jos meile, tokia tikra ir tokia gyvybinga, tuo juodaplaukiu gražuoliu, vestibiulyje smagiai besikvatojančiu iš koketiškosios Artemizės sąmojų. Kai prasitariau Florai apie tą linksmumą, tai prisimenu, kad

man pasirodė, jog po kone nerealiai permatoma oda priplūsta skaisčiai raudono kraujo ir geismas, įsidegęs Žildui, išpučia jos apatinę lūpą, greičiau ima tvinksėti smilkinių ir kaklo venos, o nuo akių kraujas nuslūgsta ir baltymai įgauna žydro spindesio. Tačiau į visus pašaliečius, deja, taip pat į mane, Flora žiūrėjo tokiu tyru žvilgsniu, koks gali būti tik moters, kuri gyvena vien savo aistra. Ji buvo tokia graži, kad norėjosi ir čia pat atsiklaupti prieš ją, ir čia pat užvirsti ant jos. Iš jos povyzos sklido toks triumfuojantis kūniškumas, jog norėjosi tai atšokti šalin, tai, priešingai, prisiartinti prie jos, bet vyrai, susirinkę į šį balių, net nepastebėjo, kad jau pasidavė šiai aklai galiai.

– Pasižiūrėjus į juos, jie atrodo laimingi, tik jums tai kažkodėl kelia liūdesį, – santūriai pažymėjo prefektas, kai paryčiui išvažiavome mano kebu, nes vienas jo arklių kelyje apšlubo.

– Laimingi? Gal juokaujate... – prakalbo Artemizė, bet Onorė d'Obekas šį kartą nesuteikė jai žodžio teisės.

– Labai jau jie abu atrodo gražūs, – ištarė jis kone griežtu tonu, lyg padėdamas tašką diskusijoje. Šiek tiek patylėjęs, vėl manęs paklausė: – Sakykite, Lomonai, ar pažįstate tą merginą, kuri prie baro pilstė svečiams citrinų degtinę?

– Taip, – atsakiau, – ji man atidarė duris, kai ten lankiausi. Ji vardu Marta. Manau, kad ją parsivežė iš Paryžiaus.

– Ak, tai jums šitaip atrodo? – atsiliepė jis labai susirūpinęs. – Tikrai? O man pasirodė, kad aš ją jau kažkur mačiau.

Net truputį sutrikau nuo jo klausimo, – nors tarp mūsų, to paties krašto vyrų, buvo įprasta pasakoti ir aptarinėti

žygdarbius su tomis pačiomis smuklės merginomis, bet užsiminti apie tai girdint žmonai man atrodė tiesiog prastas skonis.

– Koks įdomus pokalbis, brangusis... – vėl prabilo Artemizė, šįkart jau turėdama rimtą pagrindą, tik vėl nesėkmingai, nes jis, visiškai jos nesiklausydamas, varė savo.

– Ir kaip ji jums patinka, Lomonai?

Aš jau visai sumišau, bet prisiminiau, kaip kai kurie iš šitų ponų visą vakarą kone trypė kadrilį aplink barą, kol kiti, kur kas taktiškesni, tarp kurių buvau ir aš, visą dėmesį skyrė Florai ir jos apžavams. Tada iškart akyse iškilo lieknas, lankstus, bet tvirtai sudėtas tos kambarinės kūnas, jos sunki, juoda kaip gagatas kupeta plaukų, šukuojamų ant pakaušio, pilkos katės akys, ironiškos ir įžūlios lūpos. Tai buvo iš tikrųjų graži kekšelė, ir tai patvirtinau Onorė santūriu vyrišku akies mirktelėjimu kebo prieblandoje, bet jis man nepamerkė, tik nelauktai susirūpinęs savo vynuogynais pradėjo jais skųstis, įvarydamas Artemizei didžiausią nuobodulį.

Netrukus būčiau ir pamiršęs šį nesusipratimą, bet rytojaus dieną vyriškos lyties svečiai, peršaukdami vienas kitą, reiškė susižavėjimą nepaprastu Floros grožiu, jos spindesiu ir laime, ir šiomis trejopomis liaupsėmis būtų nurungę ir mane, bet paskui, nusukdami kalbą vienaip ar kitaip, pradėjo aptarinėti tą būtybę. Ir mane net pralinksmino, kai įsitikinau, kad šiose apylinkėse ją lydi ne mažesnė sėkmė negu šeimininkę. Reikia pasakyti, kad normalus ir sveikas vyras kur kas lengviau susižavi tuo, kas jam ranka pasiekiama, negu tuo, kas jam apskritai neprieinama. Šiuo atveju Marta buvo visiškai laisva, o Flora priklausė vien Žildui.

Tačiau jie negalėjo žinoti, juolab aš, kad net jei kambarinė būtų laisva, ji jokiais būdais, nors persiplėšk, nepasidarytų prieinama, net kai jie ją turėtų, o Flora de Marželas šitokia niekada nebuvo.

1835-ųjų vasara Šarantoje visiems įsiminė kaip viena nuostabiausių, nors aš ją praleidau kentėdamas kaip beprotis. Menams gabus jaunimas, muzikantai, literatai, aukštuomenės atstovai, šaunūs kavalieriai ir gražios moterys važiavo iš Paryžiaus, kai kurie galbūt net po dvidešimtį kartų, kad praleistų keletą dienų Floros ir jos poeto draugijoje. Mes, provincialai, geranoriški ir mažai išprusę kaimiečiai, vis dėlto kiekvienąkart buvome kviečiami pasimėgauti šiais dvasiniais malonumais, dalyvauti rafinuotuose pokalbiuose, pasisvaidyti šmaikščiomis replikomis. Man pasidarė gėda dėl to, ką dabar parašiau. Esu kandus ir neteisingas. Žildo ir Floros draugai buvo tikri paryžiečiai, todėl kur kas lengvabūdiškesni ir nerūpestingesni arba nepalyginti labiau už mus įgudę bent jau atrodyti tokie. Ir matant, kaip jie gyvai, jautriai ir džiugiai priima visas Akvitanijos grožybes, išties reikėjo pasižymėti niauriu griežtumu, pašėlusiu mūsų zakristijos damų davatkiškumu, kad įžvelgtum jų elgesyje bent menkiausią palaido gyvenimo bruožą. Kartais atsitikdavo, kad kuris nors asmuo jau kitą savaitę atvažiuodavo su kita palydove, bet tai vykdavo be triukšmo ir nebūdavo jokių komentarų, niekas iš jų nesiafišavo nei esamais ryšiais, nei ankstesnių nutraukimu. Šitos linksmybės ir lengvabūdiškumo apsupti ir sugebėdami džiaugtis gyvenimu, Žildas ir Flora atrodė kaip tikra laimės alegorija.

Ne vien mums, ne vien man, apkvaitusiam iš nevilties, bet, kaip įsitikinau, ir jų draugams paryžiečiams, kuriuos tas sėkmingas ir pastovus ryšys žavėjo be jokių išlygų.

Šitaip praėjo pora mėnesių, per kuriuos beveik neišlindau iš savo kontoros, nes buvau iki ausų apkrautas darbu, bet mano veiklumą tarnyboje visiškai atsvėrė lengvabūdiškumas asmeniniame gyvenime – aš iki pat paryčių puotaudavau Marželase, pas d'Obekus, d'Orti ar kur nors kitur. Miegodavau mažai, užtat dažnai išeidavau pasivaikščioti po saulės užlietas pievas arba pasitikdavau vos brėkštantį rytą išsprogusiomis ir sustingusiomis nuo nemigos apuoko ar nelaimingo žmogaus akimis. Ir beveik nieko nemačiau. Mano gyvenimas susidėjo iš keleto veidų, tarp kurių buvo nepertraukiamais ryšiais susietų Floros ir Žildo veidai, taip pat nepatraukli mano vyresniojo raštininko fizionomija, į kurią, kad ir kaip keista, vien pasižiūrėjęs jausdavausi paguostas, ir dar retkarčiais tas, kurį man parodydavo veidrodis, jei tik užtekdavo drąsos ten dirstelėti. Iki to žaibo smūgio, sustabdžiusio laiką ir nejudamai įkalinusio tuos metus rugpjūčio mėnesio gale, paminėsiu nebent vieną reikšmingesnį įvykį.

Vieną vakarą Marželase, kai negausiame kokių dešimties artimų draugų būrelyje baigėme vakarieniauti ir atėjo Marta įpilti mums tos garsiosios citrinų degtinės, kurios išgerti galėjai tik šioje pilyje ir už kurią, kaip maniau, d'Orti be saiko gyrė tarnaitę, Flora šūktelėjo:

– Marta žino gal tūkstantį šeimos receptų. Jie labai keisti, ir Prancūzijoje visiškai nežinomi. Mat jos tėvas buvo italas, o motina – vengrė.

Kai ji tai pasakė, atsisukusi į savo kambarinę ir maloniai jai šypsodamasi, rūsčiai surauktas pastarosios veidas šiek tiek sušvelnėjo, ir ji atsiliepė:

– Ne, ponia, priešingai, – tai tarusi nusilenkė ir išnyko už durų.

– Tikrai, tikrai, jos tėvas buvo vengras, o motina – italė, – pasakė Flora juokdamasi. – Iš tiesų, mano užmaršumas neatleistinas.

– Taip, – išgirdau stovinčio man už nugaros Žildo balsą (aš iškart atsigręžiau, o drauge ir visi čia susirinkusieji – taip perdėtai griežtai suskambėjo jo balsas, nors lyg ir nebuvo dėl ko. Jis net išbalo iš įniršio). – Taip, – kalbėjo jis, – jei jau iš geros širdies paklausiama žmonių apie jų gyvenimą, reikia bent prisiminti, ką jie sako. Juk kalbėjote ne apie Šetlando ponio ir berberų kumelės sukryžminimą, o apie dvi žmogiškas būtybes.

Mes buvome suglumę ir pasipiktinę, ir jis turbūt tai pajuto, nes sumurmėjęs: „Prašau man atleisti", nusilenkė Florai ir išėjo į sodą. Artemizei užteko nuovokos pratęsti pokalbį kita tema, nors tokia paslaugi ji būdavo labai retai, o aš pasilenkiau prie Floros, sėdinčios šalia, ir man pasirodė, kad ji dar tebėra išbalusi. Ir dabar pirmą kartą po jos pailgomis ir spindinčiomis akimis, šiek tiek drėgnomis iš nuoskaudos, pastebėjau mažytę raukšlelę. Akimirksniu ėmiau neapkęsti Žildo visa širdimi.

– Kaip jis galėjo... – net dusau. – Kaip jis išdrįso?

– Bet jis yra visiškai teisus, – atsiliepė Flora visai nepasikeitusiu tonu. – Jis yra teisus. O aš esu stačiokė ir menkysta, nors apsimetu labai gailestinga.

Aš net šūktelėjau apstulbęs. Floros gailestingumas buvo tapęs priežodžiu visame mūsų krašte, panašiai kaip jos dosnumas ir gera širdis. Neturėdamas jokių piktų užmačių, negalėjai jai prikišti, kad tos ilgos išvykos į kaimus, jos neišmatuojamos pastangos padėti daugybei vargšų, jos parama mokykloms, globos namams ir kiekvienam vargšui visuomet atvertos pilies durys tėra apsimetinėjimas. Net jei Floros gailestingumas būtų buvęs parodomojo pobūdžio, jai vis dėlto pavykdavo pasirūpinti daugybe vargšų, pagelbėti jiems, palengvinti ir padaryti pakenčiamą jų gyvenimą. Štai kodėl Žildo pastaba man pasirodė tokia neteisinga ir žiauri. Pastaruoju metu jis rašė tragediją, ir jam niekaip nesisekė iš jos išsipančioti, kaip jis pats sakydavo, ir pradėdavo sumišęs ir susierzinęs kikenti, jei jam kas nors apie tai užsimindavo. Kitaip negu daugelis Floros svečių literatų, Žildas niekuomet nekalbėdavo nei apie savo kūrinius, nei apie jų šlovę netolimoje praeityje, juolab apie savo sumanymus ir laukiantį ateityje triumfą. Iš tikrųjų aš negalėjau nieko tokio iškelti aikštėn, už ką būčiau galėjęs jį niekinti, net labai pasistengęs. Išsišokimas tą vakarą, tikriausiai tapęs pirmuoju įtrūkiu tvirtovėje, kuriai slapta linkėjau virsti griuvėsiais, mane gerokai nuvylė. Kitą lyg niekur nieko kaip reikiant sudrausminau Artemizę, kuri džiūgavo dėl to atsitikimo, priskyrusi jam ne visai gražias priežastis, o tai man atrodė negarbinga.

– Ko gi jūs norite, – dėstė ji, – šie žmonės gali gražiai elgtis ir gražiai kalbėti, bet jie taip ir liks gyventi savo pasaulyje. Labai jau baisus dalykas – susipainioti tarnaitės genealoginiame medyje! Reikia gimti Kosinadu ir pabūti

ševaljė vos porą metų, kad dėl tokio dalyko taip užsigautum. Šiaip ar taip, mūsų Žildas taip ir liks kaimiečiu, kuriam visa prasčiokija rūpės labiau negu mūsų luomas. Ir nieko čia nepadarysite.

Aš griežtai liepiau jai nutilti ir priminiau, kad vienintelis tikras kilnumas, kaip ji visai neseniai pati labai iškilmingai paskelbė, yra širdies kilnumas, o štai dabar ji, regis, pernelyg daug jo nerodo. Ji man atsikirto labai smarkiai, abu susierzinome, ir aš išvažiavau supykęs ant jos ir savęs, nors Onorė ir stengėsi mus sutaikyti. Jis jau nuo vasaros pradžios nyko tiesiog akyse, ir aš ne kartą matydavau jį klaidžiojant aplink Marželaso ūkinius pastatus ir grįžtant iš ten it paklaikusį (beje, kaip ir dauguma mūsų draugijos vyrų, pasirinkusių tą kelią). Atrodo, šitoji Marta buvo nelabai jautri mūsų vyrų žavesiui, užtat lengvai pasidavė pirmajam vežėjui ir antrajam arklininkui iš d'Orti medžioklės būrio, kuriuos, kaip papasakojo man guvernantė, nes laiku nespėjau jos nutildyti, stebindavo išeidama nuogutėlė pasikaitinti saulėje kaip koks žvėrelis.

Jaučiu, kaip vis labiau nesiryžtu pasakoti, kas įvyko paskui, nes yra tokių siaubingų dalykų, jog mane apima jausmas, kad pirma laiko užkrausiu kaltę šios sveiku protu nesuvokiamos istorijos veikėjams. Aš jau kalbėjau apie Floros meilę Žildui, kokia ji buvo akivaizdžiai jaudinanti, taip pat nepamiršau papasakoti, kad nekilo abejonių, jog į ją su kaupu buvo atsiliepiama. Nebūtum radęs paslaugesnio, švelnesnio, pagarbesnio ir jautresnio vyro, kaip Žildas Florai. Ir nebūtum radęs moters visoje Akvitanijoje, gal net

Paryžiuje, kuri nenorėtų būti šitaip mylima. Jis kalbėdavo apie Florą kaip apie moterį, kuriai už viską skolingas, už visus pasiekimus ir netgi talentą, – nors iš tikrųjų buvo jai skolingas tik už laimę, būtų jautęsis skolingas net už nieką. Tikriausiai jis jautė jai padėką kaip skęstantysis gelbėtojui, kaip mokinys savo mokytojui, kaip mylimasis savo mylimajai. Jis be galo ją gerbė, globojo, brangino ir, manau, taip pat karštai jos geidė. Taigi, kai tą žaromis nutviekstą rugpjūčio vakarą įėjau į sandėliuką, vedantį į Marželaso ginklų salę, tikėjausi pamatyti ką nori, tik ne tokį reginį, koks man ten atsivėrė.

Tai buvo nedidelė patalpa, išklota plokštėmis, kur kaip pakliūva sukrauti kažin kada mirusių Marželasų šalmai, įvairių rūšių rapyros, netgi medžioklės su šunimis durklai. Aš ten užėjau paimti rytietiško kinžalo, apie kurį mums ką tik kalbėjo Flora, kai gėrėme portveiną po platanu, – ji sakė, kad to ginklo ornamentai tiesiog fantastiški. Jo paieškoti turėjo nueiti Žildas, bet jo tuo metu nebuvo – tikriausiai kažką rašė, todėl teko eiti man. Taigi stumtelėjau sandėliuko duris ir tos patalpėlės, atsiduodančios rūdimis, oda, plėkais, dulkėmis, pelėsiais, kampe, menkai apšviestame pro siaurą šaudymo angą, tiesiai prieš save pamačiau atsirėmusią į balnakrėslį vadinamąją Martą išsitaršiusiais plaukais, atkraginta galva, nuo gyvuliško malonumo atvėpusia viršutine lūpa, apnuoginusia jos dantis. Suknelė buvo užversta aukščiau juosmens, šlaunys apnuogintos vyriškų rankų, o iš vyriškio lūpų, aistringai prispaustų prie dešinio sėdmens, veržėsi žodžiai, kurių kimų aidą tebegirdžiu šiandien: „Aš negaliu be tavęs gyventi... Tu esi

mano... tik mano... Ko gi tu nori?.. Viso mano gyvenimo, jei tik panorėsi... Meldžiu tavęs! Aš noriu visko..." Ir tas balsas būtų tęsęs savo slopią maldą, jei moteris savo didelėmis išplėstomis akimis nebūtų manęs ūmai pastebėjusi ir visa įsitempusi iš netikėtumo. Tokioje prietemoje aš negalėjau atpažinti vyro, nes šviesos ruožas pro ambrazūrą išryškino tik merginos veidą, ir pripažinsiu, jis spindėjo laukiniu grožiu, o vyro mačiau tik pečius, pakaušį ir blyškoką profilį. Kai jis lėtai atsuko veidą į mane ir Martos sijonas, išslydęs iš jo rankų, vėl uždengė jai kojas, pasijutau, lyg būčiau gavęs kūju per galvą – į mane žiūrėjo ne kas kitas, o Žildas. Būčiau galėjęs jį vietoje užmušti, jei merginos lūpose ir jos sustingusiame veide nebūčiau pamatęs kraupokos kviečiančios šypsenos.

Svirduliuodamas iš ten išėjau, pasibalnojau žirgą ir nušuoliavau Nersako link, negalėdamas savo akimis patikėti tuo, ką mačiau, kita vertus, pasilikęs nebūčiau galėjęs atlaikyti Floros žvilgsnio.

Išskyrus pačius tos istorijos veikėjus, niekas nieko nežinojo apie šią šlykščią aistrą. Niekas, išskyrus mane. Tad niekas, ačiū Dievui, negalėjo apie ją išplepėti. Bet rytojaus dieną ruošėmės medžioti pas markizą de Duajaką, kur sutiksiu Florą ir Žildą. Ką jam pasakyti? O svarbiausia, ką pasakyti Florai? Ir kaip reikės ištverti tuos žvilgsnius, kuriuos ji mėtys į tą gamtos klaidą, į tą nepastovią ir melagingą širdį, į Žildą, nors vienintelio tokio žvilgsniuko pakaktų visiems mano troškimams patenkinti? Beje, kokiems dar troškimams? Aš gi daugiau nieko nejaučiau, išskyrus liūdesį,

kai įsivaizduodavau skausmą, kuris, man atrodė, netrukus turės ją užgriūti. Senė Giltinė – dramos ir širdgėlos mūza – buvo jau čia pat. Susikūprinusi provincijos seniokšlė, apsivilkusi dulsvu šilku, tokia santūri, tokia kukli, bet žemu gosliu balsu, artėjo prie mūsų. Man atrodė, kad už kalvų jau girdžiu ataidint stiprų, šaižų, beveik žiauriai vulgarų senosios Giltinės balsą, išlavintą duoti įsakymus, ir vienas iš jų buvo skirtas kažkuriam iš mūsų. Senė artinosi prie Angulemo.

Tačiau šitai senei Giltinei galbūt vienintelį kartą nepavyko nuslopinti nesulaikomo kilniojo ir žavingojo vilties paukščio riksmo mano širdyje. Toji viltis sugrįžo, pateikdama man kruviną ir naivoką tikrų tikriausią Epinalio paveikslėlį*: gražuolis Žildas, kritęs dvikovoje nuo mano rankos, miršta po mano kojomis, o Flora, nusigręžusi nuo šios dramos, atsirėmusi man į petį, apsvaigusi nuo mano šaunumo, bet vis dar drebanti po šūvių trenksmo, šnibžda: „Be tavęs aš būčiau pražuvusi..." Man vaidenosi, kad tas balsas skamba ir skamba man ausyse, kurios staiga tapo bekraujės ir jose net zvimbė, buvau išbalęs, darėsi silpna. Ką aš rytoj pasakysiu Žildui? Ką aš jam padarysiu? Ar galėsiu jį išklausinėti, jam grasinti, pareikalauti, kad nutrauktų meilės ryšius su tarnaite? Ir kaip šis žmogus, kurio dvasioje nerastum nieko žemo, galėjo atsiklaupti prieš kambarinę ir dar po savo mylimosios stogu? Pagaliau, kaip drįso ištarti jai meilės žodžius, kurie skiriami visai kitokioms mote-

* Iš Epinalio miesto kilę estampai, kuriems buvo būdingos ypač ryškios spalvos; dažnai vaizduotos batalinės scenos, Prancūzų revoliucijos epizodai.

rims – jo lygio ir padorioms? Jei ne aš būčiau užklupęs Žildą, o kas nors kitas, tai jis būtų išmestas už visuomenės ribų. Ir kokia beprotybė jį apsėdo, net jei jį fiziškai taip traukė šita šliundra, kad jis ėmė rėžti tokias kalbas? Ir kaip galima kalbėti apie meilę tarnaitei, jau priklausiusiai dviem vyrams – vežėjui ir arklininkui. Juk tai vis dėlto tokios kategorijos moteris, kurią paėmęs sumoki keletą skatikų ir kurią gali vėl bet kada paimti už tą pačią kainą arba tiesiog apskritai pamiršti. Tai kam tie meilės žodžiai? Savaime suprantama, tie meilės žodžiai jai kėlė tik juoką. Aš juk negalėjau suklysti dėl jos šypsenos prasmės ir dabar puikiausiai galėjau įsitikinti, kad, kaip sakydavo Artemizė: „Šie žmonės nesupranta nei kas yra principai, nei padorumas." Po tokių išvadų, vos atsigulęs, iškart užmigau. Tai buvo vienintelis savitvardos būdas, kurį sugalvojau, ir galbūt vienintelė išeitis – jei negali rasti atsakymo į labiausiai trikdančius klausimus, tai geriausia eiti miegoti.

Kiaurą naktį lijo, ir tik pro miglų draikanas, besiraizgančias per tris metrus virš žemės ir visiškai uždengiančias pievas, galėjome nuspėti patekant saulę ir tik pamažu, joms besipainiojant tarp medžių ir pamažu išsisklaidžius, galėjome pamatyti pirmųjų saulės spindulių nušviestą dar miegančią, niekieno nepaliestą žemę. Kiekvienam žmogui, nesvarbu, kokios visuomeninės padėties, amžiaus ar būdo, kada nors pasitaiko šitaip slapčiomis švęsti savo juslinę ir pirmapradę sąjungą su žeme. Tada mūsų pilkoji žemelė ūmai tampa jo daiktu, jo žmona ir mylimąja arba jo mirtimi. Kiekvienas iš mūsų vieną gražią dieną padėkoja purvui ir

lietui, kad jam davė pradžią, suteikė galimybę per duotą trumpą laiką pasigrožėti laužų dūmais, šilkine pievų žole, bokštų špiliais, kylančiais kraštovaizdyje virš kaimų ir miestelių, nupraustų lietaus ir dabar turinčių pradžiūti saulėje. Šį gaivų rytmetį nuo pirmųjų saulės spindulių žemė net garavo ir toli apačioje matėsi tuopos, stovinčios savo kasdiene nerūpestingo kario poza. Nė nepajutau, kaip stabtelėjau ir ėmiau grožėtis slėniu. Pasidabruota tviskančiais melsvais, geltonais ir balsvais rasos karoliukais, lyguma driekėsi prieš mane kaip nuostabus milžiniškas nesuvalgomas pyragas. Į medžioklės pradžią pavėlavau, tačiau mane palydėjo vienas žirgininkų, ir aš atsidūriau pačiame varovų būrio, palaikomo įnirtingo šunų lojimo, priešakyje, o kurtinantis triukšmas šįkart taip mane apkvaitino, kad pirmas pasiviįęs nuvarytą šerną nedelsdamas perrėžiau jam gerklę. Iškart pradėta murmėti, girdi, pribaigiau žvėrį pernelyg greitai ir mikliai, dar kitiems atrodė, kad suteikiau medžioklei niūrumo ir vulgarumo. Iš tiesų aš įsivaizdavau, kad rizikuodamas gyvybe atkakliai vejuosi savo mirtį, o persekiojau vien nukamuotą šerną, visišką nevėkšlą ir atskalūną, suprantama, tokį pat nelaimingą kaip aš. Prisipažinsiu, kad tą ketvirtį valandos galvojau vien apie jį ir kaip jį nužudyti, lyg jis būtų vardu Žildas.

Reikia pasakyti, kad po tokio barbariško ir itin nepatraukiaus susidorojimo su šernu, nors tam reikėjo ir drąsos, aš pasijutau geriau. Pabudę paukšteliai čiulbėjo kartu su mano vilties paukščiu, pagaliau grįžusiu į mano kūną ir dvasią, į mano mintis, į mano namus po ištisų dvejų metų,

per kuriuos praslinko tiek rūškanų ir vėsių dienų šviečiant saulei, tiek šaltų naktų liepsnojant aistroms. Dveji metai be jokių jausmų, net be apmaudo ir kokių nors kraštutinumų, juk negali vadinti kraštutinumais tokių apgalvotų mano prasižengimų? Kartkartėmis aš nuvažiuodavau į Bordo, kad išliečiau savo kūno galių ir temperamento perteklių, nuvažiuodavau ten , kad pamirščiau ar bent jau pabandyčiau pamiršti savo sentimentalias svajones, nuvažiuodavau ten, kad apmalšinčiau ir patikėčiau primityvioms kekšėms savo gražiausius naktinius vaizdinius. Lėtai risnodamas alėja ir merkdamasis nuo saulės, šviečiančios tiesiai man į veidą, netikėtai supratau, kad kitą kartą lankydamasis Bordo pareikalausiu mergšės, panašios į Martą, jei tik jos pačios nerasiu manęs belaukiančios. Nesuprantu kodėl, bet man į atmintį tiesiog įsirėžė jos baltų šlaunų ir pilkšvų akių spindesio prisiminimas. Taip prasvajojau gerą ketvirtį valandos ir, aišku, šiek tiek snūstelėjau, nes staiga pabudau iš sapno – mačiau save apsikabinusį su ja vienuose iš Luvro apartamentų, kuriuose gyvenęs Liudvikas XIII, ant stogų teškeno lietus, aš tuo metu atsidėjęs tvarkiau kažkokias pinklias sąskaitas, o ji man glamonėjo kaklą, pečius, glostė šonus. Tas idiotiškas sapnas mane taip įsiutino, kad paleidau žirgą risčia. Paskui šuoliais. Ir iškart pasijutau laimingas. Reikia sąžiningai prisipažinti, kad tikrai buvau laimingas. Debesys ir miglos jau nesikabino per visą kraštovaizdį už tvorų, bet smagiai draikėsi ir plaukė dangaus platybėse, kartais, atrodė, atsitrenkdami į nematomus šaligatvius, bet stumtelėti vėjo mikliai ir linksmai lėkdavo toliau, panašiai kaip naktibaldos sostinėje naktį, visokie

nerūpestingi ūžautojai, geri Žildo ir tos nepažįstamos paryžietiškos Floros bičiuliai. Trumpai tariant, ūmai pasijutau neįtikėtinai žvalus, neįtikėtinai smagus, gal net išsivadavęs iš savo meilės, tos tokios romantiškos meilės, vertos laikraštinio romano. Prieš vykdamas į Marželasą, ėmiau įsivaizduoti mūsų susitikimo sceną, kurioje jau sueitume kaip trys nauji personažai: apgautoji, išdavikas ir liudininkas. Įsivaizdavau Florą melancholišką, bet iš tikrųjų ji kvatojosi. Aiškiausiai įsivaizdavau Žildą sutrikusį, nervingai bruzdantį, išblyškusį, tačiau tikrovėje jis juokėsi kartu su ja, netgi pamatęs mane nė per nago juodymą nesusitvardė. Priešingai, atrodo, kad jo tamsiose akyse ir gražiame atvirame veide įžvelgiau ironiją. Šis nuoširdus juokas, iššiepiantis jo tokius baltus dantis, ir tas jaudulingas žvilgsnis, kurį mestelėjo Flora į jo trūkčiojančią burną, ir jos alyvinės akys iškart patamsėjo, sukėlė norą jį užmušti, trenkti jam per veidą, pritrėkšti tą melo įsikūnijimą, tą nenaudėlį, tą liurbį, kuris ne tik įlindo į aukštuomenės damos lovą, bet dar ir išdrįso po jos pačios stogu statyti jai ragus. Suprantama, kad išblyškau aš pats, nes Flora, pasitraukdama nuo medžio, į kurį stovėjo atsirėmusi gerbėjų apsuptyje, žingtelėjo prie manęs ir paėmė už rankos.

– Viešpatie, Lomonai, – tarė ji, – koks jūs išblyškęs... Kas jums atsitiko vakar vakare? Paprašiau jūsų, kad atneštumėte kinžalą, bet jūs, niekam nieko nesakęs, išėjote su juo arba be jo. Kas gi jums atsitiko? Gal migrena? – pridūrė ji bejausmiu balsu, žinodama, kad ir tokio paaiškinimo draugijai užteks. (Aš iš tiesų turėjau tokią bėdą ar laimę, kad mane kartkartėmis ištikdavo siaubingi neuralgijos priepuoliai, ir

tada turėdavau pabėgti iš baliaus per patį jo įkarštį arba kantriai tverti skausmą per vakarienę.)

– Lomonas pernelyg daug geria, – leptelėjo tas galvijas d'Orti, kuris ką tik pats papiktnaudžiavo savo sidabrine gertuve ir dabar graudulingai išlašino paskutinį šlakelį ant žemės. – Lomonas yra pavojingas alkoholikas.

Kaip paprastai, niekas į jį nekreipė dėmesio, ir tą nesąmonę visi iškart būtų pamiršę, jei Žildas nebūtų šaltai pridūręs:

– Ar tiesa, kad jūs geriate, Lomonai? Man kai kas sakė, kad jūs kartais matote vizijas. Kitaip tariant, matote tai, kas iš tikrųjų neegzistuoja.

Pats didžiai nustebau, išgirdęs, koks ramus ir abejingas mano balsas, netgi su nuobodulio gaidele:

– Taip, aš kartais matau tai, ko neturėtų būti. Bet tai tik mano sugebėjimas, kokiu niekas kitas, bent jau Anguleme, negali pasigirti.

Sarkastiška Žildo šypsenėlė išnyko, ir jo veide šmėkštelėjo primušto šuns išraiška, jo akys apsiblausė nuo neapsakomo skausmo ir pasidarė tokios, kokias mačiau tame sandėliuke, kai jis atsigręžė į mane, kaip aklo žmogaus.

– Prašau man atleisti, – ištarė jis kone pašnibždomis.

Akimirką visus sukrėtė šitas tragiškas balsas, suskambėjęs kaip pati jaunystė su būdingu jai naivumu, audringumu ir neviltimi.

– Apie ką jūs kalbate? – sušuko d'Orti. – Galima pagalvoti, kad čia susirinko kažkokios pitijos, po galais! Dievaži, gal paaiškintumėte normalia prancūzų kalba! Ar jūs ką nors supratote, grafiene? – paklausė jis Floros, kurios mąslus

žvilgsnis lakstė nuo mylimojo prie manęs ir nuo manęs prie mylimojo, prisipildęs išgąsčio ir maldavimo.

Mano žvilgsnis susidūrė su jos akimis, kurias taip gerai pažinojau, – dažniausiai jos būdavo kupinos nuoširdaus žiaurumo, būdingo draugystei be meilės, bet šį kartą jose atsispindėjo nerimas, jos maldavo manęs net nežinodamos, apie ką kalbama, ir žvilgsniu bandė pasakyti: „Tylėkite! Tylėkite. Aš nieko nenoriu žinoti." Nuleidau akis nuo šito bejėgio ir man dar visiškai nematyto žvilgsnio, pagaliau tai buvo moters žvilgsnis, nukreiptas į mane. Aš nuleidau akis iš gėdos dėl Žildo, iš gėdos dėl savęs, iš gėdos dėl jos. Net nežiūrėdamas mačiau, kaip ji ieško Žildo rankos, ją suspaudžia, mėšlungiškai supina savo pirštus su jo pirštais, mačiau, kaip Žildas pasisuka ir prispaudžia ją prie savęs, prie savo tvirto išdavikiško kūno, pasidavusio kitos moters kerams, ir kaip ji prisiglaudžia, visiškai juo pasitikėdama. Žildo veidas buvo įsitempęs, bet jis spinduliavo rūškana laime. Mano pasirodymas ne laiku tame sandėliuke turėjo šiek tiek uždegti tos jo kekšės Martos vaizduotę, ir dabar kiekvienas jo nugairintos odos milimetras, kiekvienas joje augantis plaukelis, kiekvienas raumenėlis, kurį mačiau po ją judant, kiekvienas nervas, kiekviena šio vyriško kūno ląstelė alsavo sotumu, žemiška palaima, iki galo numalšinta žvėriško geidulio aistra, ir tai plika akimi matėsi kitam vyrui. Ir štai į šitą geismo kamuolį atsišliejo Flora, kurią aš mylėjau ir kuri mylėjo jį, ir jo širdis prie jos ausies plakė visiškai ramiai, jai nė neįtariant, kad jos ritmas dvigubai ar trigubai pagreitėdavo, kai prie jo krūtinės prisispausdavo letena nevalytais nagais. Aš beveik plėšte nuplėšiau nuo

d'Orti diržo antrąją gertuvę ir gurkštelėjau iš jos – prastas alkoholis nudegino man gomurį, bet iki šiol nežinau, nei koks buvo jo skonis, nei kokia rūšis.

Žildas balo ir lyso tiesiog akyse. Dėl to Flora rimtai sunerimo. Juo sužavėti gerbėjai, tiek Paryžiuje, tiek Sentonže, priskyrė šiuos požymius kūrybinei karštinei ir šaukė apie įkvėpimo poreikį. Aš taip pat, kaip ir jie, pagaliau būčiau įžiūrėjęs aureolę virš jaunuolio galvos, jei neseniai nebūčiau jos matęs įspraustos kambarinei į tarpkojį.

Žildas, kuris anksčiau susierzinęs kratėsi to mūzų alibi, dabar mielai naudojosi šios komedijos teikiamais patogumais. Jis man nieko nesakė, ir aš jam nieko nesakiau, o jei kas nors atsitiktinai, be piktos užmačios, paminėdavo kokį atvejį, panašų į mūsų, – tikriau, į jo, – keisčiausia, kad raudonuodavau aš. Mes niekados nė žodeliu neužsimindavome apie „popietę ginklų salėje", kaip aš pavadinau tą istoriją, ir Žildui netgi užteko gero tono, bent jau artimiausiomis dienomis, nesislapstyti, jei aš apsilankydavau pas juos. O aš būdavau su jais taip pat dažnai, kaip ir visi pakviestieji, tai yra visą laiką. Pas ką nors papusryčiaudavome, o paskui pasijodinėjimai, medžioklės, žūklės, baliai, pietūs ir vakarienės ėjo vieni po kitų tokiu ritmu, kokio Angulemas iki šiol nežinojo. Net Artemizė vidurdienį jau vos besilaikydavo ant kojų, ir aš pastebėdavau vis daugiau žilsvų plaukelių jos rusvose garbanose.

Tačiau amžius dar rimčiau atsiliepė jos vyrui, Onorė Antelmui d'Obekui. Aš nesunkiai atspėjau, kad jį apsėdusi ta pati aistra, kaip ir Žildą, tik man buvo sunku patikėti,

kad šita kekšė galėjo viena taip nualinti dvejetą tokių tvirtų vyrų, be anų dviejų kaimo drimbų, kuriais ji naudojosi. Žildas ir Onorė iš tikrųjų atrodė smarkiai išsekę. Lyg nuo riešų iki kaklo pro odą jiems būtų ligi pat kaulų įspausti liepsningi prisiminimai. Ir čia dėl moters, kuri matydavosi su jais vien patarnaudama: kai šita moteris pasirodydavo tarp mūsų, jie visąlaik prisiversdavo nusukti akis į šalį, o štai kiti vyriškos lyties kviestiniai svečiai negalėdavo nuleisti nuo jos žvilgsnio. Žildas žiūrėdavo vien į Florą, ir dar su tokia meile, – šito niekaip negaliu paneigti, – o mūsų galantiškojo prefekto Onorė pabrėžtinai rodomas abejingumas pradėjo kelti nerimą net Artemizei. Ji jau viską numanė, ir tai buvo siaubingas smūgis, suduotas ne tiek jos jausmams, kiek puikybei, nes jos naivuolis vyras, visą gyvenimą tykiai nešiojęs ragus, ją apgaudinėjo su moterimi iš liaudies. Jeigu Onorė būtų įsimylėjęs kokią nors Roan-Šabo, ji būtų buvusi kone patenkinta. Kad jis miega su tarnaite, jai nekėlė nė menkiausio galvos skausmo, bet tai, kad jis tebegalvoja apie ją palikęs jos glėbį, jai buvo neįsivaizduojama.

O jis iš tikrųjų tik apie tai tegalvojo. Jis buvo jos apsėstas, sugniuždytas. Jo putlūs rausvi skruostai pagelto ir įdubo. Jis be saiko gėrė, pasidarė verkšlentoju ir netgi nustojo domėtis savo turtais. Bent dešimt kartų per mėnesį tikrindavęs savo vertybinius popierius, dabar nebekėlė kojos per mano kontoros slenkstį. O tą dieną, kai pareiškiau jam nuoširdų priekaištą, pasijutau priblokštas, nes jis šiurkštokai atrėžė: „O ko jūs norite, vargšeli Lomonai?.. Mano atveju iš pinigų jokios naudos." Jis tai ištarė tokiu niūriu ir drebančiu balsu, kad aš uždariau jo kabineto duris ir

greitosiomis pasodinau jį į fotelį, o jis bejėgiškai sudribo ir papasakojo man savo istoriją.

Iš tiesų būta dėl ko sudribti. Laimė, kad ir ką sakytum, visada yra triumfas, o kai kurios bėdos, priešingai, atneša vien gėdą. Tegu aistra Florai ir padarė mane juokingą, įvarė į nusiminimą ir pažemino, bet aš nors guodžiausi tuo, kad ji nesuteršė man nei širdies, nei proto. Nėra ko gėdintis, jei esi nelaimingai įsimylėjęs tokią garbingą moterį, kaip Flora. Bet šita smuklės kekšė!.. Negana to, atrodė, kad toji Marta pati greitai pasisiūlo ir greitai linkusi patenkinti savo dūsautojų aistras, tačiau tikrai ne iš noro jiems patikti, o siekdama juos pažeminti. Jos kavalierių aistra, dabar jau kurstoma prisiminimų, pasidarydavo nepakeliama. Jų neapibrėžtas noras suartėti su moterimi virsdavo aistringu troškimu turėti tik ją vieną. Ypač tada, kai ji jau nebenorėdavo jų. Vos jie patenkindavo savo aistrą, ji sprukdavo, pažadėdavo susitikti, bet neateidavo, nenorėdavo jų net matyti, paskirdavo jiems pasimatymus neįtikėtinose vietose, kur atėjusi atsiduodavo kaip rujojanti patelė arba atsisakydavo, nieko nė žodeliu nepaaiškinusi. Pagaliau labiausiai mane nustebino, kad ji neimdavo iš jų nė skatiko, net stambių pinigų. Iš nieko. Nebent iš tų dviejų kaimo drimbų, kurie ir taip buvo be skatiko kišenėje, ji išmelždavo keletą su, kai atsiduodavo su jais šlykščiausioms erotinėms fantazijoms. Ši trijulė varžėsi tarpusavyje ištvirkimu, rengdavo tokias ištvirkavimo ir sadizmo pratybas, kad aš tų scenų negaliu net aprašyti, nes Onorė atsisakė pasakoti. Jis, atrodo, vienintelį kartą ne savo noru ir visai atsitiktinai dalyvavo tokioje orgijoje, bet geriau iškamantinėjęs, iškart suvokiau, kad jei tai vyko ir

ne jo noru, tai jau tikrai ne atsitiktinai. Mergina apgalvotai leidosi užklumpama ir primetė jam savo smaginimosi su kitais dviem reginį, ir tai aš vadinu „gašlumu" iš mažosios raidės, o štai Onorė pavadino „Geiduliu" iš didžiosios. Tik kaip Žildas, turintis tokią viliojančią, skaisčiausią ir žaviausią moterį, kuri jį taip mylėjo ir dar taip brangino jo meilę, – kaip jis galėjo atsiklaupti prieš storulio prefekto ir dviejų niekingų tarnų išėdas! Tikriausiai garsiai sumurmėjau tą klausimą, nes Onorė, jį išgirdęs, nutraukė savo skundus ir permetė mane šaltu ir piktu žvilgsniu.

Ką dar pasakyti? Man atrodo, kad dar tebematau tą sceną, tai yra save, sėdintį visų jo pirmtakų kabinete ir stebimą šių prefektų, sukabintų ant sienos aplink karalių Liudviką Pilypą, dar tebematau save, sėdintį tame pastate uždarytomis langinėmis, tokiame ramiame kabinete, į kurį saulė tik vos teprasiskverbia pro žaliuzių tarpelius, o iš gretimos patalpos, kur įsikūrę Onorė pavaldiniai, atsklinda jų tykūs balsai ir popierių šnarėjimas. O čia sėdintis šio mažyčio pasaulio šeimininkas, tapęs įnirtusiu bepročiu, kuris už poros žingsnių nuo savo namų ir už dešimties tūkstančių ljė nuo namiškių, grumiasi su savo košmarais. Vien lygia-gretūs žaliuzių tarpai, aplipę nuauksintomis dulkėmis, mums priminė, kad anapus tebešviečia saulė, nutvieskusi visą didžiulę aikštę ir metanti šviesos pluoštus ant parketo ir vieną kitą spindulį ant Onorė pusbačių sagčių, ir jie atrodė, lyg merktų akį.

Man iš tiesų labai reikėjo to šelmiško mirktelėjimo, nes vis dėlto liūdname, naiviame ir kvailame, patetiškame ir melodramatiškame mano pašnekovo pasakojime telkėsi

tiek niūrių ir grėsmingų šešėlių, kad ir kaip visa tai buvo juokinga. Išgirdęs tą „kaip", kurį pasakiau pats sau, galvodamas apie Žildą, Onorė pakėlė galvą ir pakartojo: „Kaip? Kaip?", atsukęs į mane veidą, ir aš pamačiau, kokios krauju pasruvusios jo akys, kokios ištinusios lūpos, kurias pasakodamas jis visą laiką kramtė, kaip iššiepta jo burna ir kaip ta šlykšti ir įžūli grimasa darko apatinę dalį jo veido, lyg jis būtų kokio nešvaraus sandorio dalyvis.

– Matote, Lomonai, – rūsčiai, valdingai, net šnypšdamas pratarė jis, kaip buvo įpratęs kalbėti būdamas prefektu, – turėtumėte gerai suprasti, kad kalbu jums ne apie eilinę kekšę... Matote, Lomonai, d'Orti jai jau pasiūlė tūkstantį ekiu, kad ateitų pas jį dirbti ne tarnaite, o valdytoja. Ar žinote, kad Duajakas norėjo jai padovanoti savo medžioklės namelį Konfolane ir apstatyti jį baldais? Ar žinote, kad ji atsisakė ir pinigų, ir baldų, ir namelio? Ar žinote, kad tiedu jos prasčiokai meilužiai vakar dėl jos žiauriai susimušė, net išsitraukė peilius, o vienas iš jų jau merdi? Ar žinote, kad jis šaukiasi ją prie mirties patalo, o ji neateina? Ar žinote, kad vyrai padarys dėl jos viską, ko tik ji paprašys, ir jie sutiks su viskuo, nes ji nieko nenori? Ir šitaip visi, be išimties...

– O aš? – paklausiau juokdamasis, kad sustabdyčiau tą nesąmonių srautą. – O ką aš galėčiau jai pasiūlyti? Ką aš jai galėčiau pažadėti ir dėl ko susitarti?

Onorė šyptelėjo.

– Savo tylėjimą, – atsakė jis. – Vien savo tylėjimą, nes ji nieko kito iš jūsų nenori.

Mane iškart apėmė įsiūtis, nes supratau, kad jis viską žino.

– Aš tylėjau, – atkirtau, – dėl Floros, dėl jos vienintelės! Aš nenoriu, kad Flora būtų įpainiota į smuklės ir arklidžių meilės nuotykius. Ji neturi nieko bendro su tuo gyvulišku poravimusi, kurį jūs vadinate savo lemtimi. Ir ji liks nuo to nuošaly, galiu jus užtikrinti!

Ruošiausi net susimušti su juo, bet mane aplenkė griaustinio trenksmas. Nuo nusileidusių kone iki žemės debesų po aikštę pasklido gūdus dundėjimas, smarkus ir ūmus vėjo šuoras perlėkė per ją lyg šluota, tuo pat metu trinktelėjo gal trisdešimčia langinių, lyg jis būtų jas visas nubloškęs ant grindinio. Saulė prapuolė akimirksniu, ir aš, viską pamiršęs, žengiau prie lango pasižiūrėti. Ir buvo į ką žiūrėti: tarp skrajojančių po Karo pratybų aikštę laikraščių ir nuplėštų nuo medžių lapų maišėsi vėtros atneštas iš priemiesčių įvairiausias šlamštas, stiklo šukės, kamščiai, skudurai, taip pat kažkokios šlykščios, šioje vietoje gyvenančiai aukštuomenei visai nežinomos atliekos. Kažkuo kraupiu padvelkė nuo tų skurdo atributų, atblokštų tarp mūsų buržuazinių dekoracijų, nuo tų atmatų, atneštų iš kito pasaulio, kuris iš tikrųjų buvo tik už kokių poros šimtų metrų. Aikštės namų gyventojai, panašiai kaip aš, svaidė apstulbusius, kupinus pasipiktinimo žvilgsnius į tuos neįvardijamus daiktus. Aš pasitraukiau nuo lango ir vos neatsitrenkiau į Onorė, taip pat žiūrintį man per petį.

– Tiek to, Onorė, prisėskime, – tariau aš. – Pirmiausia, nėra tūkstančio būdų, kaip sugulti su mergina. Pasak indų, jų tėra trisdešimt šeši. Tai vis tiek kur kas daugiau, negu aš jų žinau. Bet malonumas visada lieka tas pats, mano drauguži, nei didesnis, nei mažesnis.

Akimirką patylėjęs, Onorė tyliai atsiliepė:

– Kur kas didesnis ir kur kas mažesnis, Lomonai, galėčiau prisiekti.

Ir šis tylus balsas ir toks atviras tonas mane paveikė labiau už visas išgirstas iš jo lyrines išpažintis. Jis daugiau nekalbėjo apie tai ir nedejavo, atrodė, kad jam ir skausmas praėjo, tačiau tą keistą popietę, kai audringame ore užuodžiau net iš kitos aikštės pusės atsklindantį jazminų kvapą, mestelėjus žvilgsnį į Onorė, ir man ūmai pasirodė, kad matau mirčiai pasmerktą žmogų, galima sakyti, jau mirusį.

– Aš paprašysiu Floros, kad atleistų ją, – sumurmėjau jau netekdamas vilties.

Suprantama, kad Onorė šitai buvo vienintelė galimybė kada nors nusipirkti tą heterą, įsikūrusią Marželase. Tačiau net pro mano egoizmą ir liūdesį prasimušė artėjančios grėsmės, jau pakibusios virš galvos katastrofos nuojauta, gožianti visas mano puoselėjamas viltis.

Onorė pakėlė graudų, lyg sergančio gyvulio žvilgsnį ir tepasakė:

– Jei ji išvažiuos, tai ir aš paskui ją, ar supratote, Lomonai?

Toks jo romumas mane galutinai pribaigė.

Sugrįžęs į Nersaką, aš iškart nuskubėjau į virtuvę, bet nei Anžu vynas, nei sūris prie jo, kurį rijau lyg stiprinančius vaistus, ne kažin kiek mane nuramino.

D'Orti ruošė didžiulį balių, bet jo pilis buvo labai toli nuo Angulemo, todėl svečiai turėjo ten nakvoti, ir kiekvienas pasiėmė po kambarinę ar tarną, kad padėtų apsirengti

prieš pokylį. Aš nusprendžiau pasinaudoti taip palankiai susiklosčiusiomis aplinkybėmis ir viską išsiaiškinti su ta Mesalina. Prisakysiu jai nešdintis net neįspėjus Floros ir nieko niekam nepasakoti. Maniau, jei pasiimsiu pakankamai pinigų, tai padės jai apsispręsti. Mat jos atsisakymas priimti sumelę iš Onorė man reiškė tik tiek, kad ji norėjo savo akimis pamatyti tą sumą ant stalo. Kitaip jos elgesio aš negalėjau paaiškinti, nes ji nemylėjo nei vienų, nei kitų. Galėjau manyti, kad ji jautri Žildo grožiui, jei Onorė per savo išpažintį nebūtų prasitaręs, kad vos prieš porą dieną suartėjo su ja arklidžių garde. Neabejojau, kad ji tiesiog išprotėjusi dėl savo kūno, tikras gamtos akibrokštas, ir kada ją užklupau su Žildu, tai man mesta per jo petį provokuojama šypsenėlė ir pašaipus jos pailgų akių žvilgsnis liudijo, kad šita Mesalina visus laiko perniek, vertina vien pinigus. Man buvo gerai žinomos tokios gudrybės, nes notaro patirtis leido kiaurai permatyti kai kurių moterų godumą ir apsukrumą. Taigi nusprendžiau parodyti ir spaudimą, ir dosnumą, – maniau, jei tūkstančio ekiu suma galės išvaduoti mano draugus ir bičiulius nuo šitos furijos, tai tokia finansinė auka nebus per didelė, palyginti su tuo, kiek kainavo mano nepasiteisinę romantiškieji lūkesčiai. Uždaręs savo kontorą, kartu su Onorė nuvažiavau jo karieta į Konjaką ir visą kelią turėjau vėl klausytis jo išpažinčių. Apskritai tas nelaimingasis daugiausia kalbėjosi pats su savimi.

– Aš jos nekenčiu, – pasakė jis, mesdamas tokį paklaikusį žvilgsnį pro karietos langą, lyg pirmą kartą gyvenime matytų šias vietoves. – Taip, aš jos nekenčiu, bet man gera tik su ja.

Jis man priminė skolininkus, kurie viską supranta tik tuomet, kai hipoteka smogia jiems triuškinantį smūgį. Jo atveju užstatytas kūnas buvo areštuotas iškart, o dar įkeisti liko visas jo gyvenimas, reputacija ir karjera. Besaikes palūkanas sudarė kančia ir apsėdimas. Mat miglotą, neapibrėžtą geismą nepažįstamai moteriai pakeitė raiškūs vaizdai, judesiai, kankinantys prisiminimai. Vietoj jo troškimų ūkanų per visą skliautą užsiplieskė akinanti saulė, kurios link jis ėjo išplėtęs akis ir vos išlaikydamas pusiausvyrą ant siaubingai tikslios atminties smaigalio. Kiekvienas žino, kad muzikoje, visai kaip virtuvėje, malonumą suteikia ne naujas atradimas, o tai, kas atpažįstama. Didžiausias seksualinis malonumas – ne išgyventi naują patirtį, bet atpažinti tai, kas jau patirta, su visais panašumais ir skirtumais. Tiek Onorė, tiek Žildą prisiminimai, nors jie buvo labai skirtingi žmonės, turėjo labai kamuoti – užteko vien atkreipti dėmesį į jų nepatiklų kankinio žvilgsnį. O jie abu ir buvo kankiniai. Jos prašymu, tiksliau, netgi reikalavimu, jie rašydavo tai šliundrai meilės laiškus, ir ji juos perskaitydavo po keletą kartų, kad kai ką prisimintų ir galėtų cituoti ištraukas. Paskui, paskyrusi jiems pasimatymą, priklausomai nuo savo nuotaikos cituodavo padrikas nuotrupas, ir iškilusios į dienos šviesą frazės, rašytos naktimis, veikiant karštligei ir nuovargiui, tapdavo groteskiškos ir vulgarios, o saulė nuoširdiems ir jausmingiems žodžiams išlietą rašalą arba nublukindavo iki prasmės išnykimo, arba taip įkaitindavo, kad jie pasidarydavo nešvankūs. Be to, ji visą laiką klysdavo arba bent apsimesdavo, kad taip atsitiko, ir kartodavo vieno rašytas frazes kitam, lyg tos būtų jo,

suprantama, parinkdama pačias kvailiausias, ir plyšdavo juokais, kai nelaimingasis, apimtas įniršio arba nevilties, dėdavo tuščias pastangas išlaikyti orumą ir bandydavo ištaisyti klaidą, aiškindamas jai, kad supainiojusi siuntėjus. Tada jau ji kvatodavosi iki ašarų. „Še tau! – sakydavo ji. – Betgi abiejų laiškų gavėja yra ta pati..." Onorė, kurį ji vadino „valgomųjų grybų prefektu" nuo to laiko, kai, visiškai sutrikęs ir susigėdęs, grįžo iš to apgailėtino pasimatymo krūmynuose, buvo visiškai jos apipančiotas ir pasirengęs atsižadėti visko, kad tik galėtų su ja būti. Tačiau tas jo galutinis pralaimėjimas tik dar labiau kurstė Martą. Jis taip prie visko įprato, kad, atrodo, daugiau nesikankino klausydamasis, kaip ji gašliu tonu kartoja frazes, kurių gal tik viena iš trijų priklausė jam, – juk jai laiškus rašydavo ir d'Orti, – ir jos pagaliau jam nustojo rodytis kvailesnės negu jo. Tikriausiai tik Žildas jai dar priešinosi. Žildas nesutiko dėl jos atsižadėti Floros, ir ji laidydavo jam pačias žiauriausias pašaipas, nors Onorė kartą prisipažino, kad kaip tik jis suteikdavo jai daugiausia malonumo. Ji, girdint Onorė, liaupsino Žildo dailumą, nuolat pabrėždama, koks jis pats neišvaizdus. Bent jau man atrodė, kad Žildas buvo vienintelis, galintis ją sužavėti, nes ji kaip įmanydama niekino visų kitų kavalierių meilę, jų asmenybes ir iki šiol net jų turtus. Bet jeigu ji mylėjo Žildą, tai kodėl nepabėgo su juo? Dabar Žildas pasidarė turtingas, jo knygos ir pjesės buvo puikiausiai pardavinėjamos. O jeigu ji jo nemylėjo, kodėl atsiduodavo jam ir mylėdavosi su juo iki tikro padūkimo, kaip su pavydžiu pasimėgavimu pasakojo nelaimingasis Onorė?

Prieš išleisdamas Martą į sceną, aš labai daug apie ją kalbėjau, bet tai būtina, kad geriau pamatytumėme, kas iš tikrųjų buvo ši moteris ir kodėl ji atsirado šiame pasakojime.

Tik iš kur tie „mes", dėl kurių taip nelauktai susirūpinau, bijodamas, kad nesuklaidinčiau? Jau pats laikas sustoti. Tačiau dabar, tegu man atleidžia literatūros dievai, aš juntu malonumą, kas dieną praleisdamas valandų valandas užsikvempęs ant šitų užrašų. Dažnai apskritai pamirštu laiką. Ir kažkurį vakarą mano guvernantė tiesiog ėjo iš proto, nes aš praleidau vakarienę, ir, susirūpinusi mano sveikata, garsiai šaukė mane nuo laiptų. Ji nusiramino matydama, kad vakarieniauju labai geros nuotaikos, o ją man pakėlė tikriausias plunksnagraužio džiaugsmas – prie stalo sėdėjo Flora, Onorė, d'Orti ir Marta, kuriems tariausi suteikęs antrąjį gyvenimą. Aš kėliau nebylius ir žaismingus tostus už Onorė, už savo mirusius draugus, už išėjusį iš gyvenimo savo priešą ir savo gražiąją, pasimetusią ir amžinai dingusią meilę.

Dvaro rūmai, kuriuos d'Orti paveldėjo Konjake, buvo vieni gražiausių visame krašte. Didžiulės erdvės ir gražus išdėstymas suteikdavo neužgriozdintiems baldais kambariams svajingos nuotaikos, ir man visada būdavo malonu ten apsilankyti. Bet tą vakarą baliuje tokios nuotaikos jau nesijautė. D'Orti susikvietė visą provinciją, suprantama, tik tam, kad apstulbintų savo meilužę tarnaitę ir vienu kartu iššvaistytų visus pinigus, kuriuos ji jam metė į veidą. Priėmimas suruoštas išties karališkai, salės mirguliavo

tūkstančiais žvakidžių, tūkstančiais ugnių, tūkstančiais gėlių. Abiejose didžiosiose salėse valgiais ir gėrimais buvo nukrauti du bufetai, ir penkios dešimtys liokajų, suvažiavusių iš Bordo ir Perigė, apvilkti livrėjomis su d'Orti herbu, budėjo prie kiekvieno kampo. Mes visi buvome su kaukėmis ir labai rūpinomės, kad mūsų pernelyg anksti neatpažintų. Visi kviestiniai svečiai ta proga buvo pasisiūdinę naujus drabužius ir dėvėjo tamsias puskaukes, kurias turėjo nusiimti po poros valandų, šiek tiek prieš vidurnaktį, kaip nusprendė namų šeimininkas. Patį nelaimėlį d'Orti, kurio protelis, spaudžiamas nelaimių, atrodė vis labiau užleidžiąs savo pozicijas, aš iškart atpažinau iš plono balselio, bet apsimečiau kvailiu. Iš nakties mėlynumo suknelės tučtuojau atpažinau ir Florą, nes ji buvo priderinta prie jos akių melsvumo ir bematant ją išduodavo nors truputį ja susižavėjusiam stebėtojui. Vis dėlto užkalbinau ją atsainiu kreipiniu „ponia", ir tai ją prajuokino: iš pradžių dar bandė tvardytis, paskui pasileido kvatotis. Tai buvo toks užkrečiamas kvatojimas, kad po penkių minučių turėjome nusiimti kaukes, kad pavėduotume jomis vienas kitą ir nudžiovintume juoko ašaras.

– Mano skaistalai turėtų atrodyti siaubingai! – pasakė ji, šluostydamasi akis. – Viešpatie, Lomonai, kaip jums taip pavyko nutaisyti balsą: „Laba diena, ponia, mano pagarba jums, ponia", lyg būčiau visai nepažįstama? Tai suskambėjo, lyg būtumėte koks teatro komedijos viliotojas... Sakykite atvirai, juk atpažinote mane iš karto?

Aš karštai paneigiau, ir mudu nuėjome į iškilmių salę pašokti. Sulaukėme tikriausios sėkmės, nes visi pripažino,

kad mūsų žingsniai puikiai prisiderina prie orkestro muzikos. Po trijų valsų ir polkos Flora paprašė jos pasigailėti. Pasiūliau jai pasėdėti mažame krėsle, o pats, jos paprašytas, nuėjau paieškoti Žildo, kurį ji mačiusi mūsų šokių pradžioje – jis porą kartų jai šyptelėjęs, o paskui netikėtai dingęs. „Jis apsirengęs panašiai kaip visi, tik jo puskaukė yra paauksuota ir vis blykčioja." Aš sąžiningai du kartus perėjau tą nepažįstamą minią, kuri čia suplaukė ne tik iš Angulemo, bet ir iš Paryžiaus, Bordo, Liono, veltui ieškodamas tos auksinės puskaukės, nors, beje, nelabai ir tikėjausi ją rasti. Ir tik po kokių dešimties minučių pagaliau pasukau Florai skirtų apartamentų link, nes dar tą patį vakarą ten gėrėme portveiną. Tušti koridoriai, tušti kambariai, tuščios rūbinės – šitaip aš sėlinau iš vieno tamsaus kambario į kitą, atsargiai darinėdamas duris, įsiklausydamas į tylą, ir vis atsidurdavau tokiuose pačiuose kambariuose. Paskutinį atveriau tarnaitės kambariuką. Tamsoje ir tyloje sušiugždėjo glamžomas šilkas, sušlamėjo atmetamos paklodės, ir aš išgirdau garsus, kuriuos bemat atpažinau – juos galėjo skleisti tik kūnai, greitu ritmu atsidaužiantis vienas į kitą, ir sustingau ant slenksčio, ketindamas užstumti duris. Tačiau tik atsirėmiau kakta į koridoriaus sieną ir užsikimšau delnais ausis, nes atsklindantis murmesys tuo metu perėjo į moters meilės šauksmą, primenantį siautėjančio plėšrūno staugimą, virpantį skausmo ir smurto tonacijomis, ir sulig žemiausia gaida brutaliu ir ausį rėžiančiu, nepakeliamu būdu ūmai nutrūko, ir aš vėl mečiausi į priekį, puoliau į tą kambarį, traukiamas vienintelio tikslo – nutempti Žildą nuo tos moters, griūti į jo vietą jai tarp kojų ir užgulti jos

kūną, iš kur sklido tas geidulingas balsas, tas patelės šauksmas, kurį iškart atpažinau, patelės, turinčios priklausyti visiems vyrams, bet niekada jų nesurandamos. Puoliau prie durų ir tamsoje smarkiai atsitrenkiau į išsikišusią sąvarą, tada iškart atsitokėjau. Tvyrojo mirtina, gąsdinanti tyla, pakeliama dar sunkiau už tą ką tik nuskardėjusį nežmogišką šauksmą, tokį šiurpų gamtiška savo geismo galia.

Nežinau nei kaip atsidūriau ant laiptų, nei per kokį stebuklą atpažinau, kad tas paklaikęs nepažįstamasis, atsispindintis veidrodyje, yra ne kas kitas, o aš, Nikola Lomonas, tokiu persikreipusiu veidu, kaip man pasitaikydavo matyti žmones, išgyvenusius didžiulį siaubą. Ir net sudrebėjau nuo minties, kad vėl turėsiu pasinerti į tą žmonių minią. Kažkas mane pastūmė ir, atsisukęs atsiprašyti, parodė pirštu į savo kaukę, šitaip parodydamas man išeitį iš padėties. Iškart prisiminiau, kad prieš pusvalandį, kopdamas laiptais, savąją įsidėjau į kišenę. Ieškojau jos ant laiptų gal penketą minučių, kol einantis pro šalį liokajus aiktelėjo, pamatęs ant mano kaktos violetinį gumbą. Jis pridėjo ledo ir kompresų, paskui nuėjo paprašyti šeimininko man kitos puskaukės. O aš pasilikau laukti virtuvėje, apsuptas tarnų, kurie visi buvo tokie susirūpinę, niūrūs ir išvargę, nors tarp svečių atrodė tokie ramūs ir visą laiką šypsojosi. Jie manęs nė kiek nesivaržė, pagaliau net visai nustojo kreipti dėmesį, tad man kaip reikiant prailgo laukti. Pagaliau užduseęs grįžo mano užmaršusis liokajus ir atnešė man naują kaukę, taip pat kažką panašaus į turbaną, kad paslėptų įdrėskimus ir gumbą ant mano makaulės. Daviau jam keletą luidorų, ir šitas stebuklingas slaugas kone prievarta sugirdė man, pasak jo, „nuosa-

vos gamybos mikstūrą, pastatančią ant kojų patį didžiausią poną". Ir aš iš tikrųjų labai lengvu žingsniu nuėjau per minią ir bandžiau pralementi Florai, kad niekur neradau jos mylimojo, bet kaip tik pamačiau jį šalia kažką gyvai, žaismingai ir su įkarščiu jai bepasakojantį. Flora jam atsakinėjo džiaugsmu švytinčiomis akimis, ir jos švelnus žvilgsnis tiesiog skendo jo vyzdžių gelmėje. Jis atrodė toks laimingas, toks karštai įsimylėjęs ir toks nuoširdus, kad moterys, šalia jų šokančios valsą, net užmiršdavo savo kavalierius. Mačiau, kaip jos priekabiai ieško tegu menkiausio Floros trūkumo, kad nebūtų taip skausminga žiūrėti į jos laimę. O laimė buvo čia, kaip ir meilė, begalinė ir tobula meilė, tikra besąlygiška meilė, tokia laimė, apie kokią svajoja ir kokios ieško visi, laimė, spindinti šiuose dviejuose veiduose ir priklausanti tik nuo kambarinės malonės... Žildas patenkino savo kūniškus poreikius, savo puikybę, savo nuoširdumą, ir dabar, perpildytas šitos palaimos, siūlė ją tai, kurią jis iš tikrųjų mylėjo, tai, kurią jis brangino ir vertino labiau už viską, tai, kurią jis prieš keletą minučių išdavė galbūt turėdamas vienintelį tikslą – mylėti dar labiau. Žildas buvo toks gražus ir dar toks jaunas, toks nekaltas, kad jam nieko nereiškė pasismaginti su kita, tad aš pradėjau šiek tiek suprasti libertinus, dėstančius teorijas, kad kūnas yra taip nutolęs nuo sielos, jog jiems beveik nelemta eiti greta. Gal iš tikrųjų tiesa, kad vyro malonumas yra nekaltas ir kad oda visomis savo poromis, jausmai visa savo svaiginančia įtampa, nervai visu palaimingu atsipalaidavimu, viskas, kas veda prie malonumo, drauge grąžina mums pirmapradę nekaltybę. Gal iš tikrųjų tiesa, kad susitarimas pasidalinti malonumu, duoti ir imti, apsikeisti tais pačiais

judesiais, tais pačiais troškimais ir tuo pačiu įkarščiu jau savaime yra garbingas. To gražiojo ir talentais apdovanoto valstiečio Žildo Kosinado kūnas, kuriam pasisekė tiek visko patirti (bent jau mano pavydo išdidintomis akimis žiūrint), atrodė kaip pati nekaltybė. Ir vienintelė kaltininkė, nuolankiai besiklaupianti, viską užmirštanti ir dėl to nekenčianti savęs, buvo Žildo siela. Tai ją atitiko ištikimas Floros kūnas, ir ji, lyg kokia paralitikė sena davatka, zujo visais koridoriais persekiodama savo suterštą ir neapsakomai saldų grobį, guvų, džiaugsmingą ir ištroškusį malonumo Žildo kūną.

Ir aš, žiūrėdamas į jį, turėjau pripažinti, kad labiau už įniršį, pavyduliavimą ar panieką jis kurstydavo mano pavydą. Ir dar kokį pavydą! Pavydėjau ne gyvenimo, kurį jis leido šalia Floros, bet to ketvirčio valandos, kurį praleisdavo su kita. Ir mano širdyje vis daugėjo nevilties ir pagiežos, nes lengviau varžovui užleisti laimę negu aistrą. Mat laimė jį įkalina viename lizde su gyvenimo drauge iki pat mirties ir palieka mums nelaimę, bet, suprantama, ir aistrą, jos paklydimus ir laisvę. Tada aš suvokiau, jog duočiau nukirsti kairę ranką, kad dar sykį išgirsčiau tą skausmo ir malonumo kupiną balsą, ir dar paaukočiau dešinę ranką, kad toji, kuri išleido šį riksmą, gulėtų po manimi. Kitaip tariant, suvokiau, kad per liokajaus padarytą meškos paslaugą prisigėriau ir man reikia išeiti iš salės išsipagirioti. Taip atsidūriau koridoriuje ir patraukiau ieškoti tos baisiosios patelės, kad įvykdyčiau kilnaus žmogaus ir ištikimo draugo pareigą.

Radau ją besėdinčią ant žemos kėdutės šalia lovos, iš kurios ką tik sklido tie šauksmai, o dabar, tvarkingai paklota, ji

tiesiog alsavo dorove ir provincialumu. O ji pati laikėsi lyg sesuo vienuolyno durininkė, juodą palaidinukę kruopščiai susikišusi už languoto audinio sijono, beveik siekiančio iki jos kuklių batelių. Ji persiuvinėjo, ar tik taip atrodė, juodą suknelę su blizgučiais, tik nemačiau, kad Flora kada nors būtų ja vilkėjusi. Aš sustingau prie durų, kostelėjau, ir ji metė į mane irzlų žvilgsnį, paskui nustebo, nes įžengiau šiek tiek svirduliuodamas ir ji pamatė, kad esu neblaivus. Jei jos akyse šmėkštelėjo pašaipa, tai to nepastebėjau, be to, man tai nerūpėjo. Jau nebemačiau tos griežtos, atšiaurios ir nepagarbios veido išraiškos, dėl kurios ji atrodydavo išskirtinė būtybė tarp kitų, tokių malonių, Floros tarnų. Apžiūrinėjau jos tokią švelnią, blausiai baltą odą, kurią pyktis nuspalvindavo ryškiu raudoniu, apžiūrinėjau jos paniekinamai sučiauptas, šiek tiek nukarusias ir goslias lūpas, apžiūrinėjau išsišovusius skruostikaulius, pilkšvai metalinio atspalvio pailgas akis, bruoželį po bruoželio apžiūrinėjau veidą, kurį visai neseniai buvo iškreipęs poravimosi staugimas. Ji tikriausiai iš mano akių kažką nuspėjo, nes nustojo siūti ir įsistebeilijo į mane. Jos akys buvo dėmesingos, smalsios, gal net šiek tiek šelmiškos, tik neįžvelgiau nė pėdsako gėdos, baimės ar sumišimo. O juk aš vis dėlto slapčiomis vyliausi, kad mano priešininkė pasijus susidrovėjusi ir tai suteiks man pranašumo. Ir kokia moteris nebūtų susidrovėjusi, pamačiusi vyrą, kuris prieš keletą minučių ją užklupo pačiame poravimosi su kitu įkarštyje, o dabar štai stovi priešais? Tik kas mane vertė kelti tokį kvailą klausimą, jei atsakymą jau žinojau? Kokia moteris? Vienintelė – šita. Turėjau parašyti: „Ir štai

dabar stoviu priešais moterį, vienintelę iš tų, kur pažįstu, neturinčią gėdos" ir taip toliau. Štai kaip pasinėriau į literatūrinį manierizmą, iš kurio kadaise šaipydavausi. Užtenka pasižiūrėti, kiek dirbtinių problemų, kiek neaktualių klausimų ir paviršutiniškų gudrybių griebiamasi literatūroje, siekiant išjudinti tikriausiai jau snūduriuojantį skaitytoją, ir man net galva apsisuka nuo minties, kiek kitokių dirbtinių priemonių mes kas dieną, suprantama, visai neįučia, panaudojame savo gyvenime, kad pažadintume bent šiokį tokį susidomėjimą gyvenimu vieno tokio personažo, su kuriuo ne mažiau įdomu, bet, deja, ir sunkiau negu su bet kuriuo skaitytoju, nes tai esame mes patys.

– Noriu su jumis pasikalbėti, – pagaliau prabilau, sunkiai beapversdamas liežuvį, bet manyje iškart nubudo plepys, apie kurio egzistavimą, kol neprisigėriau, nė neįtariau.

Išrėžiau jai labai gražią prakalbą: pradėjau iškilmingai ir veidmainiškai, paskui perėjau prie grasinimų ir familiarumo, o užbaigiau painiai ir piktai. Kalbėjau apie Florą, jos gerumą, kaip ji ją vertina, ir užtikrinau, kad tik Paryžiuje jos, Martos, laukia tikra sėkmė, o žandarai išgabens ją iš čia prievarta, jei ji nesutiks iš manęs paimti dešimties tūkstančių ekiu, kuriuos jai duosiu iškart, kai tik pasiprašys atleidžiama iš darbo. Kaip aš taip netikėtai peršokau nuo anksčiau numatytos tūkstančio ekiu sumos prie dešimties tūkstančių? Niekaip to negalėdamas suprasti, nusprendžiau, kad tokį pragaištingą dosnumą sužadino liokajaus širdies lašeliai, tas prakeiktas mišinys.

Trumpai tariant, buvau pompastiškas, jausmingas ir juokingas, be to, kalbėjau labai ilgai. Padriki šokių or-

kestro garsai atsklisdavo iki pat šito jaukaus, skendinčio prieblandoje kambarėlio, kur sėdėjau priešais paprastą tarnaitę, kuri sustingusia ir svajinga veido išraiška, tačiau labai dėmesingai, nė akimirkai nenuleisdama nuo manęs akių, klausėsi, ką aš kalbu. Kažkuriuo metu net pašokau, pats įsikarščiavęs nuo savo argumentų, ėmiau vaikščioti pirmyn atgal, o ji vis sekė mane akimis, apžiūrinėjo mano pečius, kelius, krūtinę, plaukus, ir jos žvilgsnis, tiesmukas ir metalinis, lyg kokio gyvulių pirklio, dešimtis kartų iš naujo tyrinėjo mane žemyn, slinkdamas nuo šukuosenos iki batų, paskui vėl kildamas aukštyn.

Iš pradžių pernelyg neėmiau galvon tų žeminančių vyrą žvilgsnių, kokiais paprastai tik vyrai apžiūrinėja moteris. Pirmiausia jie buvo tokie nuoširdūs, kad net negalėjai jų pavadinti nepadoriais, nepaisant viso begėdiško atvirumo. Kai pagaliau supratau, ko iš tokios išraiškos galima tikėtis, iškart stabtelėjau per trejetą metrų priešais ją ir pabandžiau nuslėpti savo sumišimą sumurmėdamas dar keletą žodžių, kurių ji jau nebesiklausė. Ji svajingai šypsojosi, apmesdama žvilgsniu mano liemenį. Jos veide įskaičiau kažką pritariamo ir pasižiūrėjau į save, o supratęs, ką reiškia ta jos šypsena, išraudau ir įniršau. Ji pažvelgė tiesiai man į veidą ir padėjo siuvinį ant stalo. Tada atsikėlė. Neišleisdama manęs iš akių, priėjo artyn, tuo man sukeldama šventvagišką siaubą, ir pridėjo ranką prie tos vietos, kuri man tapo gėdos pagrindu, o jai – pašaipos dingstimi. Aš net pro drabužį pajutau lengvą, bet valdingą prisilietimą ir išgirdau, kaip ji tyliai sumurmėjo: „Tai ką... iki greito, ar ne?" – ir bematant dingo už durų kažką niūniuodama.

Po šitokio išpuolio pasijutau kvailai ir galutinai sutrikęs. Kam čia dar reikia to skaistuolio susijaudinimo, pamačius pirmą pasitaikiusį sijoną? Savaime suprantama, kad mano davatkiška prakalba ir tokie pat davatkiški patarimai, – sakau, patarimai, nes taip ir nedaviau jai jokio nurodymo, – visa mano puikioji dorovinė lygtis, tapusi trupmenos vardikliu, be jokių išlygų bendru visiems patinams, prarado bet kokią prasmę, jei apskritai ją turėjo. Šitaip aš galiausiai įtikėjau Martos galiomis, nes supratau, kad neįstengsiu paniekinti jos fizinės esybės. Užtat aš be jokių pastangų ir visai nuoširdžiai niekinau jos moralinę esybę, ji man kėlė tokį pasibjaurėjimą, kad atrodė, jog mano kūnas visiškai suklaidintas ir šilta minkšta oda su keletu kaulų ir keletu išmanių organų, gaubianti mano sielą, negalėtų atskirti Floros nuo tos šliundros. Dėl to jaučiausi smarkiai nusivylęs savimi. Visą gyvenimą kvailai juokdavausi iš žmonių, kai jie pasakodavo, kaip juos visiškai pavergė jausmai. Mano kūnas visada būdavo pasiruošęs paklusti man su tikru atsidavimu. Nuo pat gimimo jis niekada neprimindavo apie savo egzistavimą, tik suteikdavo šiokių tokių malonumų ir kartais parodydavo kokių nors smulkių poreikių, kurie nesikeitė ištisus trisdešimt metų. Tokie kūniški poreikiai susidėdavo iš to, kad jei pakildavo karštis, tai turėdavau atsigulti ir šiltai apsikloti, o jei keletą naktų nepaliaujamai kankindavo nerimas, rytojaus dieną reikėdavo išgerti vyno. O lytiniai poreikiai kartkartėmis ištempdavo mane į Bordo, kur buvo tokie namai, į kuriuos nuėjęs perduodavau tą medžiagišką, tačiau tokį drovų kaulų maišą raudonojo žibinto slaugės priežiūron. Tuose

namuose, kur aš visas dulkėtas, tačiau patenkintas patekdavau po trijų valandų jojimo, labiau gundžiausi tiesiog padrybsoti kito žmogiško kūno šilumoje, užuot atidavęs jį geidulių savivalei. Mano kūnas buvo puikus patarnautojas, bet kartais sunkiai pakeldavo savo vienatvę, tuomet aš jam šliundros pavidalu pasiūlydavau moterų šilumą ir gestus, jų kvapą bei švelnumą, ir nors valandai su kuo nors kitu pasidalindavau gyvenimu, tad jis likdavo patenkintas, o mane grauždavo ilgesys, aš prarasdavau apetitą, o jis ir tebebūdavo alkanas. Šios atsitiktinės merginos tai gerai žinodavo ar bent nuspėdavo, nes iš karto pasidarydavo motiniškos ir švelnios, visai kaip tos moterys, kurioms mes suteikėme malonumo ar, tiksliau, visos tos, kurios mums leidžia tuo patikėti. Tas perkamas kūnas, ar jis būtų gundantis, ar keliantis abejonių, vis dėlto buvo vienintelis, kurį, nepaisydamas sąžinės priekaištų, galėdavau pasiguldyti šalia savęs, kada maniškis, peršertas vienatve ir nujunkytas nuo švelnumo, imdavo dūsti ir daužytis lyg žuvis ant ledo. Mano kūnas, tas žmogiškas žvėris, nedomino nieko, o dar mažiau už „nieką" jis rūpėjo Florai.

Pabudau kaip iš sapno ir net nustėrau pamatęs, kad tepraėjo gal pusvalandis nuo to laiko, kai aš pradėjau savo prakalbas, nors man atrodė, kad šitame kambaryje praleidau kokį trejetą valandų. Dar jaučiausi šiek tiek apsvaigęs nuo savo išdailintų frazių, kaip man tebeatrodė, gana talentingai sudėliotų, visiškai užmiršęs, kad mane ištiko visiškas fiasko. Pro šitą vulgarią paleistuvę prasprūdo jų subtilumas; nusitaikiau pernelyg aukštai. Leisdamasis į salę tais pačiais laiptais, kurie visai neseniai buvo tokių neatremiamų mano

argumentų liudininkai, dabar guodžiausi įvairiausiais pramanais, kad kelias atgal nebūtų toks gėdingas. Laikrodžiai dar nebuvo išmušę vidurnakčio. Netrukus mane iš visų pusių apsupo kaukės, o tarp jų pamačiau netoliese sėdinčius Florą ir Žildą. Klausiausi, kaip jis kažką smagiai čiauška, bet iškart pastebėjau, kad Flora ne tokia jau ir linksma. Kažkoks naujas kartėlis buvo sučiaupęs jai lūpas. Praskyriau susispaudusių aplink ją žmonių ratą ir pakviečiau šokti, ir man pasirodė, kad jai palengvėjo, tik nesupratau dėl ko. Ji niekada nemėgo pernelyg nutolti nuo Žildo. Jai tiesiog instinktyviai reikėjo neprarasti su juo fizinio ryšio, dėl to Žildas turėjo būti bent jau tame pačiame kambaryje, ir tai buvo akivaizdi būtinybė, nors lygiai taip pat kita jėga neleido jai nei kūno judesiu, nei piršteliu prisiliesti prie mylimojo. Aš ir dabar prisimenu karštai įsimylėjusiųjų elgseną: jie atsitraukia vienas nuo kito ar net atatupstom žengia žingsnį, jei atsitiktinumas juos suartina, ir visa tai tik iš meilės, ypač jei prieš pasirodydami viešumoje įsimylėjėliai buvo davę vienas kitam meilės įrodymus. Šie laimingi įsimylėjėliai, jei tik jaučiasi nusikaltę, sutrikę dėl to, kad patenkino savo troškimus, paprastai būna tokie išblyškę ir taip perdėtai šalinasi vienas kito, kad, priešingai savo lūkesčiams, iškelia aikštėn intymiausius jausmus, kurie kurstė jų aistras ir teikė malonumo iki išsekimo, kol atėjo popietė, ir tada jie, iškart pasidarę skeptiški, mintyse ėmė uždavinėti klausimus: ar iš tikrųjų jie patyrė tokius sukrečiančius išgyvenimus, ar jie iš tiesų buvo laimingi. Būna akimirkų, kai įsimylėjėliai, ypač vyrai, pajutę viengungio vienatvę, būna visai laimingi, netgi užsinori ilgiau pasimėgauti šiurkščiu savo aprimusio

kūno sąstingiu. Šitokia nejautri kūno būsena savo šaltumu ir apatija dėl jų cinizmo atrodo jiems itin patraukli, bet užtenka atsitiktinumo, ir kokia nors intonacija, rankos mostas, kito reikšmingiau ištartas epitetas akimirksniu primena visą tą popietės švelnumą, tų trumpučių meilės valandėlių tikrumą, tą svaiginantį aistros perteklių, ir viskas vėl plyksteli atmintyje lyg žaibas.

Čia aš nutraukiu tą užsitęsusį ir niekam nereikalingą pamokslą. Ir nutraukiu jį savo valia, per daug nesigailėdamas, kad ateities kartos liks be tęsinio. Laikas grįžti pas tą nelaimėlį d'Orti ant parketo, kur valso sūkuryje skrieju kartu su Flora.

Mudu vėl šokame, bet dabar aš jau nesistengiu pasinaudoti savo polėkiu ir jos atsipalaidavimu, kad stipriau suspausčiau glėbyje. Mat Flora ūmai visai nuliūdo. Ji pasirėmusi į mano ranką, palinkusi visu kūnu, nuo valso judesių atlošusi liemenį atgal, tačiau pasvirusi be svaigulio, lyg kažkas būtų ją pakirtę. Kaip čia tiksliau pasakius?.. Ji buvo ne pasvirusi, o susilenkusi – štai tikslus žodis. Tik susilenkusi kitaip negu visi žmonės, kada pajunta artinantis likimą ar nelaimę – tuomet, įtraukę galvą į pečius, jie atstato nugarą, ne tokią jautrią gyvenimo smūgiams ir žaizdoms. O Flora, atlošusi pečius ir kaklą, atrodė nusprendusi leisti nelaimei smogti tiesiai jai į veidą ir į muzikos taktą vis gręžiojosi tai kairėn, tai dešinėn, tarytum, tokiais lėtais ir užsitęsusiais judesiais purtydama galvą, norėtų atsisakyti savo ateities, kurios ji kol kas nežinojo. Man prieš akis išnirdavo čia viena, čia kita jos profilio pusė, abi primerktomis akimis,

nusvirusiomis lūpų kertelėmis ir perbalusiais skruostais, blyškesniais net už paakius, dar neseniai po melsvai pilkšvomis akimis atrodžiusius fajanso atspalvio, nes grožis jau niekuo negalėjo būti jai naudingas, o gal ir pačiai darėsi nepakenčiamas. Tačiau mudu šokome, sukomės valso sūkury, šnibždėjomės, juokėmės, tik ji vis gręžiojo galvą muzikos ritmu ir kiekvienąkart jos auksinių šilkinių plaukų kupeta atrodė atitverianti Florą nuo gyvenimo, nors veikiau tai buvo bandymas pasislėpti nuo likimo.

Štai tada aš patyriau stipriausią savo gyvenime jausmą, didžiausią įtampą ir pilnatvę, ir jis vienintelis galėjo vienintelėje maldoje Dievui, kurio aš netikėjau, suvienyti mano protą, kūną ir širdį. Netgi susieti mano dorovines nuostatas, puikybę, ryžtą ir pažeidžiamumą. Aš jaučiau, kaip mane valdingai ir švelniai nuo galvos iki kojų užlieja liepsninga banga, ir tuo pat metu, maudydamasis jos palaimoje, suvokiau, kad tai daugiau niekados nepasikartos. Kad šitos giluminės srovės, šitos tobulos vidinės santarvės ir šitos nežinomos jėgos aš savyje jau nebeatrasiu. Kiekgi iš mūsų tą vakarą, iš dviejų ar trijų šimtų čia šokančių žmonių, galėjo pasinaudoti ta išskirtine dovana? Tai vis dėlto buvo privilegija: kad ir kas paskui atsitiko, tada mano padėtis buvo iš tikrųjų išskirtinė – aš atsidūriau toje pilnatvės srovėje ir nardžiau joje, ir net išdrįsau duoti jai pavadinimą, anksčiau priskiriamą apsimestiniams impulsams, lėkštiems polėkiams, pavadinimą, priklausantį, kaip man, taip ir kiekvienai gyvai būtybei nuo pat gimimo iki mirties, didžiausiam ir mažiausiai išsipildančiam troškimui – švelnumui. Ir ūmai aš pasijutau taip mylįs Florą, kaip nieko

iki šiol nemylėjau, nes aš jos jau nebenorėjau tik sau. Aš jau nebenorėjau, kad ji mane įsimylėtų, degtų man aistra, pavyduliautų manęs, gyventų su manimi, aš daugiau netroškau taip, kaip troškau tuos pastaruosius dvejus metus, kada mano geismas nenurimdavo nė akimirkai. Visai nelauktai nustojau būti tuo Lomonu, taip geidusiu Floros de Marželas, ir tapau tokiu, kuris tesvajojo, kad kas nors kitas būtų laimingas, ir tiek. Aš tenorėjau, kad Flora būtų laiminga, ar su Žildu, ar su kuo nors kitu. Žiūrėjau į šį tokį atvirą, tokį švelnų, tokį trapų veidą tos trisdešimtmetės moters su tokia skaudžia praeitimi, bet išlaikiusios tiek ryžto ir linksmybės, išsaugojusios gerą širdį, taip pamėgusios poeziją ir taip greitai užsidegančios entuziazmu, kartais tokiomis nelaimingomis akimis, kai pamatydavo, kad aš toks nelaimingas esu tik per ją. Ji buvo puikiai išauklėta, bet nepraradusi prigimtinio nuoširdumo, jausmuose linkusi į kraštutinumus, bet tokia miela su žmonėmis, ir dar ta vaikiškai tyra moteris slapčiomis rašė eilėraščius, nors jie išeidavo arba pernelyg liūdni, arba pernelyg svajingi, tad atrodė šiek tiek lėkštoki, užtat nestokojo muzikalumo, ir aš mačiau, kokį nuoširdų troškimą, poreikį būti laimingai ji jautė, turėdama tam pagrindą, nes troško mylėti tiek, kiek būti mylima, troško duoti tiek, kiek imti, ir tiesiog nesugebėjo pykti, smulkintis, nepasitikėti. Ta moteris būtų paaukojusi viską: visus savo turtus, savo ateitį ir svajones, visą savo praeitį ir laiką, savo garbę ir gyvenimą, dėl jaunesnio už ją poeto valstiečio, dėl šito vyro-vaiko, kurį ji mylėjo tyliai, bet iškart atsižadėjo tos tylos nenorėdama jo žeminti, kai suprato, kad taip pat yra mylima. Šitą švelnią moterį,

kuri neišvengiamai turėjo tiesiog pasibaisėtinai kentėti, aš iš tolo mintyse prispausdavau prie širdies, verkiančiai prie mano peties nusausindavau ašaras, numalšindavau jos raudas ir priimdavau jos skausmą kaip nuosavą su vis didesniu ir besąlygišku atsidavimu. Taigi paaukojau jai savo gyvenimą, savo širdį, visas savo būsimas valandas, ir jų iš tikrųjų buvo daugybė. Visiškai jos atsisakęs padovanojau jai save.

Mačiau Florą lyg pro kokią spinduliuojančią miglą, o kiti šokėjai atrodė tarsi apgaubti spalvotų dūmų, ir niekaip negalėjau suprasti, kas čia darosi, nes pasižymėjau ypač puikia rega. Negalėjau supaisyti, kas per spaustuvai man šitaip gniaužia gerklę, kodėl taip pakerta kelius, kad net klupinėju, praleidžiu šokio taktą ar net iškart porą, trukdau kitiems šokėjams, kurių povyzos dėl kažkokių nesuprantamų priežasčių vis labiau liejasi akyse, o jų spalvos blunka. Bet Flora padėjo man suprasti, iš kur tokie trikdžiai ir svaiguliai, ir kai mano girti antreša išplėšė ją iš svajonių prieglobsčio, ji pasižiūrėjo į mane ir, pačiame salės viduryje, kur mes šokome, iškart nutraukė valsą ir maldaujamu balsu, nors pašnibždomis, bet kaip reikiant išsigandusi, paklausė:

– Nikola, kas jums? Jūs verkiate!..

Tik tada suvokiau, kur tikroji ištikusio mane vištakumo priežastis, ir nors mašinaliai pridėjau delną prie skruosto, to net tikrinti nevertėjo. Apstulbau. Stypsojau lyg įkastas, aš, Lomonas, aukštas ir tvirtas trisdešimties metų vyras, apsipylęs ašaromis, kurios vis tryško man iš akių, ir man buvo net sunku prisiminti, kada paskutinįkart verkiau,

bet tada dar nežinojau, kad jau apverkiu savo ateitį, ne vien savo, bet ir draugų, savo puikiųjų, šauniųjų, mielųjų draugų, kurie tą vakarą šoko, regis, apie nieką daugiau negalvodami.

Flora paėmė mane už rankos lyg vaiką ir išsivedė pro šokėjų gretas, išvengdama susidūrimų, jei neminėtume, kad kažkoks mažiukas ručkis man įspyrė ir neatsiprašė – tikrai būčiau kibęs jam į atlapus, jei akys nebūtų buvusios pilnos ašarų ir visą laiką nebūtų reikėję šnypšti nosies. Tik būčiau turėjęs atrodyti ne taip kvailai, kad šito nepažįstamo ručkio širdyje pasėčiau siaubą ir subrandinčiau atgailą. Lauke radome suoliuką, ant kurio Flora mane ir pasodino, nušluostė man akis, paėmė mane už rankos ir pasižiūrėjo į mane taip liūdnai ir švelniai, kad ašaringoji sloga tik sustiprėjo, lyg pats atkakliai jos šaukčiausi, tad man teko iki skausmo sukąsti žandikaulius. Deja, vis vien jaučiau, kaip man iš akių trykšta tie karšti lašeliai, kurių už vokų apsčiai prisikaupė dar nuo vaikystės, ir jie ten kirbėte kirbėjo, nes gal dvidešimt metų praėjo, kada paskutinįkart verkiau, ir dabar ašaros, skubėdamos pasprukti iš mano nejautrumo ir gerų buržuazinių papročių kalėjimo, kėlė skausmą ir degino man vokus. Aš bandžiau susitvardyti, matydamas Floros veide sutrikusią ir nepasitikinčią šypseną, jai stengiantis mano nepaaiškinamą sielvartą priimti kaip savo.

– Kas jums? – klausinėjo Flora. – Kas jums, Nikola?.. Aš juk esu jūsų draugė. Vien pagalvojus, kad esate nelaimingas, mane suima neviltis.

– Tai nervai... – pasakiau, kas pakliuvo. – Tikrai.

Tačiau Flora iškart mane ryžtingai nutraukė.

– Nervai? Kokie nervai?.. Juk jums jokie nervai! Prašau man nemeluoti. Žinoma, jūs galite tylėti, jei norite, bet tik nemanykite, kad privalote man dėstyti tuos varganus pasiteisinimus. Nervai... Nervai... – kalbėjo ji, keldama į dangų pašaipų žvilgsnį. – Nikola Lomonas man kalba apie nervus ir verkia kaip veršis! Dievo pabijotumėte! Nikola, paklausykite: jus ir Žildą aš myliu labiau už viską pasaulyje. Jei nutylėsite sielvarto priežastį, tai žinokite, kad jūsų ašaros man sukels didžiulį skausmą. Viskas, ką aš turiu, priklauso jums, taip pat mano švelnumas.

Ji ūmai pakilo, pasilenkė prie manęs ir neskubėdama išbučiavo man akis, skruostus, kaktą, nosį, net lengvai prisilietė prie lūpų vis mane šnekindama:

– Jūs tiesiog išėjęs iš veido, metre Lomonai. Taip išgąsdinote, kad dabar turėsiu ko nors išgerti, tai ir jums atnešiu. Neverkite daugiau ant savo kelių, nes šitaip keliate daug rūpesčių. Geriau verkite tiesiai ant šios vejos...

Palydėjau ją akimis, šypsodamasis iš laimės, virpėdamas iš susijaudinimo, meilės ir džiaugdamasis savo sėkme. Tai buvo tikra sėkmė, kad šita moteris mane trupučiuką mylėjo, nors laikė mane vaiku ir vadino Nikola – aš ir buvau Nikola, kuris liko nesuaugęs ir buvo jai svarbesnis už notarą Nikola.

Ji grįžo su taure rausvojo „Bouzy" šampano. Išgėriau jį vienu mauku, kaip tikras vyras, kokiu dabar vėl pasidarė Nikola, nepaisant raudonų akių ir didžiulės nosies, dar labiau išburkusios nuo ašarų, išlikęs patrauklus tai pasakiškai moteriai, nes ji jautriai ir švelniai uždėjo man ant

veido juodą puskaukę, kurią kažkaip pavyko surasti, ir tai buvo jau trečioji tą vakarą.

Pirmąją pamečiau beklaidžiodamas po tuščius koridorius, antrąją – didžiojoje salėje, bet vyliausi, kad trečioji taps paskutine, kurią užsidėjau. Tikėjausi, kad įvykių eiga jų nepareikalaus pusės tuzino. O vienos užtekdavo tik kokiai valandai. Pas d'Orti atvažiavau dešimtą. Sušokau dešimtį valsų, du kartus perėjau tuščiais koridoriais, ten buvau užkluptas tos moters meilės šauksmo, išrėžiau tai šliundrai prakalbą moralės tema, patyriau švelnumo polėkį ir verksmo priepuolį, ir visa tai per trejetą valandų su trejetu puskaukių, taigi trys kaukės ir trys Lomonai. Aš jau pradėjau galvoti, kaip atsargumo dėlei paguldyti į lovą tą trečiąjį personažą ir jo puskaukę pakeisti flaneline naktine kepuraite, nors jos čia neturėjau, tik jutau nerimastingą troškimą pakeisti ja juodąjį nuotykių ieškotojo raištį, kitaip tariant, visus audringus savo jausmus norėjau iškeisti į ramų miegą. Jau sukau išėjimo link, bet buvo per vėlu! Atsitiktinumas jau buvo beįsikišąs ir lemtis sukosi tarp šokėjų, tiksliau, dalyvavo tame baliuje. Ir ji parodė mano išgąsdintoms akims atvirkštinę ir siaubingą iki tol laimingos meilės istorijos prasmę. Bent jau vienam iš tų dviejų meilužių, nes Žildas turėjo jausti, kad tai nesibaigs kitaip, negu apgailėtinu ir žiauriu būdu. Žildui net juokiantis turėjo iš siaubo kalenti dantys, vos prisimindavo savo ydą, tą gašlų nuopuolį, kurio dar šią akimirką miglotai jam pavydėjau. Flora artinosi prie jo, o aš tuo metu nenuleidau akių nuo gražiojo tamsaus Žildo veido ir netikėtai pamačiau, kaip jis persikreipė iš neapsakomo įtūžio, tada tučtuojau

paspartinau žingsnį, kad anksčiau už Florą suspėčiau prie jo ir jo neapykantos objekto. Tai buvo tas pats ručkis, kuris mane visai neseniai stumtelėjo, jo pavardė buvo Šuazė, ir, be markizo tuo pačiu vardu, jis dar turėjo kunigaikščio de Šantaso titulą. Tai buvo aukščiausios kilmės ir labiausiai tituluotas žmogus visame Sentonže, bet ir labiausiai sugadintas savo aristokratiškumo ir privilegijų.

– Jūs taip žemai puolėte, – pasakė jis Florai, nutaisęs kandžią ir piktdžiugišką miną. – Jūs taip žemai puolėte, brangioji pussesere, tik ar jūs nors prisimenate, kad esame giminės?

– Taip, – nenoromis atsiliepė nustėrusi Flora. – Taip, aš žinau. Mano senelis buvo jūsų senelio brolis... Bet kam čia viso to reikia? Kodėl jūs toks išbalęs, Žildai? – paklausė ji savo mylimojo, net nesiklausydama, ką jai bando atsakyti ručkis pusbrolis, ir į tai jis sušvilpė kaip medžiotojas, pjudantis šunų rują, ir tas šaižus garsas, nuskardenęs tarp dviejų smuiko partijų, privertė krūptelėti visus baliaus dalyvius. Tai buvo vulgarus, ausį rėžiantis švilpimas, ir man atrodo, kad jau nuo Liudviko XIV laikų moterų draugijoje vyrai taip nesielgia.

– Aš pasakiau tam kaimiečiui, kuris pasinešęs būti bajoru, – tarė Anri de Šuazė, – kad juo dėtas palikčiau namus, kuriuose susirinkę ne jo aplinkos žmonės. Man kažkas yra sakęs, mieloji pussesere, kad jūs trinatės su kažkokiu poetu, bet aš nežinojau, kad tas poetas prižiūrėjo triušius, mosikavo dalgiu pas mano pusbrolius, net šėrė jų kiaules. Man atrodo, kad šito tikrai per daug kažkam, pretenduojančiam užkariauti mūsų kraujo ir giminės moters širdį.

– Šuazė, jūs išprotėjote!.. – suriko suspėjęs atbėgti d'Orti, kuris nusprendė, kaip ir pridera, imtis namų šeimininko vaidmens. – Šuazė, prašau atsiimti savo žodžius arba palikti mano pastogę. Žildas yra mano svečias.

Įsivyravus slogiai tylai, svečiai pradėjo atsargiai artintis prie barnio vietos ir lyg kokie niūrūs likimo gniaužtai susivėrė ties abiem vyrais, neleisdami pradėti jokių taikos derybų.

– Aš neprieštarauju, kad jis pasiliktų šiuose namuose, – vėl prakalbo Šuazė, kurio raupuotas veidas ir tulžinga burna šlykščiai persikreipė iš įtūžio. – Bet tegu jis nešioja valgius ir šveičia parketą. Aš nenoriu priešais save matyti jo šokančio, nesvarbu, su kuria iš čia esančių moterų, juk galbūt jo tėvai išskerdė mūsų tėvus. Jūsų prasta atmintis, d'Orti. Reikia būti bepročiu, kad kviestum į mūsų draugiją visokius lažininkus po to, ką jie padarė mūsų protėviams...

Žildas iš pradžių išbalo, paskui išraudo, paskui vėl išbalo, žingtelėjo žingsnelį į priekį ir su blankia šypsena aiškiai ištarė:

– Taip, aš kirsdavau javus, pone Šūdmaly, ir man bus tikras malonumas susikauti su jumis dalgiais, kardais arba kokiais tik panorėsite ginklais. Ir kada tik panorėsite.

– Aš kaunuosi tik su savo sluoksnio žmonėmis... – prakalbo Šuazė, bet gavo iš Žildo tokį smarkų antausį, kad net susvirduliavo.

Jo jaunesnysis brolis, juokais vadinamas „mažuoju Šuazė", nes jis buvo didžiulis ir jau nuo dvidešimties metų storapilvis, o savo kvailumu prilygo brolio vaidingumui,

iškart puolė Žildą. Po sekundės trys peštukai jau nesidrovėdami moterų iš visų jėgų kibo vienas kitam į atlapus, paskui atsirado ir ketvirtas, nes aš įspyriau įžeidėjo broliui. Viena moteris suspigo ir nualpo ar bent jau suvaidino alpstančią, o man net nereikėjo atsigręžti, kad suprasčiau, jog tai Artemizė, bet tai visus apramino, tiksliau, visi tebebuvo įaudrinti, tik ėmė suvokti, kas darosi.

D'Orti vaikščiojo nuo vieno prie kito, nuo manęs prie Norbero de Šuazė, nuo Žildo prie markizo Anri, ir, rodos, per penkias minutes buvo nuspręsta, kad dėl abipusių įžeidimų turėsime kautis rytoj priešaušriu, špagomis arba pistoletais, o rinktis ginklus leisime priešininkams. Neslepiu, kad tą akimirką pasijutau visiškai sutrikęs, nes niekuomet nebuvau išsitraukęs špagos iš makšties, nebent baidydamas svirne žiurkes, o pistoletu mokėjau naudotis ne ką geriau kaip vėduokle. Vėl užgrojo smuikai, ir visi metėsi šokti valsą, tik pernelyg garsiai juokdamiesi arba šnibždėdamiesi. Man vakarėlis atrodė jau pasibaigęs, tad beliko sulaukti ryto, o tada jau kaip bus, taip bus.

Reikia pripažinti, kad d'Orti buvo teisus – jo balius pasirodė prašmatniausias per visą pramogų sezoną, gal ir per visą šimtmetį, ir apie jį tikrai bus labai ilgai ir daug kalbama, kol gandai pasieks sostinę. Jau buvo pusė antros. Priskyriau tą dvikovą prie daugybės savo keistenybių ir leidausi šokti su Artemize, o ji, sujaudinta virš mano galvos pakibusios grėsmės, taip prisispaudė prie manęs, jog prieš dešimtį metų tokiu jos įkarščiu būčiau buvęs labai patenkintas, bet šį vakarą likau šaltas.

Anri de Šuazė daugiausia laiko praleisdavo tarp Paryžiaus ir Konjako, kur turėjo žemių, o Paryžiuje tik kaupdavo nesėkmes su garsiomis moterimis, bet grįžus į provinciją jo pasakojimai tiesiog sužėrėdavo pergalėmis. Pridurkime, kad tai buvo ne vien tulžingas žmogus, bet dar ir kankinamas tokios ligos, kuri retai kada patausodavo aukų nervus ir dvasinę pusiausvyrą. Įsitikinęs, kad vykdo pareigą, ir manydamas esąs vakaro didvyris bei vietinės aristokratijos interesų gynėjas, Anri de Šuazė ištisą valandą nėrėsi iš kailio, rodydamas, koks jis yra išsišokėlis ir kvailys. Iš visų d'Orti rūmų salės kampų girdėjosi jo gergždžiantis juokas, nors patalpa tikrai buvo didžiulė, ir dar toks garsus, kad jam nutilus aš net sunerimdavau. Na, taip, mane apimdavo keistas nerimas, jei nebegirdėdavau bliaunant to buko galvijo su aukštą kilmę rodančiomis dalelytėmis, to nešulinio asilo, kuriam turėjau būti perduotas pagal įgaliojimą kaip beprasmiška auka, aš, vargšas provincijos notaras, neturintis gyslose nė lašelio nei mėlyno, nei šalto kraujo. Paskui Šuazė pasirodė su kažkokia nepažįstamąja. Gal dar koks dvidešimt svečių nebuvo nusiėmę kaukių, ir Šuazė šoko su viena iš tokių moterų. Ji vilkėjo juoda suknele, tačiau šiame vakarėlyje jos anksčiau nepastebėjau, nors ji šoko puikiai, bet gal taip atrodė tik pro mano tamsių minčių šydą. Žildas ir Flora įsitaisė tolimame kampe ir apie kažką tyliai, bet labai karštai ginčijosi. Floros net lūpos buvo išbalusios, ir ji tiesiog rijo akimis jo veidą, rankas, visą jo kūną, kaip tikra meilužė, nuo kurios špaga ar pistoletu norima atplėšti mylimąjį. Bet aš žinojau, kad Žildas po dvejų metų pamokų Paryžiuje tapo mikliu fechtuotoju

ir taikliu šauliu, ir prisipažinsiu, drebėjau vien dėl savo kailio. Jaučiausi vienišas, palaikomas, beje, tik Floros ir galbūt Artemizės, kuri pasidarė tokia švelni, tik pavėlavo dešimt metų.

Anri de Šuazė atrodė iki ausų susižavėjęs savo šokio partnere. Bet ir ne vienintelis, nes vos orkestrui nustojus groti trūksmingą polką pamačiau, kaip trejetas vyrų, vienas kitą stumdydami ir net neatsiprašinėdami, jau lekia prie jos. Vienas iš jų buvo d'Orti, kuris, kaip ir pridera geram namų šeimininkui, pirmasis nusiėmė kaukę, tik kur dingo jo skruostų raudonis ir kvailoka veido išraiška, kurie tiesiog švietė kiekviename žingsnyje? Jis atrodė paniuręs ir išblyškęs lyg vaiduoklis. Antrasis nepažįstamosios gerbėjas arba pretendentas į tokią garbę buvo pats mūsų prefektas Onorė, kuris visą vakarą taip kankinosi, kad nenusiėmė kaukės, idant nesimatytų, koks jis liūdnas. Trečiasis, kone bėgte kirtęs salę, kad suskubtų su d'Orti, buvo ne kas kitas, o Žildas. Nepažįstamoji atrodė labai iškilniai. Tačiau pro prabangius papuošalus šmėžuojantys juodi plaukai, nuo prašmatnios lengvutės gagato spalvos suknelės, sujudėjus klostėms, dvelktelinti kažkokia niauri jėga, putlios, į tulžingą šypseną sučiauptos lūpos, kurių nedengė puskaukė, galvos laikysena ir rankų mostai, lieknas ir tvirtas stuomuo, išsiduodantis iš po tiulio ir atlaso, žemas gerklinis juokas, akių blykčiojimai pro kaukės plyšius galėjo sukurti kerintį vaizdą eiliniam vyrui, bet man kėlė tik šiurpą. Kai tik ji dirstelėjo į mano pusę, iškart atpažinau Martą ir nesąmoningai pasukau prie jos. D'Orti pristatė mane kaip savo puikų draugą Nikola Lomoną, o ją, kad supažindinimas atitiktų

etiketą, kuo ramiausiai pavadino kunigaikštiene de Mužjė. Supratau, kad prisiartinau prie jos prieš savo valią, kaip einama pažiūrėti grėsmingo tigro, kada jis uždarytas narve.

Ir štai Marta, „kunigaikštienė de Mužjė", Floros tarnaitė ir Žildo meilužė, pirmo pasitaikiusio tarniūkščio šliundra, šokiui pasirinko būtent mane, grakščiu ir iškilniu mostu uždėjusi savo pirštinėtas rankas man ant dilbių, ir dėl to stabas ištiko ne tik mane, bet ir kitus pretendentus. Pamačiau, kaip Anri de Šuazė, pasiruošęs viskam, jau kilsteli koją žingsniui, bet laiku prisiminęs, kad rytojaus dvikovoje jam neabejotinai ir taip atiteks mano galva, tikriausiai pamanė, kad dabar neverta nė prasidėti. Šie trys vyrai, stovėję tarp Martos ir šokių aikštelės, visi kartu pasitraukė, leisdami mums praeiti, ir jų laikysena buvo tokia iškilminga ir dirbtinė, jų veiduose matėsi tiek pasipiktinimo ir nusivylimo, kad tai net patraukė aplinkinių dėmesį. Šokau su Marta, iš pradžių nepersimesdamas su ja nė žodeliu, nes buvau suglumęs, nustebęs, bet nejučiomis susijaudinau nuo artumos to kūno, atrodo, nukalto iš geležies, nuausto iš šilko ir goslesnio negu bet kurios kitos moters.

– Na ir kaip? – paklausė ji kone abejingai ir pakartojo: – Na ir kaip?

– Tik jūsų man ir betrūko, – atsakiau aš, o ji prapliupo juoku.

Ji prapliupo tokiu linksmu, vaikišku, nekaltu ir užkrečiamu juoku, kokio gyvenime nebuvau girdėjęs. Tai buvo juokas, kuriame skambėjo pati juoko esmė, kaip tame jos meilės šauksme skambėjo pati meilė, ir pagaliau mane taip pat suėmė juokas ir mus, šitaip besikvatojančius, nubloškė

į gretimą svetainę ir gilų fotelį joje. Dar ir šiandien nežinau, iš kur atsirado tas juokas, ar aš juokiausi iš savo ir mūsų gyvenimo, ar tai buvo kvatojimasis iš nevilties, ar moksleiviškas krizenimas, ar kažkas nesveiko, gal nerviniai traukuliai, o gal juokiausi tik dėl įsitikinimo, kad nelemtąją frazę: „Tik jūsų man ir betrūko" ištariau kaip neprilygstamas komikas.

Laikrodžiai išmušė antrą valandą, ir dabar jau visi turėjo nusiimti kaukes, o man tai nebuvo itin maloni priedermė, nes veidas tikriausiai buvo siaubingai išburkęs nuo ašarų, sielvarto ir to juoko priepuolio, kitaip tariant, lyg sudaužytas, ir galėjo išgąsdinti Martą. Akimirką įsivaizdavau, kokia būtų Šuazė mina, jei jis sužinotų, kad rėžė sparną aplink kambarinę, ir mane vėl suėmė juokas. Paaiškinau Martai savo nesutramdomo juoko priežastį, ir jai nuo to pasidarė dar smagiau. Šitokius mus pamatė praeidama pro šalį Flora ir šyptelėjo, o Žildas, vedęsis ją už parankės, atsuko į mus išblyškusį pasmerktojo, pasipūtusį ir įtarų išdaviko, iškankintą apgaudinėjamojo ir apgaudinėtojo veidą. Tačiau šį naują linksmybės priepuolį ūmai nutraukė mintis, kas manęs laukia paryčiui. Marta paklausė, kodėl man taip nelauktai ištįso veidas, ir aš supratau, kad mūsų apsišaukėlei kunigaikštienei, tik dabar atėjusiai į balių, kuriame nieko nepažinojo, viskas buvo naujiena.

– Kad viskas susitvarkytų, turiu leistis nužudomas... – sumurmėjau, baigdamas pasakojimą apie tą incidentą. – Aš sugebu naudotis pieštuku, kamanomis ar plunksna, bet tik ne špaga. Jei kalbėtume apie pistoletą, tai vienąkart esu nušovęs strazdą, kai taikiausi į šerną...

Kad ir kaip būtų keista, šalia tos pragariškos kambarinės jaučiau tikrą palengvėjimą. Juk ji išdrįso pasirodyti baliuje apsimetusi kunigaikštiene, tyčiotis iš provincijos didžiūnų, ir tokia drąsa mano akyse ją iškėlė aukščiau paprasto įžūlumo. Turiu prisipažinti, kad pajutau tam tikrą pagarbą tai paleistuvei, kuria dalinosi pora liokajų, prefektas, vietiniai dvarininkėliai ir dar vienas kaimo poetas. Ji tikriausiai pagavo mano žvilgsnį, nes jos pridengtos puskauke pilkšvos akys šiek tiek sudrėko ir ji atsakė man į frazę, kurios vis dėlto neištariau.

– Aš jus taip pat labai myliu, Lomonai. Visada mėgau aukštus, tvirtus ir kvailus vyrus, jausmingus nevykėlius, turtuolių notarus, kurie dažniausiai būna vargšų draugai. Jūs man atrodote ne toks piktas, kaip kiti, ir ne toks savimyla. Dėl to, matyt, žema kilmė jums taip pritinka.

– Ji man taip pritinka, kad rytoj per ją būsiu užmuštas lyg koks aukštakilmis princas, – niūriai pajuokavau.

– Katras iš jų bus prieš jus? Storulis Norberas? Toks gali labai taikliai nusitaikyti. Jis yra impotentas. O tokie žmonės visada būna labai žiaurūs. Jeigu jie negali pasireikšti vienoje srityje, tai nori būti pranašesni kitoje. Tas kiaulė tikrai rinksis šaunamąjį ginklą.

– Impotentas? – paklausiau ir tučtuojau susigėdau savo smalsumo.

Atsikėliau, nes ūmai supratau, kad toliau bendrauti su ja, kalbėtis ir juokauti būtų dalyvavimas jos meluose, spektaklyje, visame tame, kas gali tapti tragedija Florai. Ji šyptelėjo, pamačiusi, kad ruošiuosi sprukti, ir tarė: „Norberas mirs anksčiau už jus“, lyg būtų pažadėjusi vaikui šokoladinį pyragaitį, kai tik pasibaigs sekmadienio mišios.

Sugrįžau į baliaus salę ir pamačiau, kad tas incidentas svečiams toli gražu neaptemdė nuotaikos, kaip tik ją pakėlė. D'Orti iš tikrųjų pasirodė puikus namų šeimininkas: čia buvo tiek svaigių vynų, tiek rinktinių valgių, puiki muzika, gražių nepažįstamųjų, o galiausiai ir pokalbio tema, verta kokio tūkstančio fejerverkų. Atrodė, kad dvikova suteikė progą įsileisti į debatus. Vieni iš susirinkusiųjų pritarė Šuazė, kiti – Žildui, o moterys vieningai palaikė pastaruosius. Ir su tikru malonumu įsitikinau, kad manęs jau gedima. Visi mano kontoros klientai patylom ėjo prie manęs paspausti rankos, jų akys buvo sudrėkusios, ir jie pramurmėdavo keletą padrikų žodžių apie mano, kaip raštvedžio, talentą, o dar atsirado keletas tokių cinikų ir gobšuolių, kurie be užuolankų klausinėjo, ar aš jau įvykdžiau visus jų nurodymus biržai, todėl tiesiog džiūgavau nuo minties, kad jei man atsitiktų kas nors blogo, tai ir jie neišvengtų nemalonumų. Lyg to dar būtų mažai, markizas de Duajakas pradėjo atvirai dėstyti rūpesčius dėl pievos, kurią norėjo mano padedamas nusipirkti. Aš jam maloniai atsakiau, kad kol kas nieko nepadaryta, bet ketinu pirkimo reikalais užsiimti jau nuo rytojaus. Tada jis nusiminęs ėmė taip linguoti galvą, kad turėjau pridurti: jei jis mano, jog aš tučtuojau šoksiu ant žirgo ir lėksiu pirkti pievelės, tai jis labai klysta, nes visai nesiruošiu dėl keleto arpanų žolės praleisti prieš dvikovą bemiegę naktį. Atvirai kalbant, tą vakarą aš praradau visus savo klientus.

O štai d'Orti, priešingai, pasirodė labai supratingas. Jis atrodė labai nusiminęs, nes žinojo, kokie mano sugebėji-

mai naudotis špaga ar pistoletu. Taigi jis nuėjo pasikalbėti su Šuazė jaunesniuoju, bet grįžo prislėgtas. Tas jaunuolis, išskirtinis šaulys, pareikalavo pistoletų – jam akivaizdžiai užteko kvailumo kėsintis į gyvybę žmogaus, kuris niekaip negalėtų atimti gyvybės jam. Žildas buvo nuėjęs pas jį šiek tiek anksčiau, siūlydamasis kautis su abiem broliais iš eilės, jei jam teks tokia proga, bet abudu atsisakė. Šie žmonės troško pamatyti, kaip liejasi mano nekaltas kraujas, o jei jis nėra mėlynas, tai čia jokio nuostolio. D'Orti buvo labai susikrimtęs, aš taip pat. Bet kur kas labiau krimtausi dėl tokios perspektyvos, negu bijojau. Atvirai tariant, mintis, jog galiu taip kvailai mirti nužudytas žmogaus, kurio anksčiau beveik nepažinojau, ir dar dėl garbinamos moters, prie kurios nė karto taip ir neprisiliečiau, man atrodė tokia absurdiška, kad jaučiau sunkiai nusakomą pasibjaurėjimą ir kankinantį nuovargį, nors aplinkiniai laikė mane tikru didvyriu. Girdėjau, kaip jie liaupsina mano neatsargumą ir beprotybę su didesniu įsitikinimu, negu visą praėjusį dešimtmetį girdavo mano, kaip raštvedžio, apdairumą ir sveiką protą. Artemizė nuėjo taip toli, kad nusprendė apalpti mano glėbyje ir viešai aplaistyti ašaromis mano frako antkrūtinį ir mūsų buvusią trumpalaikę meilę, kuriai, beje, pati nesuteikė teisės gyvuoti.

Keletas kitų moterų, pas kurias kadaise pasisvečiavau Šarantoje, po šito beprotiško pasiglėbesčiavimo susižavėjo mano santūrumu ne ką mažiau kaip maniškiu pasileidimu ir net pasivedusios mane nuošaliau užtikrino, kad nuo rytojaus man neginčytinai priklausys jų švelniausi jausmai, ilgiausias gyvenimas jų atmintyje ir išskirtinė

vieta jų širdyse. Jau buvau vaiduoklis, kai išėjau iš to kambario ir dar kartą paklaidžiojau po laiptus ir koridorius, taip pat tapusius vaiduokliškais. Aš žinojau, kad Žildas ir Flora manęs laukia, tačiau netikėtai pajutau, kad man jau neužteks jėgų su jais bendrauti. Nuslinkau iki savo lovos ir išsitiesiau, nusprendęs miegoti kietai, kaip retai kada pavykdavo, ir tučtuojau nugrimzdau į nesąmoningos būsenos, lengviausiai prieinamos iš visų mano meilužių, glėbį. Paskutinis vaizdas, šmėkštelėjęs po vokais, buvo Marta, šokanti valsą ir sėjanti nesantaiką tarp savo gerbėjų.

Galutinai išsibudinau tik tada, kai jau stovėjau apsivilkęs baltais marškiniais prasegta apykakle ir žvelgiau į juodą pistoleto vamzdį, kurį man taikė tiesiai į širdį kitame lauko gale stovintis Norberas de Šuazė. Aš visada keliuosi labai sunkiai ir lėtai, ir dar man tenka kokią valandą tampytis su tuo bestuburio gyvio kūnu tarp prausyklos ir miegamojo, kol pagaliau nusileidžiu į kontorą ir tik tada pasidarau žmogiška ir mąstančia būtybe. Tas pats buvo šįryt, ir aš, nepaisant dramatiškosios šio balzgano ir žvarbaus priešaušrio dalies, paniuręs vien drebėjau nuo šalčio ir negalėjau suprasti, kodėl čia esu. Jaučiausi visai vienišas, nes šalia nebuvo draugų. Atsipeikėjau tiesiog akimirksniu, galiu pasakyti, pačią paskutinę minutę. Kai pagaliau galutinai pramerkiau akis, pamačiau tą lauką, blankiai mėlyną dangų, nuo vėjo banguojančią žolę, tas kalvotas apylinkes, tą žemę, kuri buvo mano, tą dangų, kuris buvo mano, tą ranką, kuri buvo mano, laikančią sunkų ir šaltą nepažįstamą daiktą,

užtaisytą pistoletą, keliantį man siaubą ne tik savo svoriu, bet ir prisilietimu. Mes turėjome kautis pirmieji, ir netoliese pamačiau Žildą, įsistebeilijusį į žemę ir taip pat apsivilkusį baltais marškiniais. Man atrodė, kad neseniai pro pravertas duris mačiau paklaikusį iš sielvarto ir ištinusį nuo ašarų Floros veidą. Tada iškart pagalvojau: „Betgi šitas šunsnukis gali mane nudėti!" Ir pajutau, kaip visi mano kūno raumenys sustingsta, bet ne tiek iš baimės, kiek iš įsiūčio.

– Ponai, ar jau pasiruošę? – pasigirdo nepažįstamas balsas, ir pamačiau už keleto žingsnių žmogų, besidedantį kariška antkrūtinį. Jis dėvėjo cilindrą, buvo gerai ir labai šiltai apsirengęs. Nepasakysi, kad būtų buvęs neapdairus, nes jau minėjau, kad besitaikydamas į Šuazė lengvai galėjau bet kuriam sekundantui pramušti galvoje skylę. Mečiau žvilgsnį į tą žmogų, kuriam taip knietėjo pamatyti mane mirusį, paskui į kitą pusę ir pamačiau pievos gale už gyvatvorės, šiek tiek dešiniau Norbero, prie buksmedžio kamieno kažką raudono, galbūt raudono audinio skiautę. Pagalvojau, kad tai koks nors kaimo vaikas, susigundęs pasižiūrėti, kaip tie galvijai ponai žudys vienas kitą, tačiau vaikinas dešine ranka iškėlė kažkokį daiktą, ant kurio blykstelėjo pirmieji aušros spinduliai, – atrodė, lyg saulė būtų tyčia laukusi, kol nuslinks debesys ir galės užžiebti aušrą, kad tas pistoletas patogiau nusitaikytų į savo auką.

– Sulig skaičiumi trys turite šauti, ponai. Skaičiuoju...

Kai Norberas de Šuazė tvirtai įsirėmė kojomis į žemę, jo dramblotas kūnas nuo įtampos ir pašėlusio troškimo mane nužudyti nelauktai tapo grakštus, jo žvilgsnis įsmigo į

mane, o ranka išsitiesė į priekį. Ir kad neatrodyčiau juokingas su tabaluojančia ranka, aš taip pat ją pakėliau ir atstačiau apytikre kryptimi. „Du", – išgirdau balsą. Supratęs, kad laikau pirštą ne ant pistoleto gaiduko, o ant lankelio, skubiai įkišau pirštą po juo, ir kai tik mano smilius prisilietė prie gaiduko, apimtas siaubo žingtelėjau atgal. Tą pačią akimirką suvokiau, kad nieku gyvu negalėčiau, net jei labai reikėtų, apgalvotai nužudyti žmogaus. Štai tada išgirdau kažką keisto, lyg kniaukimą ar švilpesį kairėje, sklindantį nuo raudonos skarelės, kitaip tariant, priešingoje pusėje nuo sekundantų, todėl girdimą tik man ir Norberui, ir išskyriau žodžius: „Norberai... Norberai...", tariamus tokiu tonu, kuris mano atmintyje nuskambėjo lyg pažįstamas aidas, tačiau mane sutrikdė kur kas mažiau negu Šuazė, nes jis, atpalaidavęs visus kūno raumenis, kaip man pasirodė, pamiršęs net mane, greitai lyg paukštis pasuko galvą į tą pusę, iš kurios girdėjosi balsas. Ir aš žiūrėjau, kaip šito galvijo veide pražysta palaiminga, kupina ekstazės ir nuostabos šypsena, kol išgirdau komandą: „Trys!", o tada užsimerkiau ir iššoviau, kad prieš mirtį atlikčiau nors kokį veiksmą, tegu ir visai be naudos. Kai atsimerkiau, net kraujas sutvinksėjo smilkiniuose ir nuo nesulaikomo keisto šleikštulio, atrodė, tuoj sustos širdis, nes pamačiau Norberą, tįsantį ant žemės, o priėjęs arčiau išvydau ir kulką tarpuakyje, lyg būtų vykusi lygiaverčių priešininkų dvikova. Raudonoji dėmė už gyvatvorės nebešvytavo, bet ant žolės jau plėtėsi tokios pat spalvos kita.

Visi žiūrėjo į mane lyg stabo ištikti, net su tam tikra pagarba, tik mane nuo to dar labiau suėmė šleikštulys, ir aš po

medžiu išvėmiau visus pusryčius, kuriuos prieš valandą suvalgiau tebesnūduriuodamas. Marta savo pažadą ištesėjo.

Šuazė priklausė senai aristokratų giminei, pagarsėjusiai savo laukiniais papročiais, tačiau pasižymėjusiai ir labai artimais tarpusavio ryšiais. Tad vyresnysis Anri, tokia lengva ranka pastūmėjęs jaunėlį į nusikaltimą, buvo be galo priblokštas, pamatęs, kad pats atidavė jį mirčiai į nagus. Jis puolė prie brolio kūno ir verkdamas ėmė jį šaukti vardu, ir dar taip graudžiai, kad man ašaros ištryško ir net būčiau bandęs jį guosti, bet kažkas man griežtai pačiu laiku pareiškė, jog tai jau nei šis, nei tas. Žildas stovėjo perbalęs. Jis vis dirsčiojo į mane nustebęs, sunerimęs ir sutrikęs. Vargšas vaikinas, be jokių abejonių, buvo pasiruošęs už mane atkeršyti, bet tik jau ne klausytis mano aukų raudų. Pagaliau Šuazė nusiramino, pasiėmė pistoletą ir nežiūrėdamas į Žildą įsodino kulką jam į ranką, bet pats tučtuojau gavo į šlaunį, apsisuko ratu ir nuvirto ant žemės. Tada dar sunkiau buvo žiūrėti šią dramą: jis apsivyniojo aplink savo brolio kūną ir niekas negalėjo jo atitraukti, jis vis šaukė brolį, lyg dvikova su Žildu būtų nereikalingas, nieko jo sielvartui nepridėjęs dalykas. Aš visas drebėjau, kiti taip pat. Šita blankiai žalsva pievelė, tie du apsikabinę vyrai baltais marškiniais, išsitepę vienas kito krauju, iš kurių vienas verkė praradęs kitą ir vis kūkčiodamas kartojo jo vardą, visai nesirūpindamas savo sužalota koja, iš kurios išsikišo didžiulis kaulas. Ir visas tas kraujas, tie išblyškę veidai, tas varganas žmogaus gyvenimas, kurį nutraukė švino kulka vardan kvailų kilmingumo, garbės ir klaidingai suprantamo išdidumo idėjų, atrodė taip apgailėtina. Sekundantai

taip pat tai pajuto, ir vyriškis, davęs ženklą šauti, trenkė skrybėlę ant žemės ir pareiškęs, kad tai paskutinis kartas jo gyvenime, kai jis ryžosi vadovauti „tokio pobūdžio komedijai", kaip pridūrė vis dar neatsigaudamas iš siaubo, spruko iš dvikovos lauko, toks kurioziškai juokingas su savo redingotu, nes dangus pradėjo sparčiai giedrytis.

Buvo jau aštunta valanda. Tas groteskiškas barbarybės aktas truko lygiai valandą su ketvirčiu. Pirmąkart gyvenime pasijutau išdidžiai, kad nesu bajoras ir man nereikia laikytis tų paikų kraugeriškų papročių. Po kiek laiko užėjau į pilies apartamentus pas Žildą ir Florą, kuri slaugė savo sužeistąjį, jos akys buvo paraudusios nuo nemigos, ir, dar negalėdama visiškai atsigauti, ji tuo pat metu išgyveno ir palengvėjimą, ir praėjusios nakties siaubą, baimę dėl Žildo ir džiaugsmą, kad jam peršovė tik ranką, o ne galvą. Ji mane džiaugsmingai apkabino ir nerodė jokios nuostabos matydama mane gyvą, o kiti žmonės šioje pilyje, visi be išimties, žiūrėjo į mane kaip sugrįžusį iš anapilio, nes jau ir praėjusį vakarą jiems atrodžiau vaiduoklis. Pasivedėjusi mane nuošaliau, Flora nervingai juokdamasi pasakė:

– Viešpatie! Kaip palengvėjo, kai pamačiau, kad abudu esate gyvi... Kokia man buvo kraupi šita naktis! O kur jūs išėjote, kai mes vėl grįžome į šokių salę? Mat šitas vaikėzas... – tarė ji, rodydama į Žildą, išsitiesusį ligos patale, – šitas vaikėzas vėl panoro pašokti, jūs tik įsivaizduokite, prieš pat dvikovą... – Ji juokėsi lyg motina iš savo atžalos krečiamų kvailysčių. – Galiu prisiekti. Ar ne, Žildai? – kreipėsi į savo mylimąjį, o šis tik pritariamai sumirksėjo, nepasukdamas galvos. – Jis vis šoko su ta gražuole nepa-

žįstamąja, kunigaikštiene de Mužjė, apie kurią anksčiau nieko negirdėjau.

– Be abejo, tai viena d'Orti šliundrų, kurią jis perrengė baliui, – pasakė atsitiktinai užsukęs Duajakas, nors galbūt jis tyčia užėjo, norėdamas pasikalbėti su manimi apie tą savo pievą.

– Tikrai ne, – atsiliepė Flora su įprastu kilnumu, kurio nepritrūkdavo netgi tada, kai ji pavydėdavo. – Tikrai ne. Tos moters elgesyje aš nepastebėjau nieko vulgaraus, net jei bendraudama su vyrais ir buvo šiek tiek neapdairi. Būtų įdomu su ja susipažinti.

– Ji išvyko pačiais paryčiais, ponia, – išgirdau prislopintą bejausmį balsą.

Nors tuo metu padėjau gydytojui tvarstyti Žildą, iškart atpažinau Martą, o ji jau buvo spėjusi persivilkti savo tamsiais kambarinės drabužiais, susisukti ant pakaušio kuodelį ir netgi jos veidas pasidarė griežtas. Žiūrėjau į ją lyg apkvaitęs ir jaučiau ne tik dėkingumą, bet ir baimę, ir dar nežinia ką, tačiau ji net nepakėlė į mane akių.

– Jūsų nepažįstamoji išvyko tuo metu, kai kiti sugrįžo, – tarė Flora juokdamasi ir meiliai į ją žiūrėdama. – O balius kaime turėjo būti labai smagus, jei kai kas parsirado iš jo taip vėlai, – pridūrė ji be jokio priekaišto balse ir pasakė Martai: – Beje, jūsų paslaugų man ir neprireikė. Aš visą naktį iki paryčių praleidau su šita suknele ir dabar negalėsiu jos pakęsti visą gyvenimą, – ji parodė į melsvo tiulio suknelę, kuri buvo visa aplaistyta ašaromis.

Kadangi Marta vėl nieko neatsakė, Flora kreipėsi į mane, mesdama į ją lipšnų žvilgsnį:

– Reikia pripažinti, kad raudona spalva jai nuostabiai tinka. Vakar aš jai paskolinau savo indišką skarą, ir ji turėjo jai užtikrinti nemenką pasisekimą tarp kaimo kavalierių.

Ji nutilo, nes į kambarį įėjo d'Orti. Jis atrodė labai susirūpinęs, lyg jam visai nebūtų palengvėję nuo to, kad vėl mato gyvus savo draugus – notarą ir Žildą.

– Bus teisminis tyrimas, – pasakė jis. – Juk yra lavonas. Reikia sutarti dėl įvykių versijos ir jos laikytis. Manau, žinote, kad dvikovos uždraustos ir bajorams, ir visiems kitiems piliečiams. O brolių Šuazė dėdė posėdžiauja Perų rūmuose.

– Betgi tam yra Onorė, – iškart papriešgyniavau, – kad pateiktų savo versiją. Jis juk prefektas, po velnių! Jo sąžiningumu nieks nedrįs suabejoti. Pagaliau ir Šuazė nėra tas žmogus, kuriam derėtų skųstis dėl dvikovos, kurią jis taip primygtinai išsireikalavo.

– Šuazė ir nesiskųstų dėl nieko, – atsakė d'Orti, – jei ne jo brolio mirtis. Beje, Lomonai, jis mane įpareigojo jums pasakyti, jog matė, kaip jūs šaudamas užsimerkėte, todėl negali jums reikšti priekaištų. O štai jo brolio kulka buvo rasta įsmigusi į medžio kamieną. Taigi jis turėjo šauti jau griūdamas. O jūs juk nešovėte, kol neišgirdote komandos. Ne, Šuazė nieko nesakys arba pasakys, ką panorės. Bet Onorė juolab nieko nepasakys. Mūsų prefektas šįryt pasikorė kluone. Neseniai jį ten surado.

Įsivyravo tokia slogi ir taip užsitęsusi tyla, kad pajutau tikrą palengvėjimą, kai Flora riktelėjo, paskui susvyravo ir apalpusi susmuko ant žemės. Žildas iškart pašoko iš lovos, d'Orti ėmė aiškinti žmonėms, pamažu plūstantiems į

tą kambarį, kaip buvo surastas prefekto lavonas, visi kaip vienas kartojo, kad dar matę Onorė labai vėlai vakar vakare, o kažkas netgi pasakė, kad jis šokęs paskutinį valsą su ta žavia nepažįstamąja. Pasinaudojęs sąmyšiu, aš tyliai išėjau už durų ir ženklu parodžiau Martai, kad noriu su ja pasikalbėti. Ji iškart priėjo lyg paslaugi kambarinė, pasiruošusi kuo nuolankiausiai patarnauti, bet jos pilkos akys buvo tokios pašaipios, lyg koridoriaus prietemoje į mane žvelgtų demonas.

– Taigi, – pratarė ji tuo savo žemu balsu, – ar džiaugiatės, metre Lomonai, kad likote gyvas?

– Taip, – atsakiau nenoromis. – Esu tau labai dėkingas. Bet atsakyk man į vienintelį klausimą: kai mačiau mirštant Norberą de Šuazė, tai jis šypsojosi ir buvo laimingas, vadinasi, numirė laimingas. Betgi tu sakei, kad jis buvo impotentas?

Jaučiau gėdą šitokiu metu užduodamas tokį klausimą, jaučiau gėdą, kad negalvoju apie Artemizę ir Onorė, apie kitus mirusiuosius ir gyvuosius, tačiau tas klausimas urbino man smegenis nuo pat ankstaus ryto.

– Taigi, – pakartojau, – buvo jis impotentas ar ne?

Marta įdėmiai pasižiūrėjo į mane, ir jos veide vėl atsirado paslaugios tarnaitės išraiška, kai šypsodamasi man atsakė:

– Taip, jis buvo impotentas nuo pat vaikystės.

– Tai kaip čia... Kaip čia išeina, kad tu jam taip rūpėjai?

– Kaip? Nagi taip, kad su manimi jis toks nebuvo, – atsakė ji, ir jos balse nuskambėjo kur kas daugiau pasididžiavimo negu širdgėlos.

Dėl begalės priežasčių, kurias čia praleidžiu, nes mane ūmai priveikė senatvė ir sielvartas, taip pat sąžinės priekaištai, kad įsivėliau į tą šiurpią istoriją, taigi dėl begalės priežasčių buvo greitai sutarta kelti Floros ir Žildo vestuves. Iš pradžių palaidojome Onorė. Paguosti Artemizę pavyko nesunkiai ir labai greitai. Paskui kuklioje Butvilio protestantų bažnytėlėje turėjo būti pašventinta santuoka, nes Flora dėl pirmojo vyro buvo perėjusi į jo tikėjimą, o Žildas, kaip ir daugelis valstiečių, galėjo būti ateistas, katalikas arba apskritai niekas. Jų vestuvėse aš buvau liudininku. Pagaliau atėjo laikas ištarti tą sakinį, kuris mūsų kraštuose lydi vestuvių ceremoniją, ir atrodo, kad dar šiandien stiprus pastoriaus balsas veria man ausį:

– Ar kas nors gali paprieštarauti šio vyro ir šios moters sąjungai? Ar kas nors...

Tolesnių žodžių aš neprisimenu, užtat akyse tebestovi, kaip Marta išėjo iš paskutinės vestuvininkų eilės ir išgirdau ją tariant: „Aš", ir man nuo jos balso kraujas iškart sustingo į ledą, Žildas išblyško lyg numirėlis, o susirinkusieji tiesiog suakmenėjo. Prisimenu, kaip ji toje slogioje tyloje prisiartino prie pastoriaus ir atsistojo tiesiai priešais Florą ir Žildą, uždėjo jam ant peties savo įdegusią, nedaug tesugrubusią nuo namų ruošos ranką, lengvai pasirėmė ir ištarė taip aiškiai ir garsiai, kad, atrodo, turėjo girdėtis už trejeto ljė:

– Aš jau esu ištekėjusi už šito vyro, tai įvyko prieš mėnesį, Bordo mieste. Bet palieku jį savo šeimininkei, kaip ir pridera gerai tarnaitei. Beje, man tūkstantį kartų geriau pono Duajako vežikas, kuris laukia manęs už durų.

Tyla tapo dar slogesnė, nes Žildas užsidengė rankomis veidą, o Flora, ištikta stabo ir nevilties, pravėrusi lūpas taip ir negalėjo ištarti nė žodžio, bet Marta dar pridūrė:

– Palieku jums taip pat savo atlyginimą, ponia grafiene.

Ji išėjo karališku žingsniu, bet šie žodžiai padarė didesnį įspūdį negu jos išdidi eisena ar pats poelgis, nes iš veido matėsi, kad toks ekstravagantiškas pareiškimas buvo visiškai nuoširdus.

Koks pagaliau skirtumas, ar jūs žinote, ar ne, kas nutiko toliau... Koks skirtumas, jei likau vienintelis, galintis tai prisiminti. Rašydamas aš skubu, net pernelyg skubu, nes negaliu ištverti kai kurių sugrįžtančių prisiminimų – tokios sunkios man buvo valandos, praleistos tą baisųjį rudenį, kai be jokios prošvaistės pliaupė lietūs, o vėtrų ir gamtos siautulys maišėsi su žmogiškąja beprotybe. Taigi pasistengsiu kuo greičiau užbaigti šitą istoriją.

Kitą dieną Žildas nusižudė, o Flora neilgai trukus išprotėjo. Kadangi buvo kilminga ir turtinga, tai jos neuždarė į beprotnamį, o išgabeno pas seseris vienuoles į Bordo, ir ten ji numirė po dvejų metų. Pirmą kartą, kai man leido su ja pasimatyti, ji manęs nepažino, tačiau ir aš ją vos beatpažinau.

Likimas taip lėmė, kad vėl turėjau susidurti su Marta. Kai praslinkus dvejiems metams sunkiai serganti ir neatgavusi proto Flora de Marželas numirė pas vienuoles, ji paliko visus turtus Žildui, nes jai atrodė, kad jis gyvas. Kai Žildas nusižudė, viskas liko Martai, jo teisėtai žmonai, be to, palikimą jai užrašė Onorė d'Obekas ir ševaljė d'Orti, kuris netrukus mirė nuo pleurito. Taigi man teko vykti ieškoti

paveldėtojos, tapusios tokia turtuole. Sekiau jos pėdomis per visą Prancūziją, įsitikindamas, kad visose aukštuomenės šeimose po jos apsilankymo likdavo vien smilkstantys griuvėsiai. Tai buvo labai keista paveldėtoja, nes kai tik ji gaudavo kokį palikimą, viską išdalindavo vargšams. Ji tik viską sunaikindavo, o sau nepasilikdavo nieko.

Po ketverių metų paieškų sužinojau, kad ji šiuo metu apsistojusi Paryžiuje, ten susidėjo su „Metų laikų" draugija* ir dalyvavo sukilime. Šitaip aš ją ir aptikau Sent Antuano priemiesčio barikadoje kulkos perverta širdimi, tačiau ji šypsojosi ir negyvame veide buvo sustingusi tokia švelni išraiška, kokios dar niekad nemačiau. Ji krito vardan revoliucijos, kurios mes visi taip bijojome. O gal ji pati ir buvo ta revoliucija...

* Slapta jakobinų organizacija, 1839 m. sukėlusi nepavykusį maištą.

Françoise Sagan
Audra tvenkiasi

Iš prancūzų kalbos vertė
Vilius Litvinavičius

Viršelio dailininkas
Zigmantas Butautis

Maketavo
Audris Šimakauskas

Tiražas 2 000 egz.

Išleido UAB „Baltų lankų leidyba"
Palangos g. 4, LT-01402 Vilnius
leidykla@baltoslankos.lt
www.baltoslankos.lt

Spausdino spaustuvė
PRINT IT
Gamyklos g. 27, 96155 Gargždai
el. paštas info@print-it.eu
tel. (8 46) 420300
www.print-it.eu

Knygynuose taip pat ieškokite:
Nuostabūs debesys, *Pasiklydęs veidrodis*,
Šilkinės akys.

1832-ieji, nuostabi Akvitanijos provincijos gamta, ramybė ir dažnai nuobodoka vietinės aukštuomenės gyvenimo aplinka. Tačiau šią apgaulingą idilę sudrumsčia jaunos našlės Floros de Marželas pasirodymas. Išsimokslinusi, moderniai mąstanti gražuolė sujaukia ne tik sustingusį provincialų gyvenimą, bet ir sužeidžia trisdešimtmečio notaro širdį... Meilė be atsako, „kilni draugystė“ pasmerkia jį nuolatiniam sielvartui. Jo viltis galutinai sugriauna „trečiasis“ – susikuria tradicinis meilės trikampis. Tačiau jo „klasikinė struktūra“ išyra, kai pasirodo išties fatališka ir kone mistiška „ketvirtoji jėga“. Audra tvenkiasi...

Vaizdingas, pagal geriausias XIX a. prancūzų klasikų tradicijas išdailintas literatūrinis stilius, o siužetas vertas Gustave'o Flaubert'o ir Guy de Maupassant'o plunksnos. Tai vienas originaliausių ir įdomiausių Françoise'os Sagan romanų.